

ADVOCATENBLAD

nr. 4 | mei 2013

DE KLANT VAN DE TOEKOMST

Wat cliënten van advocaten gaan verwachten

Sdu UITGEVERS

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

- » PvdA-Kamerlid Jeroen Recourt: 'Scherper toezicht moet'
- » Hoe de politiek het experiment met *no cure no pay* kaapt
- » De mediation-wet van VVD-Kamerlid Ard van der Steur is af

Leergangen najaar 2013

WORDT U DÉ SPECIALIST IN UW PRAKTIJK?

- **Leergang Aanbestedingsrecht voor inkopers** (september 2013)
- **Leergang Aanbestedingsrecht voor juristen** (september 2013)
- **Leergang Fusie en overname** (oktober 2013)
- **Leergang Pensioenrecht** (september 2013)
- **Leergang Samenwerkingsverbanden tussen decentrale overheden** (september 2013)
- **Leergang Sport, Sportorganisatie & Recht** (september 2013)
- **Leergang Regelgevingsleer voor decentrale overheden** (november 2013)

“De leergang wordt verzorgd door zeer ervaren docenten met ruime praktijkervaring. Dat maakt deze opleiding erg leerzaam en zeer goed toepasbaar. Het programma is heel afwisselend. Allerlei juridische aspecten die in en rond de sport een rol spelen komen aan de orde zoals arbeidsrecht (contracten, conflicten), verenigingsrecht (statuten, reglementen, doping, tuchtrecht-spraak), aansprakelijkheidsrecht, portretrecht, mededingings- en aanbestedingsrecht. In een relatief korte tijd wordt je op een praktijkgerichte wijze op deze gebieden bijgespijkerd. Een aanrader voor iedereen die van sport én recht houdt!”

Cursist leergang Sport, Sportorganisatie & Recht,
mr. M.A.O.J. Phijffer (jurist KNHB)

Voor het gehele programma
en inschrijving zie:
www.vula.nl

20

Bezuinigen op gevangenis

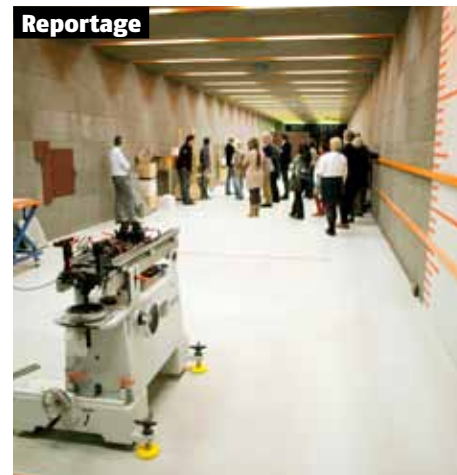
De komende vijf jaar sluiten zeventwintig gevangenis en drie tbs-klinieken hun deuren. En het strafregime wordt soberder. Advocaten over de bezuinigingen op het gevangeniswezen.

24

Koninklijke cliënten

Prins Willem-Alexander kan na de inhuldiging op 30 april een beroep doen op de huidige advocaat van de Koningin. Hoe heeft de rol van de rechtsgeleerd adviseur van de Koning(in) zich in de loop der tijd ontwikkeld? Een overzicht.

46

Cursus forensisch onderzoek

Wat doet het NFI en hoe lees je een forensisch rapport? De introductie-cursus Forensisch Technisch Bewijs voor de advocatuur is intrigerend, ontvullend en blijkt onmisbaar voor strafadvocaten.

Actualiteiten

- 3 Van de deken: Unit Financieel Toezicht Advocatuur van start
- 5 Column Matthijs Kaaks
- 7 Deken Istanboel onder vuur

Opinie

- 9 Wet met grote risico's

Reconstructie

- 11 Politiek kaapt van de Orde experiment met *no cure, no pay*

Coverartikel

- 14 De klant van de toekomst

Interview

- 22 Walter van Gerner: 'Het blijft niet bij tien advocaten'
- 38 Jeroen Recourt: 'Een stevige klap op enig moment mag best'

Wetsvoorstel

- 28 Mediation: geen wondermiddel

Rechtspraak

- 32 Edelachtbare kenners van de geneeskunde

In beeld

- 36 Historische vergadering

Analyse

- 42 Bewijs van causaal verband

Reportage

- 46 Forensisch onderzoek ontleed

Even opfrissen

- 49 Ontslag op staande voet, hoe zat het ook alweer?

HRM

- 50 Spreekuur als strategie

Transfers

- 53 Wie, wat, waar?

Uitspraken

- 55 Van de Geschillencommissie
- 58 Van de tuchtrechter

Colofon

93e jaargang

Het *Advocatenblad*, het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten, verschijnt 12 keer per jaar (elke laatste donderdag van de maand) en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De van de orde onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen, behalve Van de deken, Van de Orde en Tuchtrect.

Hoofdredacteur
Robert Stiphout

Journalistieke redactie
Sabine Droogleeve Fortuyn,
Hedy Jak en Mark Maathuis

Redactie
mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. C.C. Oberman
mr. M.A.R.C. Padberg
mr. L.H. Rammeloo
mr. drs. Th.C. van Schagen
mr. B.J.R. Van Tongeren

Beeldredactie
Charlotte Helmer

Vormgeving
Dimdim, Den Haag

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Senefelder Misset, Doetinchem

Citeerwijze
Adv.bl. . 2013-4, p.

Aan dit nummer werkten mee
Maarten Bakker, Jiri Büller,
Sander Foederer, Emilie Hudig,
Jelmer de Haas, Matthijs
Kaaks, Michel Knapen, Peter
Louwerse, Juriaan Mensch,
Kim van der Meulen, Tatiana
Scheltema, Trudeke Sillevius
Smitt, Matthijs Sluiter,

Dolph Stuyling de Lange,
Arnoud Veilbrief

Redactionele bijdragen
Bijdragen kunnen naar
redactie@advocatenorde.nl.
Per 500 woorden leveren
deze 1 opleidingspunt op.
De redactie heeft het recht
bijdragen in te korten.

Sdu Uitgevers
Gert Jan Schinkel (uitgever)
Sandra Kroon (directeur Legal,
Tax & Regulatory)

Advertenties
Fenneke van der Schee en
Angela Bruins (media

adviseurs) 070-378 05 62
www.bereikdejurist.nl,
advertentie.juridisch@sdu.nl,
inzendtermijn:
nr. 5 15 mei 2013
nr. 6 12 juni 2013

Abonnementen
Per jaar: 222,50 euro
jaar (incl. verzend- en
administratiekosten).
Studenten: 111,25 euro.
Jaarbanden: 39,95 euro
(excl. verzendkosten). Losse
nummers: 30 euro (excl.
verzendkosten). Alle bedragen
zijn excl. btw.

Adreswijzigingen
Sdu Uitgevers klantenservice,
070-378 98 80, Postbus 20014,
2500 EA Den Haag, www.sdu.
nl/service; adreswijzigingen
van advocaten: adres@
advocatenorde.nl

Bureau van de Orde
Neuhuyskade 94, 2596 XM
Den Haag Postbus 30851,
2500 GW Den Haag info@
advocatenorde.nl
070 - 335 35 35
Helpdesk: helpdesk@
advocatenorde.nl
070 - 335 35 54

Omslagillustratie:
Matthijs Sluiter

**HO
PRINT**

Uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Van de redactie

De klant is koning

Op 30 april wordt Willem-Alexander onze Koning en krijgt advocaat Arnold Croiset van Uchelen er als rechtsgeleerd raadsman van de Koning(in) een nieuwe cliënt bij. Of de bestuursvoorzitter van Allen & Overy zijn handen vol gaat krijgen aan de nieuwe Oranje-vorst, zal na de inhuldiging in de Nieuwe Kerk blijken. De geschiedenis leert in elk geval dat Willem-Alexanders voorgangers (en hun directe familie) steeds vaker gebruikmaken van juridische bijstand. Het uitgangspunt van koningin Wilhelmina – ‘Wij voeren geen processen’ – is verleden tijd, zo blijkt uit het artikel ‘Koninklijke cliënten’ op pagina 24.

In feite is de rechtsgeleerd raadsman van de vorst vandaag de dag niet anders dan andere advocaten. De wet van vraag en aanbod domineert in toenemende mate de advocatuur en zo zoetjesaan mag iedere klant zich koning noemen. Inderdaad: klant. Cliënt schijnt door steeds meer advocaten ouderwets te worden gevonden. Wat koning klant precies wil? Het artikel ‘De klant van de toekomst’ op pagina 14 schetst de verwachtingen die particulieren en bedrijfsjuristen hebben en vooral gaan krijgen van de advocatuur.

Duidelijk lijkt wel dat niet alle cliënten van vroeger klanten in de toekomst worden. Ondersteund door de techniek regelen ze steeds meer zelf. Bedrijven op hun beurt blijken bovendien zelf advocaten in dienst te kunnen nemen. Verzekeraar Nationale-Nederlanden maakte van externe advocaten werknemers en dat bevalt zo goed dat ze nog meer advocaten in dienst willen nemen, zie ‘Het blijft niet bij tien advocaten’ op pagina 22.

Wie de toekomst niet wil afwachten om zich klantvriendelijk op te stellen, kan alvast zijn deuren opengooien voor een inloopspreekuur. Collega’s geven er op pagina 50, in het artikel ‘Spreekuur als strategie’, hoog over op. Zou de nieuwe Koning ook zomaar bij Arnold Croiset van Uchelen binnenwandelen? De raadsman praat in media niet over dat soort zaken, dat is per slot van rekening vast niet in het belang van zijn koninklijke cliënt, pardon klant.

Robert Stiphout

Afluisteren in de bak

Foto: ANP

Muurtekening naast telefoon in Scheveningse gevangenis.

Sabine Droogleever Fortuyn

Voor gevangenen die met hun advocaten willen bellen zonder dat telefoongesprekken worden opgenomen, hebben gevangenisdirecteuren maatregelen moeten treffen. Dit was nodig na een uitspraak die het opnemen verbood. Het gaat om tussentijdse oplossingen omdat de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en de Nederlandse Orde van Advocaten nog aan een centraal systeem van nummerherkenning werken.

De maatregelen die moeten voorkomen dat telefoongesprekken tussen gevangenen en advocaten worden opgenomen, verschillen per inrichting. Zo kunnen gedetineerden bellen met speci-

ale advocatentelefoons. Daarnaast wordt er in sommige gevangnissen een ‘witte lijst’ aangelegd met telefoonnummers van advocaten. Zodra een gedetineerde belt met een advocaat slaat de opnameapparatuur af. Gevangenen worden actief over deze mogelijkheden geïnformeerd. Dat laat woordvoerder van het ministerie van Veiligheid en Justitie, Jochgem van Opstal weten. Het gaat om tijdelijke oplossingen tot het centraal systeem voor nummerherkenning er is.

Het was de beroepscommissie van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) die op 29 oktober 2012 het opnemen van gesprekken tussen gedetineerden en advocaten verbood. Advocaten zijn per slot van reke-

Citaat

‘Een man met een bijzonder verhaal werd een nummer in een computer’

Nationale ombudsman Alexander Brenninkmeijer reageert op de zelfmoord van de Rus Aleksandr Dolmatov, 15 april 2013 (NRC Next)

ning geheimhouders. Ook oordeelde de raad dat gesprekken tussen gedetineerden en niet-geheimhouders niet standaard mogen worden opgenomen. De directeur van een inrichting moet voorafgaand daaraan afwegen of opnemen noodzakelijk is voor het handhaven van de veiligheid.

In strijd met de uitspraak worden telefoongesprekken met niet-geheimhouders vanuit gevangenissen en huizen van bewaring nog steeds automatisch opgenomen. De telefoons zijn aangesloten op een systeem van het bedrijf Telio waarop opnameapparatuur is bevestigd. Tijdens een algemeen overleg op 7 februari kondigde staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Fred Teeven (VVD) aan 'zo snel mogelijk, naar ik hoop voor het begin van de zomer,' te komen met een beleidskader waarin directeuren van gevangenissen per inrichting vooraf aangeven of opnemen noodzakelijk is.

Ordebericht

Korting op jaarcongres

Op vrijdag 27 september heeft in Theater Spant! in Bussum het jaarcongres 2013 plaats van de Nederlandse Orde van Advocaten. Het congres begint om 12.00 uur.

Met:

- Dekenrede door Walter Hendriksen, aankomend algemeen deken.
- Slotdebat met onder andere Wim Anker (Anker & Anker Strafrechtadvocaten), Frank de Grave (voorzitter van de Orde van Medisch Specialisten).
- Vakinhoudelijke sessies door specialisatieverenigingen.

Let op:

- **vroeboekorting tot 1 juni** 135 euro (ex. btw);
- **combitarief advocaat + stagiaire** 200 euro (ex. btw).
- Aanmelden via <http://www.jaarcongres.advocatenorde.nl>.

Van de deken

Unit Financieel Toezicht Advocatuur van start

Jan Loorbach

Alweer een jaar geleden is door de Nederlandse Orde van Advocaten het voornemen ontwikkeld om het toezicht op de financiële integriteit binnen de advocatuur concreter en intensiever te maken. Dat vloeide logisch voort uit zowel voortschrijdend inzicht binnen onze eigen beroepsgroep als uit opvattingen in de politiek en het brede maatschappelijke veld; en die staan natuurlijk voortdurend onder elkaars invloed.

Meegaan met je tijd betekent niet dat het toezicht in vroeger tijden tekortschoot. En net zomin wordt vandaag voor de toekomst de dynamiek van opvattingen over het toezicht ten volle en definitief geadresseerd met de invoering van de Unit Financieel Toezicht Advocatuur. Toch is de conversie van voornemen naar uitvoering door het van start gaan van Unit FTA per 1 april 2013 een markante gebeurtenis. En daardoor beantwoorden we zeker weer heel veel meer aan de eisen die vandaag de dag gelden.

De unit heeft een beoogde formatie van vier financieel deskundigen.

Zij zal vooral functioneren door de lokale toezichthouders (de dekens) als hulppersoon bij te staan in hun steeds proactiever en steeds meer ook op de financiële integriteit gerichte (en geharmoniseerde) toezicht.

Het is voor het behoud van ons onafhankelijke toezicht van belang dat we deze stevige stap zetten. In maart kwam het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum met de 'Vierde monitor georganiseerde criminaliteit'. De intergouvernementele organisatie Financial Action Task Force (FATF) kijkt al evenzeer

nauwkeurig naar financiële integriteit in Nederland. In die rapportages komt, met een soms irritante vaagheid, de advocaat met bedenkelijke regelmaat langs. Nu eens omdat er wordt getheoretiseerd over het belang dat de criminaliteit kan hebben bij het inschakelen van een advocaat, dan weer met geanonimiseerde, maar wel concrete voorbeelden van mogelijke verwijtbare betrokkenheid van advocaten.

Wanneer er sprake is van 'betrokkenheid in enge zin' gaat het eigenlijk al om een strafbare deelnemingsvorm. Dat is in de voorbije jaren te vaak voorgevallen. Als men spreekt over 'betrokkenheid in ruimere zin' gaat het juist niet om eigen strafbaar gedrag, maar bijvoorbeeld om adviezen over de grens tussen strafbaar en niet-strafbaar van wat de cliënt wil ondernemen. Dat is soms juist wel respectabel advocatenwerk, zou ik zeggen.

De rapportages zijn nogal vaag dus, maar toch verontrustend en op onderdelen ook concreet genoeg om een specifieke rechtvaardiging voor ons geïntensiverde toezicht te geven. Tegelijkertijd moet dat aangescherpte financiële toezicht niet de illusie oproepen dat toezicht een sluitende garantie is voor gans het vaderland om elke betrokkenheid bij strafbaar gedrag van alle advocaten bij voorbaat uit te sluiten.

Intussen illustreert het actief worden van de Unit FTA dat wij onze eigen integriteitsbewaking serieus nemen, dat we daarvoor accepteren dat van advocaten een nog weer verhoogde mate van *accountability* wordt gevergd en dat we een zeer substantieel extra budget hebben willen creëren om dit waar te maken.

Wij nemen onszelf dus serieus. Nu de politiek nog.

M BLIJFT INNOVEREN

ONBEPERKTE INLOOP & ONBEPERKTE UITLOOP

VOOR ONZE BEROEPSAANSPRAKELIJKHEIDSVERZEKERING

Sinds 2007 ontwikkelt Mutsaerts onder M-verzekeringen voor advocaten, notarissen, accountants en gerechtsdeurwaarders speciale verzekeringen, hetgeen ertoe heeft geleid dat wij inmiddels een bekende naam in deze beroepsgroepen zijn en een substantieel marktaandeel hebben verworven. Onze dienstverlening is op maat voor zowel eenmanszaken, kleine en grotere maatschappen, NV's of coöperaties.

De producten van M kenmerken zich doordat zij afgestemd zijn op uw risico's en behoeftes en dat in collectiviteit de beste afspraken met (her)verzekeraars gemaakt zijn. Naast de advisering in de beste producten staat een hoog niveau van dienstverlening en service bij M voorop.

De producten van M blijven continu in ontwikkeling. Zo kunt u nu een arbeidsongeschiktheidsverzekering met eindleeftijd 67 afsluiten en is bij de M-beroepsaansprakelijkheidsverzekering standaard het in- en uitloopriscio onbeperkt meeverzekerd.

Neem contact met ons op voor een offerte of een vergelijking met uw huidige polissen. U zult verbaasd zijn over het resultaat. **Een premiebesparing op uw huidige verzekeringen van 20 tot 70% over de looptijd is meer regel dan uitzondering.** Heeft u nog tips voor verdere innovaties? Dan nodigen wij u van harte uit contact met ons op te nemen.

PENSIOENLEEF TIJDPROEF

VOOR ONZE ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSVERZEKERING

Nieuw

M-ALL RISK KANTORENPOLIS

Uw opstal, inventaris, bedrijfsschade en kunst verzekeren met ongekend uitgebreide voorwaarden

en tegen een zeer scherpe premie? Dat kan bij de M-All Risk Kantorenpolis.

In tegenstelling tot gebruikelijke voorwaarden op uitgebreide condities, bieden wij dekking op basis van All Risk voorwaarden. Dit houdt in dat vrijwel alle van buiten komende onheilen verzekerd zijn.

M-VERZEKERINGEN
EXCLUSIEF VOOR ADVOCATEN, NOTARISSSEN, GERECHTSDEURWAARDERS EN ACCOUNTANTS

SP wil maatregelen

Kamervragen over inning griffierecht

Trudeke Sillevis Smitt

SP-Kamerlid Jan de Wit heeft VVD-minister Ivo Opstelten van Veiligheid en Justitie gevraagd of hij maatregelen wil nemen om de problemen bij de inning van het griffierecht in civiele zaken op te lossen. Aanleiding is een artikel in het *Advocatenblad* van april, waarin die problemen aan de orde komen.

Advocaten ontvangen soms ten onrechte losse nota's terwijl ze een rekening-courant bij het desbetreffende gerecht hebben, of ze ontvangen de nota's die ze wel zouden moeten krijgen (te) laat. En het is niet altijd duidelijk voor welk soort zaken vanuit welk gerecht griffierecht wordt geheven. De Nederlandse Orde van Advocaten krijgt hierover met enige regelmaat klachten van advocaten.

De druk op tijdige betaling is hoog, omdat te late betaling kan leiden tot vertraging in de procedure of zelfs niet-ontvankelijkheid. Deken Jan Loorbach en portefeuillehouder in de Algemene Raad van de Orde Hans Vogels schreven hierover op 25 maart een brief aan de Raad voor de rechtspraak. Daarin vragen zij om coullance als de vertraging in de betaling mede het gevolg is van omstandigheden waar de advocatuur niets aan kan doen.

De Wit vraagt de minister onder meer of hij het ermee eens is dat zo veel mogelijk moet worden voorkomen dat rechtszaken stranden omdat het griffierecht niet tijdig is betaald. Ook wil hij weten of de minister onderzoek wil doen en de problemen wil aanpakken. Verder informeert het SP-Kamerlid naar de stand van zaken van zijn motie die in het najaar door de Tweede Kamer werd aangenomen. In die motie wordt gepleit voor uniformering van het systeem van griffierechtheffing. De Wit vraagt nu of de problematiek rond de 'inning aan de poort' daarbij kan worden betrokken.

Column

Lange tenen

Matthijs Kaaks

De Nederlandse politie waakt over haar imago in de media. Het *vigilant ut quiescant* heeft daardoor een geheel nieuwe lading gekregen. Daarom kreeg de producent van de televisieserie *Dokter Tinus* te horen dat de heilige hermandad zich stoort aan de knulligheid van dorpsagent Ken in de serie.

Sinds januari moeten alle televisie- en filmmakers die gebruik willen maken van het politielogo, uniformen of kenmerkende strepen vooraf toestemming vragen aan de propaganda-afdeling van het korps. Wie dat niet doet, ontvangt een waarschuwingsbrief met de tekst: 'De politie herkent zich niet in het beeld dat van de politie wordt neergezet.'

Weinig is slechter voor het imago van een overheid dan het zich openlijk drukmaken over het eigen imago. Dat de politie zich niet wil herkennen in de klunzige Ken die in aflevering vier naar dokter Tinus gaat omdat hij met zijn potentie worstelt, wekt overigens geen verbazing. In het fictieve dorpje Wourkem zijn namelijk geen schietincidenten. Geen arrestanten die door politiehonden worden verscheurd. Geen rossende ME'ers. De politie zou graag een scheutje harde realiteit toegevoegd zien.

In de jaren negentig deelden agenten nog roze potloden uit op homofestivals met de tekst 'werken bij de politie *de Baan*'. Het leverde toen een sommatiebrief op van de ABN AMRO Bank die zich beriep op haar merkrechten op *de Bank*.

Het kan verkeren. Tegenwoordig blijkt de politie zelf merkrechten te hebben.

Welk beeld wil de politie zelf eigenlijk neerzetten? Ik hoor het de brigadier van de communicatieafdeling zeggen: 'Nou, dat softe imago past niet meer zo bij ons. Met de huidige tijdgeest neigen we wat meer naar Dirty Harry.' En een gezonde Hollandse Dirty Harry worstelt natuurlijk niet met zijn potentie.

Dat overheden serieus aan reputatiemanagement gaan doen, ja dat ze zich zelfs als bezitters van eer en goede naam gaan beschouwen, is een gevaarlijke ontwikkeling. Het is dan nog een kleine stap om te betogen dat we de staat niet mogen beledigen.

Enkele jaren geleden procedeerde de provincie Limburg tegen een klokkenluider die de provincie corrupt had genoemd. De dwaze provincie vond dat zij net als een burger grondrechten had en zij door de verdachtmaking in haar 'persoonlijke integriteit' was aangetast.¹ Niet alleen werd de provincie weggehoond door de Rechtbank Roermond. Later bleek dat verschillende provinciebestuurders inderdaad van corruptie werden verdacht.

Wanneer de overheid lange tenen krijgt, is het aan de burger om daar stevig op te trappen.

¹ Rechtbank Roermond, 5 november 2008, LJN: BG3846.

Doortastende rechter doorziet opzetje

Voorzieningenrechter laat zich in kort geding niet voor crimineel karretje spannen.

Leonie Rammeloo¹

Op 26 maart 2013 wees de Haarlemse voorzieningenrechter een opvallend vonnis (LJN: BZ 5529). Op het eerste gezicht ging het om een incasso kort geding. Na de buitengerechtelijke ontbinding van een koopovereenkomst voor een aandelenpakket in een Surinaamse onderneming vorderde de koper de koopsom terug van 2.000.000 euro, vermeerderd met incassokosten van circa 200.000 euro. De gedaagde verkoper betwistte de ontbinding en zijn terugbetalingsverplichting niet, maar had alleen bezwaar tegen de hoogte van de gevorderde incassokosten.

Het leek een uitgemaakte zaak. Maar de partijen troffen een alerte voorzieningenrechter die de kwestie niet fris vond ruiken. Na een spervuur van vragen van de voorzieningenrechter aan beide partijen

kwam naar voren dat de gedaagde recent door de rechtbank was veroordeeld tot acht jaar gevangenisstraf wegens grootschalige drugshandel en het witwassen van aanzienlijke geldbedragen. Uit het strafvonnis bleek dat bij gedaagde grote bedragen contant geld waren aangetroffen, zonder dat hij daar een geloofwaardige verklaring voor had kunnen geven. Ook stond in het strafvonnis dat hij tijdens de strafzaak had geprobeerd ontlastend bewijs te creëren door iemand te benaderen om een verklaring te laten afleggen over bij hem aangetroffen gelden.

De voorzieningenrechter kreeg de indruk dat deze persoon de eiser in het kort geding was. Bovendien kwam ook de ontbonden koopovereenkomst voor in het strafvonnis. Op grond van deze omstandigheden beschouwde de voorzieningenrechter de koopovereenkomst voor het aandelenpakket als schijnovereenkomst, bedoeld om derden te misleiden. De voorzieningenrechter vond daarom dat het kort

geding ter incasso van de koopsom na ontbinding van de overeenkomst een oneigenlijk doel diende. Het kwam hem voor dat partijen door middel van dit kort geding probeerden een vonnis te verkrijgen dat in het hoger beroep in de strafzaak en/of in een ontnemingsprocedure kon worden gebruikt. Dat streven vond de voorzieningenrechter geen rechtens te respecteren belang.

Sterker nog, hij overwoog dat het geen rechterlijke taak is om mee te werken aan het legitimeren van schijnovereenkomsten. De voorzieningenrechter achtte zich daarom vrij om buiten de grenzen van het partijdebat te treden: hij verklaarde eiser niet-ontvankelijk in zijn vorderingen en bepaalde dat partijen de eigen kosten moesten dragen, omdat hen beide blaam trof. Kortom: de voorzieningenrechter heeft zich niet laten lenen voor een crimineel opzetje. Wellicht hadden de raadslieden van beide partijen dat ook niet moeten doen?

¹ Advocaat bij Van Doorne N.V. te Amsterdam en redactielid van het *Advocatenblad*.

Agenda

14 mei

Studiemiddag politiebestedel

Juridisch adviesbureau De Brink (www.de-brink.com) organiseert op dinsdag 14 mei een studiemiddag Nationale Politie. Sprekers zijn onder anderen Cyrille Fijnaut, hoogleraar criminologie en strafrecht te Tilburg en Fred Westerbeke, hoofdofficier van justitie te Rotterdam.

Datum en tijd: dinsdag 14 mei vanaf 13.30 uur. Plaats: Hotel Americain, Leidsekade 97 te Amsterdam. Inlichtingen en aanmelding: via info@de-brink.com. Kosten: 150 euro (ex. btw).

14 mei

Kick-off event Corporate Mediation

De Vereniging Corporate Mediation (VCM) houdt op 14 mei een kick-off event. Tijdens deze dag gaan Peter Ingelse, voorzitter van de Ondernemingskamer, Gerechtshof Amsterdam en Jacques de Waart, bestuurslid van de vereniging in op de zin en onzin

van mediation in corporate litigation. Cyril Dumoulin, senior Legal counsel global litigation bij Shell, bespreekt de projectmatige aanpak van conflictantering door Shell Litigation Department. Aanmelden kan via: secretariaat@corporate-mediation.nl.

15 mei

ROC: Grensoverschrijdende recherche

Woensdag 15 mei organiseert het Centre for Information and Research on Organised Crime een seminar over grensoverschrijdende recherche. Datum en tijd: woensdag 15 mei van 10.00 tot 17.45 uur. Plaats: Universiteit Utrecht, Raadzaal, Achter Sint Pieter 200 in Utrecht. Inlichtingen en aanmelding: via www.ciroc.nl, aanmelden vóór 5 mei. Kosten: 220 euro.

16 mei

Congres Afgeluisterde Advocaten

Met welke argumenten luisteren op-

springdiensten uw lijnen af? Hoever mogen zij gaan in de criminaliteitsbestrijding? Welke wettelijke basis roepen zij daarbij in? Tijdens het Congres Afgeluisterde Advocaten op 16 mei worden dergelijke vragen beantwoord. Sprekers zijn onder meer Britta Böhler en Richard Korver. Het congres vindt plaats in de Koninklijke Schouwburg, Korte Voorhout 3, Den Haag. Aanmelden en meer informatie: <http://www.bijzonderstrafrechtacademie.nl/congres-afgeluisterde-advocaten/>.

26 mei

Snelste Advocaat

Sdu Uitgevers organiseert voor de tweede keer het hardloopevenement De Snelste Advocaat. De advocaten kunnen op 26 mei in Den Haag meelopen op twee afstanden: vijf en tien kilometer. Door mee te lopen steunen ze de Stichting Lawyers for Lawyers. Inschrijven kan op <http://www.desnelsteadvoocaat.nl>.

Deken Istanboel onder vuur

Nadat de deken van Istanboel het opnam voor een behoorlijke behandeling van advocaten werd hij zelf aangeklaagd. Hij zou de beroepscode hebben geschonden.

Tatiana Scheltema

Ümit Kocasakal, de deken van Istanboel, moet op 17 mei voor de rechter verschijnen. Hij zou zich schuldig hebben gemaakt aan beïnvloeding van de rechter tijdens de zogeheten Sledgehammer-zaak. Deze zaak draaide om honderden militairen die in 2003 een staatsgreep tegen de regering van premier Tayyip Erdoğan zouden hebben beraamd, en heeft vier jaar geduurd. Kocasakal trad niet zelf op in deze zaak, maar kwam op voor de advocaten van de verdachten. Die klaagden al langer dat ze hun werk niet konden doen omdat zij steeds het woord niet mochten voeren voor hun cliënten.

Tijdens een zitting op 26 maart vorig jaar barstte de bom. Na een verhitte discussie tussen advocaten en aanklagers over de procedure werden de advocaten de zaal uitgestuurd. De rechter verdaagde de zaak en vroeg deken Kocasakal om nieuwe advocaten te benoemen. Kocasakal weigerde: de verdachten hadden per slot van rekening al advocaten. Op de volgende zittingsdag, 6 april, nam Kocasakal samen met het voltallige bestuur van de Istanboelse Orde plaats in de rechtszaal

Foto: met dank aan L4L

Turkse deken kwam op voor advocaten

op de plaats waar de advocaten van de verdachten hadden moeten zitten. Vervolgens hield hij een betoog over de volgens hem gebrekkige rechtsgang. Daarmee heeft hij de beroepscode van de advocatuur geschonden, vond de openbaar aanklager, en op die overtreding staat een gevangenisstraf van twee tot vier jaar.

De aanklacht tegen Kocasakal past in een trend. Eerder al werden 46 advocaten opgepakt die optraden voor leden van de Koerdische afscheidingsbeweging PKK. Deze processen lopen nog. Dat nu zelfs de deken van de grootste Orde van Turkije wordt aangepakt, tekent de welbewuste afbraak van de Turkse rechtsstaat, zo liet Kocasakal vorige maand in een persbericht weten. 'Geen burger of organisatie heeft nog rechtszekerheid in Turkije.' Tegenstanders van de regering worden nu 'via het rechtssysteem monddood gemaakt, geïntimideerd en geëlimineerd'. Nu zijn de advocaten en Ordes van Advocaten die zich niet monddood laten maken en zich blijven verzetten doelwit van de regering,' schreef hij.

De Sledgehammer-zaak is door tegenstanders van de regering-Erdoğan wel een showproces genoemd. Maar klachten van twee hoofdverdachten bij het Europese Hof voor de Rechten voor de Mens over een oneerlijke procesgang, veronachtzaming van hun rechten en de duur van het voorarrest, werden afgevoerd.

(advertentie)

Masterclass Ondernemingswaardering bij geschillen en schade

Op zoek naar waarde van een onderneming in geschil? Dan is waardering onze zorg! Om antwoorden te geven op vragen waar u als jurist in deze situaties tegenaan loopt, organiseert Grant Thornton een financiële masterclass. Wilt u meer informatie over het programma of wilt u zich aanmelden? Ga dan naar onze website www.gt.nl/masterclass

Grant Thornton
An instinct for growth™

U ontvangt een bewijs van deelname zodat u in de gelegenheid bent PO-punten aan te vragen.

Vrijdag 28 juni 2013 | Hotel Almere te Almere

Kleine Kantoren Dag 2013

Heeft het kleine advocatenkantoor nog toekomst?

De **Kleine Kantoren Dag 2013** is een inspirerende dag voor de advocaat-ondernemer en voor advocaten die ondernemerschap overwegen. Op dit congres komen belangrijke aspecten van het ondernemerschap, specifiek voor advocatuur, uitgebreid aan de orde.

Uw voordelen

De **Kleine Kantoren Dag** biedt u specifieke informatie en vaardigheden om het meeste uit het ondernemerschap te halen:

- U stelt zelf uw ideale programma samen door die workshops te kiezen die direct aansluiten bij uw wensen.
- Na dit congres weet u waar uw kansen liggen en hebt u concrete handvatten om direct aan de slag te gaan.
- U ontvangt meteen na afloop uw certificaat met 3 NOVA punten.

Schrijf in en win

Lever uw visitekaartje in bij de stand van Sdu Uitgevers op de Kennismarkt en win een complete **Commentarenreeks**.

3

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

PUNTEN
PO
ADVOCATUUR

Meer informatie en inschrijven:

www.kleinekantorendag.nl

Wet met grote risico's

Wet herziening ten nadele maakt het mogelijk vrijgesproken verdachten opnieuw te berechten. Verontrustend, want bij nadelige regelingen voor verdachten wordt telkens weer beknipt op voorwaarden.

Robert Malewicz¹

Op 9 april stemde de Eerste Kamer in met het wetsvoorstel om definitief vrijgesproken verdachten opnieuw te kunnen berechten. Met een minimale meerderheid (36 stemmen voor, 35 tegen) werd de Wet herziening ten nadele aangenomen.

De wet regelt dat de Hoge Raad op aanvraag van het College van procureurs-generaal een onherroepelijke vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging kan herzien. De nieuwe wet kent wel voorwaarden. Zo moet er sprake zijn van nieuw bewijs dat zou hebben geleid tot een veroordeling van de eerder vrijgesproken verdachte als de rechter daarmee bekend was geweest (het novum). Dit novum kan alleen bestaan uit nieuw technisch bewijs en/of een geloofwaardige bekentenis van de gewezen verdachte of diens medeverdachte.

Een andere reden voor herziening is de vaststelling dat de rechter de eerder gegeven vrijspraak heeft gebaseerd op vals ontlastend bewijsmateriaal. Verder moet de herziening in elke individuele zaak in het belang zijn van een goede rechtspleging, is alleen de strafmaat herzien niet mogelijk en mag het delict niet zijn verjaard. Ten slotte mag het alleen om de categorie ernstige delicten gaan: misdrijven met dodelijke afloop waarop een levenslange gevangenisstraf is gesteld en bij doodslag en gewelds- en zedendelicten waarbij een dode valt te betreuren.

Na herziening volgt een volledig nieuwe procedure, met de mogelijkheid van hoger beroep en cassatie. De nieuwe wet leidt er ook toe dat bewijs, met name DNA-materiaal, bewaard moet blijven. De regelgeving omtrent de vernietiging van

DNA-materiaal van vrijgesproken verdachten wordt daarom aangepast.

In diverse media werd gesproken over een kleine revolutie in het strafrecht. De indruk dat het rechtsstatelijke beginsel *ne bis in idem* zo gemakkelijk overboord werd gezet, stuitte op veel weerstand bij rechtswetenschappers en advocaten. Zo werd gewezen op onduidelijkheid bij het criterium om tot herziening te komen (hoogleraar Paul Mevis). Wanneer is nu sprake van een ernstig vermoeden dat de rechter alsnog tot een veroordeling zou zijn gekomen als hij de feiten had gekend? Ook werd gewezen op de mogelijkheid om de nieuwe wet met terugwerkende kracht ten nadele van een burger toe te passen, een breuk in onze strafrechtelijke traditie en in strijd met de rechtszekerheid waarop je als burger aanspraak moet kunnen maken (advocaat Geert-Jan Knoops).

Anderen vroegen zich af hoe het zit met het verschoningsrecht van de gewezen verdachte die later als getuige wordt gehoord (advocaat Kerem Canatan). Mag hij zich dan nog steeds op zijn verschoningsrecht beroepen? Op Twitter liet advocaat Tjalling van der Goot weten dat met de nieuwe wet met een kanon op een mug wordt geschooten.

Al deze kritiek is terecht. Voorstanders van de wet wijzen met name op de ontwikkeling van nieuwe technieken in de opsporing die bewijsgaring in oude zaken mogelijk maakt en op incidenten in de strafrechtspleging waarbij, naar later bleek, schuldige verdachten vrijuit gingen. Maar het probleem is dat het bestrijden van die incidenten nu gepaard gaat met het loslaten van een zeer zwaarwegend rechtsstatelijk principe. Daarmee komt het systeem er fundamenteel anders uit te zien en dat is risicovol. Vergelijk het met het losmaken van de lading op een vrachtschip bij rustig weer. Bij zwaarder weer is het leed niet te overzien.

Bij introductie van een nieuwe, voor de verdachte nadelige, regeling wordt kritiek weggewuifd met verwijzing naar de strenge voorwaarden waaronder het nadeel aan de verdachte kan worden toegebracht. Ook de Wet herziening ten nadele is bij de introductie omgeven met tal van voorwaarden. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Fred Teeven (VVD) benadrukte dat hij toepassing van de wet zal verankeren in strenge beleidsregels. Maar steeds treedt het mechanisme op dat er vervolgens door wetswijzigingen aan de voorwaarden en garanties wordt geknaagd.

Zo ging het ook bij de strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen, waarbij de aanvankelijk in artikel 46Sr opgenomen verenigingseis (in je eentje een strafbaar feit voorbereiden was aanvankelijk niet strafbaar) en het vereiste van de kennelijke bestemming van de verworven goederen bij latere wetswijzigingen sneuvelde. Hetzelfde gebeurde bij de mogelijkheden tot opleggen van voorlopige hechtenis. De lijst met delicten waarvoor voorarrest mogelijk is, wordt steeds langer en de gronden waarop het mag berusten worden steeds verder uitgebreid.

Juist wegens het steeds terugkomen op voorwaarden is de Wet herziening ten nadele een slechte ontwikkeling. Het is nu wachten op de eerste, voor de verdachte nadelige, wetswijziging. De nieuwe wet biedt mogelijkheden te over. Het soort bewijs voor een herziening zal kunnen worden uitgebreid, evenals het type delict waarvoor die herziening mogelijk is. Ook de strenge beleidsregels van het OM kunnen vrij eenvoudig worden versoepeld. Het zou mij ten slotte niet verbazen als het straks, ongetwijfeld na een in de media breed uitgemeten incident, toch mogelijk wordt om voor ernstige culpose delicten herziening mogelijk te maken.

Ik ben er niet gerust op.

¹ Advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten in Amsterdam en redactielid van het *Advocatenblad*.

Op pad met de gerechtsdeurwaarders van GGN

Onlangs stond hij nog tegenover een stuk of twintig boze gezichten in een tochtige loods. Dat kwam zo. Gert-Jan Baijens, gerechtsdeurwaarder bij GGN in Dordrecht, kreeg een telefoontje van een advocaat. We lopen mee met GGN-gerechtsdeurwaarders Gert-Jan Baijens en Tanja van der Vlugt.

In een loods even buiten Dordrecht lag een partij imitatie waveboards. 'Van die skateboards met twee wielletjes' verduidelijkt hij. Zijn klant had een tip gekregen en schakelde zijn advocaat in, die op zijn beurt Baijens belde. Om tien uur vroeg hij de voorzieningenrechter om toestemming de loods binnen te vallen en om twee uur kon hij beslag leggen. 'Gelukkig had ik wat politiemannen mee', lacht Baijens. 'Want het is niet niks als er zo veel boze kerels tegenover je staan, en hij is ook maar een mens. 'Nee, ze bedreigden me niet fysiek, het bleef bij schelden. Dat accepteer ik dan maar. Ik verplaats me ook in hen. Je haalt wel een heel bedrijf overhoop.' Hij vertelt het ontspannen. 'Ze voelen zich machteloos, logisch dat ze dan even stoom moeten afblazen.' Na een uur was de operatie voorbij. Weer een dag met een verloop die hij vooraf niet had kunnen voorspellen.

'Advocaten. Ze zijn kritisch, maar daardoor ook zeer interessant als klant.' Natuurlijk, het standaardwerk doet hij met even veel liefde. Een dwangbevel voor een niet betaalde telefoonrekening, een huurachterstand. Maar van de advocaten krijgt hij de bijzondere opdrachten. 'Dat zijn de spoedklussen, waarvoor je al het andere moet laten vallen', zegt Baijens' collega Tanja van der Vlugt, gerechtsdeurwaarder bij GGN in Hellevoetsluis.

Zelf kreeg ze een paar maanden geleden de opdracht om beslag te leggen op een Georgisch schip. 'Het was een regenachtige vrijdagmiddag, het schip lag aan het einde van een verlaten kade', vertelt ze. 'De eigenaar had een reparatie niet betaald. Ik ging er alleen op af. Ik meldde me, de loopplank ging omlaag en toen ik aan boord was ging hij weer omhoog. Een matroos bracht me naar de kapitein, samen we liepen door de nauwe gangen. Toen had mijn telefoon ook nog eens geen bereik meer. Ik vroeg ik me af: was dit wel zo slim? Niemand wist waar ik was, op een vreemd schip waarvan ik de bemanning moest vertellen dat ze niet mochten uitvaren.' Gelukkig viel het mee. De kapitein bleek een joviale goedzak, die het uitstekend naar zijn zin had in Rotterdam. 'We love Rotterdam. Beautiful women!' riep hij. 'Toen haalde ik wel even opgelucht adem.'

Je raakt als gerechtsdeurwaarder aan onvoorspelbare situaties gewend, zeggen ze. Ze komen op de meest uiteenlopende plaatsen. 'Van ongure

industrieterreinen tot hoofdkantoren van multinationals.' Baijens: 'Dat maakt dit werk ook zo leuk. En die rijkdom aan ervaring en praktijkkennis maakt je ook tot een waardevolle partner voor de advocaat. Met een eis tot beslaglegging of een dagvaardig heb je in principe nog niks. De gerechtsdeurwaarder moet zorgen dat die ook bij de juiste persoon aankomt. Het sparren met de advocaat, hoe we een probleem samen gaan oplossen, dat vind ik een van de interessantste kanten van ons vak.'

Of waar je met een in beslag genomen partij auto's heen moet, vult Van der Vlugt aan. 'Een advocaat wordt misschien ook voor de eerste keer met zo'n probleem geconfronteerd. Dan kan hij op ons terugvallen. GGN is een groot incasso- en gerechtsdeurwaarderskantoor, we hebben vestigingen in het hele land, maar die schaalgrootte betekent niet dat we op afstand staan van onze omgeving. Integendeel, in het terrein waarin we opereren, kennen we de weg als geen ander. Tegen de advocatuur zeg ik: maak gebruik van die praktijkkennis. Vraag het en we lossen het voor je op.'

mastering credit

Een dagje meelopen met een gerechtsdeurwaarder van GGN?

Bel of mail naar:

Tanja van der Vlugt 06-23712879 / t.vlugtvander@ggn.nl
Gert-Jan Baijens 06-51641853 / g.baijens@ggn.nl

Politiek kaapt van de Orde experiment met *no cure, no pay*

Dat er eindelijk geëxperimenteerd mag worden met *no cure, no pay* lijkt de advocatuur aan de politiek te danken te hebben. Maar schijn bedriegt. Hoe het echt ging.

Aanrijding met fietser. Gaan letselschadeadvocaten experimenteren met *no cure, no pay*?

Foto: Hollandse Hoogte

Mark Maathuis

De motie van Kamerleden Ard van der Steur (VVD) en Jeroen Recourt (PvdA), waarin zij VVD-staatssecretaris Fred Teeven (Veiligheid en Justitie) oproepen om met de Orde te overleggen hoe 'op verantwoorde wijze' ervaring kan worden opgedaan met *no cure, no pay* lijkt in deze sombere financiële tijden een sterk staaltje politieke daadkracht. De voordelen van de resultaatafhankelijke beloning zijn immers evident, schrijven ze in hun aangenomen motie van 2 april: 'No cure, no pay kan in enige vorm een bijdrage leveren aan betaalbare rechtsbijstand voor brede groepen in de samenleving.'

In een eerste reactie liet de Orde weten verbaasd te zijn over deze stap. In 2005

Jan Loorbach noemde roep om experiment een hele draai voor de politiek

was de Orde zelf al in een vergevorderd stadium om te experimenteren met *no cure, no pay*, maar die proef werd door de toenmalige minister van Justitie Piet Hein Donner (CDA) verboden omdat het in strijd zou zijn met het algemeen belang.

Dat de politiek nu zelf om een experiment vraagt, noemde algemeen deken Jan Loorbach dan ook 'een hele draai voor de politiek'. Maar, zo maakt de aanloop naar deze motie duidelijk, dat is niet de enige verrassing waar de Orde zich in deze mee geconfronteerd ziet.

Leermeester

Op 14 maart dit jaar overlegde de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie met Teeven. Op de agenda staat onder andere een brief van de staatssecretaris 'betreffende de quick scan volume-effecten gesubsidieerde rechtsbijstand'. Terwijl de gevolgen van de geplande 100 miljoen bezuinigingen besproken worden, krijgt Ard van der Steur iets voor twaalf uur het woord. 'Waar het voorstel voor *no cure no*

>>

pay blijft’, wil het VVD-Kamerlid van de staatssecretaris weten. ‘Om de toegang tot het recht te verbreden, voornamelijk voor mensen die echt een zaak hebben, zou opheffen van het verbod op *no cure, no pay* één van de mogelijkheden kunnen zijn.’ Van der Steur krijgt bijval van PvdA-Kamerlid Jeroen Recourt en de toezegging van Teeven dat de Kamer ‘in het voorjaar bericht krijgt over de voortgang van het overleg met de Orde over *no cure, no pay* in het kader van de stelselherziening’.

Op 12 april volgt inderdaad een brief van Teeven aan de Kamer waarin hij schrijft dat de Orde van plan is een experiment te starten. De staatssecretaris voegt eraan toe dat hij ‘het graag eens is met Van der Steur en Recourt’ en dat ‘ervaring de beste leermeester is’. Daarop vooruitlopend meent de staatssecretaris dat ‘de toegang tot het recht ermee gebaat is als de advocatuur nieuwe, voor de rechtzoekende aantrekkelijke, betalingsarrangementen ontwikkelt en aanbiedt. (...) Met het oog daarop heb ik eerder de Orde gevraagd na te denken over een experiment met resultaatgerelateerde beloning.’

Laat nu het bespreken van een conceptverordening die het verbod op *no cure, no pay* zou opheffen op de agenda staan van de College van Afgevaardigdenvergadering die 27 maart plaats had – een kleine twee weken nadat Teeven de toezegging had gedaan dat hij er bij de Orde op zou aandringen dat men een proefproject naar *no cure, no pay* zou starten. De indruk kan zo gemakkelijk ontstaan dat er een verband is tussen de vraag van Van der Steur, het aandringen van Teeven en de actie van de Orde. Maar de werkelijkheid is meer complex.

Waarschuwing

Na de afwijzing van Donner in 2005 begon de Orde te werken aan een nieuw voorstel waarin meer nadruk wordt gelegd

Het experiment

Wat behelst de conceptverordening tot wijziging van de Verordening op de praktijkuitoefening (onderdeel Resultaatgerelateerde Beloning)?

Het verbod op *no cure, no pay* is gebaseerd op het principe dat een declaratie redelijk moet zijn. Wordt beloning afhankelijk van de uitkomst, dan kan de advocaat een belang krijgen bij de uitkomst van de zaak. Krijgt hij een percentage van de schadevergoeding die zijn cliënt ontvangt, dan is het maar de vraag of dat redelijk is ten opzichte van het aantal aan de zaak bestede uren. Officieel is het nog niet,

maar de verordening zou het advocaten toestaan om in letselschade- en overlijdensschadezaken, waarin de aansprakelijkheid niet is erkend of niet redelijkerwijs vaststaat, dan wel waarin strijd over causaliteit of schade voorzienbaar is, een resultaatgerelateerd honorarium overeen te komen. Voorwaarde is dat de advocaat aan de rechtzoekende in het geheel geen honorarium in rekening brengt indien in het geheel geen financieel resultaat verkregen wordt. Het uitgangspunt van het experiment is het bieden van een grotere toegang tot het recht voor die rechtzoekenden die niet onder de reikwijdte van de Wet op de rechtsbijstand vallen,

maar die toch onvoldoende draagkracht hebben om zelf voor de kosten van juridische bijstand op te draaien. De looptijd van het experiment is op dit moment vijf jaar – ingaand op 1 januari 2014. Na telkens twee jaar is het de bedoeling dat er wordt geëvalueerd. Na de tweede evaluatie zal worden beslist of wordt doorgegaan en zo ja, met welke aanpassingen en/of uitbreidingen. Het concept is eind maart besproken in de College van Afgevaardigdenvergadering, maar dat heeft niet geleid tot vaststelling van de wijzigingsverordening. In juni wordt tijdens de volgende collegevergadering een aangepaste versie van de wijzigingsverordening besproken.

Experiment lijkt basis te leggen voor vergaande bezuinigingen

op het belang van de rechtzoekende. Dat resulteerde in een conceptverordening tot wijziging van de Verordening op de praktijkuitoefening (onderdeel Resultaatgerelateerde beloning) die in 2011 aan de Raad van State werd voorgelegd. Intussen maakte de nieuwe minister van Veiligheid en Justitie, de VVD'er Ivo Opstelten, een verrassende ommekeer: ook hij ziet nu graag een experiment om ervaringen met *no cure, no pay* op te doen.

In haar advies staat de raad stil bij die ‘ministeriële heroverweging’. Wat daar-

voor de aanleiding is, zo schrijft de raad, ‘is onduidelijk’. Maar het spreekt boekdelen dat de Orde gewaarschuwd wordt ‘dat de minister, ongeacht de uitkomsten, het experiment als opstap kan gebruiken om te komen tot de beslissing om een beroep op gefinancierde rechtshulp uit te sluiten ter zake van rechtsgebieden die onder de werking van het experiment vallen’. Tel daarbij op nog twee magere crisisjaren met extra bezuinigingsplannen – op onder andere de gesubsidieerde rechtshulp – en opeens wordt de politieke aandrang in een heel ander daglicht geplaatst. Als advocaten op basis van *no cure, no pay* kunnen werken, dan zal de behoefte aan gefinancierde rechtsbijstand afnemen – en dus kan er in de politieke optiek rustig bezuinigd worden zonder dat de toegang tot het recht in gevaar komt.

Kortom, een experiment dat er zonder politieke inmenging ook wel van gekomen zou zijn, lijkt nu door diezelfde politiek gekaapt te zijn om een basis te leggen voor vergaande bezuinigingen.

Zorgeloos online in Nederland en het buitenland.

KLAAR.

All you need is Red Business

Vodafone Red Business is het abonnement waar alles in zit om internationaal zaken te doen. Zoals zorgeloos online met 1 GB in Nederland én 1 GB in 43 Voordeellanden, onbeperkt bellen en sms'en in diezelfde landen, Vervangend Toestel Service, gratis zakelijke klantenservice en keuze uit verschillende smartphones.

Kijk voor meer informatie op vodafone.nl/zakelijk/red

power to you

De klant van de toekomst

Het duurde even, maar nu is ook de advocatuur onderworpen aan de wet van vraag en aanbod. De cliënt, steeds vaker klant geheten, is koning en een stuk mondiger dan vroeger. Maar wat wil die klant eigenlijk? Vier ontwikkelingen die de vraag naar advocaten bepalen en zo de weg vrijmaken voor een nieuw type: de ondernemende, zuinige, dienstbare en technologisch onderlegde advocaat.

Juriaan Mensch
Illustraties: Matthijs Sluiter

De klant heeft niet per se een advocaat nodig

De meeste advocaten kennen het evangelie van de Schotse professor Richard Susskind inmiddels. Juridisch werk wordt opgeknipt en verdeeld onder verschillende juridisch dienstverleners die allemaal een stukje van de taart, tussen maatwerk en standaardwerk, voor hun rekening nemen. Technologie versterkt die trend en de klanten willen meer waar(de) voor hun geld. Maar wat betekenen de perspectieven die Susskind schetst?

In de eerste plaats staat vast dat consumenten in de toekomst, van bedrijven tot particulieren, minder behoefte zullen hebben aan advocaten. Ze zijn relatief duur en de vele alternatieve juridisch dienstverleners beloven lagere kosten. Maar er treedt ook veel versnippering op, wat meer gereguleerd betekent. Susskind hoor je er niet over, maar daar ligt een kans voor advocaten.

Bijzonder hoogleraar professionele dienstverlening Frans Kwakman van de Universiteit Nyenrode voorziet dat er behoefte ontstaat aan goede *access points*; plekken waar het werk binnenkomt en

wordt verdeeld. Advocatenkantoren kunnen in die rol als een soort hoofdaanemers optreden en alleen het gespecialiseerde werk voor hun rekening nemen. Ze krijgen de opdracht en verdelen het overige, eenvoudige, werk onder goedkopere juridisch dienstverleners en zelfstandige juridisch professionals.

Het gevaar bestaat wel dat als de advocaat niet inspringt, andere juridisch dienstverleners of klanten zelf de rol van die hoofdaannemer gaan vervullen. Netwerken van kwaliteitsprofessionals opbouwen, wordt per slot van rekening gemakkelijker. Op internet staan straks genoeg beoordelingen over juristen, vaak geschreven door kundige bedrijfsjuristen en andere consumenten. Een beetje zelfstandig juridisch professional bouwt al netwerken om klanten heen.

De klant van morgen wil sowieso vaker doe-het-zelven. Neem het Britse Legal365.com. Consumenten kunnen daar zelf documenten opstellen en bepalen of er nog een advocaat wordt ingehuurd. Denk niet dat het alleen om eenvoudige juridische zaken gaat. De zogeheten IKEA-klant kan ook op eigen houtje complexere documenten maken. Daartoe zijn intelligente *document drafting*-diensten ontwikkeld als Smartdox van Uitgever Wolters Kluwer en Quire Law Company. Gewoon ja- of nee-vragen invullen en de klant

krijgt wat hij nodig heeft dankzij slimme algoritmes gekoppeld aan een juridische database.

Quire Law leverde al vaak aan advocatenkantoren die efficiënter willen werken, maar mag nu ook steeds meer *in-house*-afdelingen tot zijn klanten rekenen. En die afdelingen met bedrijfsjuristen zien graag dat ook andere afdelingen, zoals Human Resources, met de *document drafting*-diensten aan de slag kunnen gaan. Bedrijfsjuristen kijken documenten dan alleen nog na. Dat scheelt een hoop tijd, geld én advocaten.

Een andere reële bedreiging voor advocaten vormen initiatieven die accountantskantoren ontplooiën op juridisch gebied, vooral op het gebied van risicomanagement en *compliance*; het controleren of organisaties zich aan de geldende wetten regelgeving houden. Advocatenkantoren in het middensegment gaan zeker de opkomst van de accountants voelen. Susskind signaleert opkomende concurrentie van accountants ook in zijn laatste publicatie *Tomorrow's Lawyers*. Organisaties in het midden- en kleinbedrijf zonder eigen advocaten bijvoorbeeld vragen in toenemende mate om juridische dienstverlening, zeker voor wat betreft risicomanagement. Advocaten doen daar vooralsnog weinig mee volgens de Schotse professor. >>

De klant wil meer voor minder geld

Een nog onopgelost vraagstuk tussen bedrijfsjuristen en hun advocaat heeft te maken met de inefficiëntie van het traditionele, op *leverage* gebaseerde, businessmodel, met veel onervaren krachten, zoals stagiaires die uren draaien. De juridisch adviseurs weten dat een groot percentage van het uurtarief direct naar de bankrekening van de partners gaat. Een ander substantieel deel gaat naar overheadkosten als (dure) kantoren. De rest gaat op aan het salaris van de medewerkers die het juridische werk doen en daadwerkelijk waarde toevoegen. Ruwweg twee derde van de rekening is zodoende voor iets waar de klant niets aan heeft.

Veel bedrijfsjuristen hebben moeite met het grote verschil in verdiensten tussen hen en de advocaat-partners. Een adviseur verdient met twee ton zeer goed.

Maar er zijn partners die zeven of acht ton per jaar binnenhalen. Dat gat is niet langer uit te leggen. Hoe goed moet je dan wel niet zijn? Relatief gezien dragen de bedrijfsjuristen meer verantwoordelijkheden en risico, voegen ze meer waarde toe aan hun bedrijf en werken ze net zo hard. Bedrijfsjuristen zeggen dan ook niet langer mee te willen werken aan het in stand houden van deze werkwijze. Hun bedrijven hebben er per slot van rekening relatief weinig voordeel van. Om die reden, zeggen adviseurs, zullen ze steeds vaker uitwijken naar nichekantoren.

Hoe bedrijfsjuristen als klant kunnen worden behouden, tonen advocaten in het buitenland. Zij komen met innovatieve modellen. Neem het advocatenkantoor Clearspire Law Co., gevestigd in Washington DC, Verenigde Staten. Met geld van externe investeerders haalt het kantoor toppartners bij grote kantoren weg en groeit het snel. Alles wat geen hoogwaardig advieswerk is, wordt gedelegeerd aan een zusterbedrijf. Dat neemt de administratie, de techniek en al het gestandaardiseerde werk over.

De advocaten en andere medewerkers werken in de regel vanuit huis via een online platform dat dienstdoet als virtueel kantoor. In de virtuele wandelgangen ontmoeten de geografisch gescheiden advocaten elkaar. Ze overleggen intern door te chatten en te bellen. Met de klant communiceren ze via videoconferencingssystemen. Hun overheadkosten liggen door dit alles 50 procent lager dan bij traditionele kantoren. Het mooie, stelt de American Bar Association, de Amerikaanse advocatenorde, is dat de klant minder betaalt, terwijl het salaris van de partners en medewerkers marktconform blijft. Een win-winmodel is dus mogelijk en dat alles voor een vaste prijs per klus.

Je vraagt je af waarom zo'n innovatief kantoor er in Nederland nog niet is. Welnu, er zou te weinig van de winst worden gebruikt voor innovatie. Bovendien verbieden Orde-regels het in Nederland om extern kapitaal te steken in advocatenkantoren. Maar dit laatste geldt in de Verenigde Staten ook. Clearspire omzeilde deze regels door twee aparte 'bedrijven' op te zetten; een advocatenkantoor en een bedrijf voor de backoffice.

In Groot-Brittannië zijn dergelijke constructies overigens al niet meer nodig. Daar brengt deregulering, ingezet met de Legal Services Act, voor consumenten betaalbare rechtshulp. Niet-advocaten stappen daar nu in de markt en verkopen juridische diensten zoals drogist Kruidvat verzekeringen verkoopt. Maar zover is het in Nederland voorlopig niet.

Kostenbeheersing blijft onverminderd hoog op de agenda staan van de klant. Amerikaanse bedrijfsjuristen, aangesloten bij de Association of Corporate Counsel, hebben op het terrein van kostenbeheersing al een voorsprong op hun Nederlandse collega's. In de Verenigde Staten maken zij gebruik van zogeheten *Value Billing*-modellen met prijsafspraken op basis van prestatie die op elk gewenst moment inzicht geven in gemaakte kosten op dossiers. Een kleine greep uit gerealiseerde kostenbesparingen: wit-

goedfabrikant Whirlpool bespaarde vijftien procent door advocaten automatisch een bonus te geven als een claim snel werd beëindigd. Warenhuisketen Home Depot halveerde dankzij *Vallue Billing* zijn juridische uitgaven.

In Nederland verloopt kosteninnovatie traag. Er is wantrouwen tegenover alternatieve modellen en er zijn zelfs klanten die het zeuren over de hoge tarieven opgeven: dat hoort nou eenmaal bij het werken met grote kantoren. Maar ook wegens de kostenmodellen zijn er klanten die uitwijken naar goedkopere nichekantoren; volgens sommigen het model van de toekomst.

Wat er moet veranderen om de klant in de toekomst te behouden? Een veelgenoemde reden voor de trage innovatie van kostenmodellen is dat oudere partners te veel naar de korte termijn kijken en niet voorbij de jaren tot aan hun pensioen.

Klanten willen dan ook dat jonge partners en medewerkers de ruimte krijgen het anders te doen. Advocaat-medewerker blijkt niet voor niets de ongelukkigste beroepsgroep in de Verenigde Staten, schreef zakenblad *Forbes* recent. Reden: de druk van het aloude uurtje-factuurkje. De onwil om te veranderen staat in de weg van de arbeidsvreugde van jonge advocaten, hun financiële toekomst, innovatie en, niet te vergeten, de kostenbesparing voor de klant van de toekomst.

Natuurlijk zijn niet alleen bedrijfsjuristen en hun organisaties gespitst op prijzen. Ook de particuliere klanten laten zich afschrikken door het hoge uurtarief van advocaten. De 'gewone' klant van de toekomst vraagt dus net zo goed om kosteninnovatie. Maar die wordt in zijn behoeften binnenkort al bediend dankzij voorzichtige experimenten met betaling naar prestatie door middel van *no cure no pay*.

De klant wil een technisch onderlegde advocaat

Kennis over wet- en regelgeving wordt als vanzelfsprekend gezien door klanten, maar daar komen meer eisen bij. De Amerikaanse advocatenorde stelde in 2012 een verordening op die van advocaten eist dat ze voldoende kennis hebben van technologie omdat ze anders hun cliënten niet goed kunnen vertegenwoordigen. Technologisch up-to-date zijn, kortom, is een kwaliteitsverplichting volgens de American Bar Association.

Daarvoor heb je echt niet altijd dure systemen nodig. Advocaat-partner Erik Vollebregt die bij het Life Sciences-nichekantoor Axon werkt, gebruikt nauwelijks dure systemen. Hij moderniseert zijn wijze van advisering anders. Zijn klanten krijgen vaak geen geschreven advies meer, maar hij visualiseert juridische processen in *flow charts* of *mind maps* die het verloop van een procedure grafisch weergeven. Alles is in één oogopslag >>

duidelijk voor zijn Aziatische klanten. En die lopen met hem weg. Technologie helpt ook culturele verschillen overbruggen.

Het gebruik van technologie wordt alleen maar belangrijker voor de advocatuur. Big Data, het analyseren van grote hoeveelheden gegevens, bijvoorbeeld staat nog in de kinderschoenen, maar de eerste toepassingen zijn er al. Wie zou nog een zaak aanspannen als programma's vrij zeker uitwijzen op een verlies? Die zekerheid heeft de klant van de toekomst straks dankzij mensen als dr. Daniel Martin Katz, één van de initiatiefnemers van de ReInvent Law, een conferentie die begin maart in Silicon Valley werd gehouden. Hij presenteerde daar zijn Big Data-toepassingen die hij voor de rechtspraktijk ontwikkelt.

Voorspellen of de klant een zaak heeft, dat doen advocaten ook. Maar vaak zijn ze terughoudend. Vooral procesadvocaten doen nog vaak alsof winstkansen en kosten voorspellen onmogelijk is. Elke zaak is uniek, zeggen ze. Maar dat is onzin. Katz' Big Data-toepassing wikt en weegt alle mitsen en maren, jurisprudentie, gerechtelijke uitspraken en wat soortgelijke zaken hebben gekost. De computer geeft de klant een hard antwoord: zoveel procent kans op winst en dit gaat het kosten. Dat scheelt een hoop tijd en geld en werkdruk voor de rechtbanken.

Michiel van Straaten, directeur en eigenaar van cliëntonderzoeksbureau KeyClients, oppert dat de Nederlandse Orde van Advocaten in de toekomst het advocaten verplicht kan stellen om vooraf een realistische inschatting te maken

van wat een zaak kost en wat een klant daarvoor mag verwachten. Nu nog gaan veel tuchtklachten over declaraties; met slimme Big Data-toepassingen wordt dat mogelijk verleden tijd.

Nog verder in de toekomst is het zelfs nog maar de vraag of een advocaat voor klanten nog iets wezenlijks heeft toe te voegen als mens met een rechtendiploma op zak. Volgens de bekende futurist Ray Kurzweil, oprichter van The Singularity University in de Verenigde Staten, zullen wetenschappers er binnen enkele decennia in slagen de rekenkracht van het menselijk brein na te bootsen. Menselijke kampioenen van het feitenkennisspelletje Jeopardy werden in 2011 al verslagen door Watson, een artificial intelligence-programma ontworpen door IT-concern IBM.

Bronnen

De personen, boeken en websites waarop dit artikel is gebaseerd.

Voor dit artikel werden gesprekken gevoerd met Michiel van Straaten (KeyClients/General Counsel Netherlands (GCN)), Marja Gorter (senior corporate vice-president Legal & Compliance LeasePlan Corporation), Bernadette van Leeuwen (JuristvandeZaak), Wouter Ofner en Reijndoud Homveld (Quire Law Company), Erik Vollebregt (Axon Lawyers), Martijn Snoep (De Brauw Blackstone Westbroek), Frank

Kwakman (Nyenrode Business University) en anderen.

Bovendien werden onder meer de volgende bronnen gebruikt:

- *Tomorrow's Lawyers* (Richard Susskind),
- *Declining Prospects* (Michael Trotter),
- reinventlaw.com (dr. Daniel Martin Katz),
- www.clearspire.com,
- www.wired.com,
- computationallegalstudies.com,
- www.abajournal.com,
- www.acc.com,
- www.forbes.com.

De klant wil een advocaat die sociaal en zakelijk is

Voorlopig zijn mensen nog niet overbodig en blijft het recht vooral werk voor juristen, in plaats van programmeurs. Maar wat de toekomstige klant eist van de advocaat als persoon zal veranderen.

De opkomst van technologie en het procesmatiger werken, knabbelden al aan de romantiek van het 'ambt'. Wat klanten betreft mag dit proces verder gaan. Ze zien de advocaat steeds meer als ondernemer en die heeft zich in hun ogen ook als zodanig te gedragen. Klanten willen dat advocaten zich minder afstandelijk opstellen en dat ze klantenservice als een onderdeel van hun werk zien. Bovendien eisen ze een flexibeler opstelling. De advocaat moet zich aanpassen aan de werkwijze van de klant en niet andersom.

Klanten willen nog altijd dat er een 'goede klik' is met hun advocaat. Bestaande relaties tussen klant en advocaat worden zeker in Nederland niet snel opgegeven. Maar klanten krijgen ook het gevoel dat advocatenkantoren hen daardoor als vast

gegeven zien en daardoor weinig klantgericht zijn. Het duurt te lang voordat naar klanten wordt geluisterd en er iets verandert. Wie overstapt naar een andere advocaat, wordt belachelijk gemaakt om zijn of haar keuze. Dat wordt niet gewaardeerd.

Klanten verwachten in toenemende mate van een advocaat dat die zakelijk en sociaal is en weet wat service betekent. Dus meer is zoals zijn collega's over de grens. Duitsers interesseert het bijvoorbeeld minder of er een klik is met de advocaat. Als de advocaat maar goed is. In Amerika is dat niet anders. Ook daar zijn reputatie en prestaties leidend bij de keuze voor een advocaat. De klant van de toekomst wil dat advocaten hen op een persoonlijke maar objectieve wijze benaderen, niet door dik te doen of een concurrent af te kraken.

Niet onbelangrijk is dat klanten, bijvoorbeeld bedrijfsjuristen, verlangen dat hun zakelijk ingestelde advocaat met beide benen op de grond staat. Al dat in de watten leggen tijdens die *beauty parades*, de etentjes, weer naar het Concertgebouw, soms hele weekenden weg met de partners van de grote kantoren. Het hoeft niet per se. In gesprek blijven is goed, maar vrienden worden is niet nodig. Gewoon doen, volstaat in de toekomst.

DE KRACHT VAN EEN LANDELIJKE DEKKING, MET DE SERVICE VAN EEN LOKALE PARTNER.

De SGH Groep, Gerechtsdeurwaarders en Incasso, is een samenwerkingsverband tussen een breed netwerk van kantoren. Gezamenlijk biedt de SGH de advocatuur landelijke dekking, met als toegevoegde waarde een sterke regionale binding en een persoonlijke service. Een mentaliteit die staat voor resultaat en kwaliteit!

De gerechtsdeurwaarders van de SGH Groep hebben een No Nonsense instelling, zijn actief en ondernemend. Ze spreken uw taal en staan dag en nacht voor u klaar. Zo zijn bijvoorbeeld uw exploten binnen 3 dagen betekend. En als u exploten, in geval van spoed, voor 11.00 uur aanlevert, worden deze dezelfde dag nog betekend!

Samenwerken met de SGH betekent meer!
Kijk nu op www.sgh-groep.nl.

SGH **GROEP**
gerechtsdeurwaarders en incasso

Dag gevangenis om de hoek

Staatssecretaris Fred Teeven bezuinigt fors op het gevangeniswezen. Veel penitentiaire inrichtingen gaan dicht en het strafregime wordt soberder. Volgens sommigen is het wachten op problemen. Maar strafrechtadvocaten vinden niet alles even slecht.

Michel Knapen

De auto in, en méér kilometers maken. Nu de komende vijf jaar bijna dertig inrichtingen voor gedetineerden hun deuren sluiten, zullen strafrechtadvocaten verder moeten reizen om voorlopig gehechten en gevangenen te bezoeken. Het gemak van een gevangenis om de hoek is dan verleden tijd. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Fred Teeven (VVD) bezuinigt fors op het gevangeniswezen, en strafrechtadvocaten gaan dat merken. Of toch niet?

‘Ach, dat valt wel mee’, zegt Hein Vogel van Veraart De Granada Strafrechtadvocaten in Alkmaar. ‘De PI Heerhugowaard Alkmaar, locatie Westlinge gaat dicht, maar dat is al jaren een gevangenis en daar komen we toch al veel minder dan in huizen van bewaring. Zelf heb ik één cliënt in die gevangenis.’ Een vergelijkbare reactie geeft Bart van Gils van Molkenboer & Van der Kolk in Tilburg. De sluiting van de gevangenis in zijn woonplaats raakt hem niet. ‘Daar zitten alleen Belgische gedetineerden en daar komen wij al jaren niet meer.’

Ook Judith Kwakman van Knottenbelt & Kwakman Strafrechtadvocaten in Assen zegt niet zoveel problemen te hebben met de sluiting van ‘haar’ gevangenis. ‘Wel als alles in het noorden dicht zou gaan, zoals eerder de plannen waren. Leeuwarden en Ter Apel blijven toch open, dat is een uur rijden. Opgeteld hebben de sluitingen niet zoveel invloed op onze reistijden, en dat geldt denk ik voor meeste strafrechtadvocaten in de drie noordelijke provincies.’

Dat is ook het beeld dat Esther Vroegh van Mesland & Vroegh Advocaten in Haarlem schetst. ‘We voeren een landelijke praktijk, zitten daardoor al veel op de weg en de sluiting van de koepel in Haarlem heeft op ons rijgedrag niet veel invloed.

Judith Kwakman:
‘Wie gefrustreerd is, keert minder gemakkelijk terug in de maatschappij’

Het is wel een groot punt van zorg hoe je de bezoeken aan gedetineerden allemaal georganiseerd krijgt. In die zin komen de bezuinigingen voor een groot deel terecht op de schouders van de strafrechtadvocatuur.’

Meer problemen voorziet Vroegh bij familieleden van gedetineerden, en voor het vervoer van gedetineerden van de gevangenis naar de rechtbank. ‘Rechters, officieren van justitie en strafrechtadvocaten klagen al langer dat door vertragingen op de weg zittingen pas uren later

kunnen beginnen. Dat wordt alleen maar erger.’

Lichtpuntje

Toch is er ook een lichtpuntje, zegt de Bredase strafrechtadvocaat Joost Dionisius van DNA Strafrechtadvocaten. ‘Misschien moeten we verder reizen om cliënten te spreken, maar aangezien er minder PI’s zijn, zitten je cliënten wel meer geconcentreerd. Je kunt bezoeken dan beter combineren, ook wanneer je normaliter niet direct aanleiding zou hebben gezien om je cliënten te bezoeken. Met dergelijke onaangekondigde bezoeken spreek je hen misschien wel vaker dan voorheen.’ Dat gecombineerde bezoeken een reiskostenbesparing voor de staat opleveren, is volgens Dionisius een mooie bijkomstigheid.

Over de versobering van het gevangenisregime zijn de strafrechtadvocaten niet te spreken. Kwakman spreekt van een ‘achteruitgang van de kwaliteit van leven in de gevangenis’. ‘Straf betekent al opsluiting, daar moet niet nog eens

Masterplan

Maatregelen bij de Dienst Justitiële Inrichtingen op een rij

- De Dienst Justitiële Inrichtingen moet tot 2018 340 miljoen euro bezuinigen.
- In de komende vijf jaar sluiten 26 gevangenissen, één jeugdgevangenis en drie tbs-klinieken hun deuren.
- Het aantal gevangeniszellen neemt in die periode met ruim 13 procent af. Over vijf

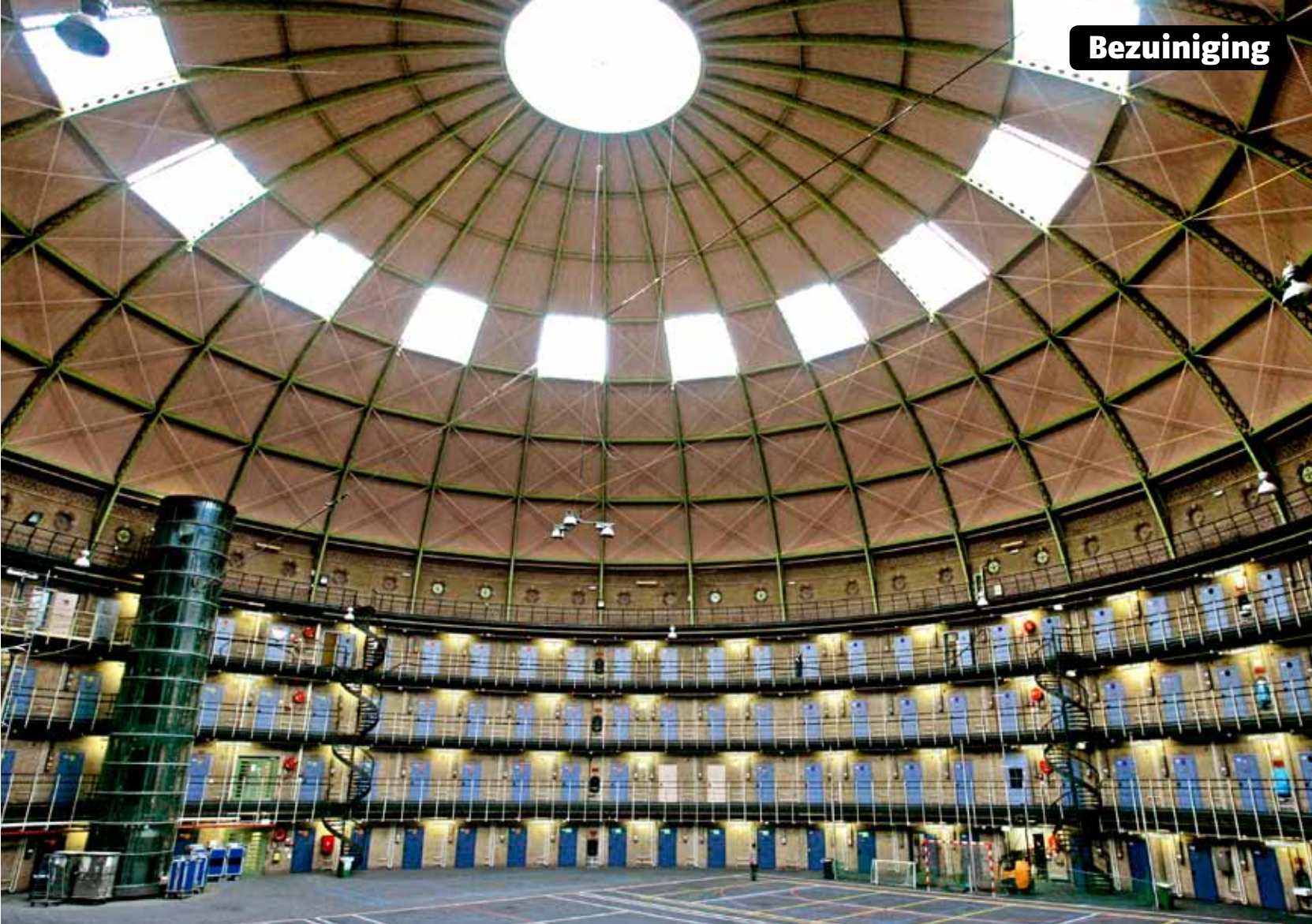
jaar zijn er van de huidige 12.595 plaatsen in de gevangenis nog 10.917 over.

- Het aantal tbs-plaatsen neemt af van 1867 (nu) tot 1339 (in 2018) – ruim vijfhonderd minder.
- In Veenhuizen en Zaanstad worden nieuwe inrichtingen gebouwd.
- Het aantal tweepersoonszellen zal in de komende vijf jaar verdubbelen van ruim 1400 naar bijna 2800.
- Detentie wordt soberder

voor minstens een derde (4100 gedetineerden) van de ruim twaalfduizend gevangenen. Avond- en weekendactiviteiten verdwijnen. Alleen het wettelijk minimum voor activiteiten blijft overeind.

- Na twee derde van de straf vrijkomen is er niet meer bij. In plaats daarvan kunnen gevangenen in aanmerking komen voor elektronische detentie: de enkelband.
- De tbs-behandeling van tien jaar gaat terug naar acht jaar.

De Koepelgevangenis in Haarlem zal ook sluiten door bezuinigingen.

een onmenselijke behandeling bij komen. Dat leidt tot meer frustratie bij gedetineerden, wat voor het personeel meer onveiligheid oplevert. Wie gefrustreerd is, keert minder gemakkelijk terug in de maatschappij of vormt daar opnieuw een groter risico. Bovendien zijn gevangenen door de bezuinigingen sowieso al minder voorbereid op een terugkeer.’

Nu al zitten gedetineerden vaak twintig uur per dag achter de deur, weet Esther Vroegh. ‘Dan moet je niet overgaan tot méér tweepersoonscellen. Veel gedetineerden hebben psychosociale problemen en bovendien zijn cellen vaak niet ingericht voor twee mensen waarbij beiden ook nog een beetje privacy hebben. Tel daarbij op dat er minder personeel is, wat ook nog eens lager is opgeleid – het moet immers goedkoper – en dan is het wachten op problemen.’

Nu zijn er, zegt Joost Dionisius, altijd gevangenen die het wel gezellig vinden als ze een kaartmaatje in hun cel hebben.

‘Maar velen zijn daarvoor niet geschikt. Het komt dus neer op een goede selectie.’

Die selectie is ook van belang voor een ander onderdeel van Teevens plan: de elektronische thuisdetentie. Dionisius juicht die verruimde mogelijkheid toe omdat een gefaseerde terugkeer in de maatschappij het resocialisatie-doel van de straf ten goede komt. Ook Vroegh vindt de enkelband voor sommigen een goede oplossing. ‘Gedetineerden moeten wel voldoen aan de drie W’s: wonen, werken – oneerbiedig gezegd – wijf. Velen hebben geen baan en krijgen dus geen elektronisch toezicht. Gedetineerden zonder huis maken al helemaal geen kans. Rechters zouden creatiever moeten omgaan met het cellentekort, zoals het laten storten van een borgsom. Dat gebeurt elders in de wereld ook.’

Ook Kwakman vraagt zich af wie thuis zijn straf mag uitzitten en wie in de gevangenis. ‘Daarvoor heb je duidelijke criteria nodig. Als iemand met een

partner eerder naar huis mag, dan leidt dat tot rechtsongelijkheid. Mijn voorstel is dan ook: maak van thuisdetentie een hoofdstraf, zodat de rechter kan bepalen wie die krijgt.’

Helemaal problematisch vinden strafrechtadvocaten de verkorting van de tbs-behandeling. Kwakman: ‘Directeuren van tbs-instellingen streven al naar sneller verlof, maar het ministerie van Veiligheid en Justitie is juist erg streng bij verlofaanvragen. Teeven moet dan zelf soepeler worden en tbs’ers eerder op verlof sturen, anders kan hij deze ambitie niet waarmaken. Dat geldt ook voor zedendelinquenten. Die vinden na hun straf of behandeling heel moeizaam een huis omdat burgemeesters erg strikt zijn. Ze laten lang niet iedereen in hun gemeente toe of hanteren maximumquota. Die moeten dan ook toeschietelijker worden. Teeven zal dan ook met de burgemeesters moeten gaan praten. Anders blijft de kortere tbs-behandeling een wassen neus.’

‘Het blijft niet bij tien advocaten’

In 2011 verraste Nationale-Nederlanden de advocatuur door externe zaken voortaan zelf te doen met een eigen advocatenkantoor. De nieuwe werkwijze bevat de verzekeraar. Eigen krachten blijken goedkoper, gemotiveerder en beter voor het imago. Hoofd van NN Advocaten Walter van Gerner: ‘We willen groeien.’

Arnoud Veilbrief
Foto: Jiri Büller

NN Advocaten

Het nieuws veroorzaakte eind 2011 een lichte schokgolf in de wereld van de verzekeringsadvocatuur. Nationale-Nederlanden ging driekwart van zijn externe zaken voortaan zelf doen met een nieuw op te richten, eigen advocatenkantoor: NN Advocaten.

Inmiddels is NN Advocaten ruim een jaar in bedrijf en werken er tien advocaten. En daar blijft het niet bij, zegt Walter van Gerner, hoofd van NN Advocaten, zelf ook advocaat en sinds 1988 werkzaam bij Nationale-Nederlanden. ‘Dit is een goede omvang om aan de weg te timmeren, maar we willen groeien.’

Advocaten in loondienst zijn niets nieuws. Maar een verzekeraar van deze omvang (ruim vijf miljoen zakelijke en particuliere klanten), die uit het niets een eigen advocatenkantoor begint en het gros van zijn uitbestede zaken voortaan zelf doet, dat is in Nederland niet eerder vertoond. Van Gerner: ‘En we hebben niet een paar bedrijfsjuristen een advocatenopleiding laten doen en ze het veld ingestuurd. Nee, het zijn allemaal ervaren verzekeringsadvocaten.’

Waarom heeft Nationale-Nederlanden tot deze stap besloten? De belangrijkste reden is volgens Van Gerner controle terugkrijgen

over zaken waar de verzekeraar bij is betrokken. 'Hoe je je manifesteert in de rechtszaal is steeds meer imago-bepalend geworden voor verzekeraars. Wij willen dat een advocaat die voor ons optreedt, dat doet volgens bepaalde bedrijfsnormen. Met NN Advocaten hebben we dat in eigen hand. Zij kennen de bedrijfs-cultuur en handelen in die geest. Dat is de belangrijkste reden.'

Inzichten

Nog in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw ging het heel anders. Als de verzekeraar er in een geschil niet uitkwam, werd de zaak 'uit handen gegeven' aan een advocaat, die daarbij op zijn eigen manier te werk ging. Of dat altijd de gewenste uitkomst opleverde, was nog helemaal niet zeker. Zelfs niet als hij de zaak won. 'Soms gebruikte een advocaat argumenten waar de behandelaar van het dossier niet alleen niet op was gekomen, maar waarvan je je zelfs kon afvragen of je dat graag zag ingebracht. Bij het lezen van uitspraken in de *Nederlandse Jurisprudentie* dacht ik weleens: was dat nou handig?'

Overzicht op de zaken en de 'lappendeken' van advocatenkantoren die voor Nationale-Nederlanden werkten, was er nauwelijks. Dat veranderde toen de verzekeraar eind jaren negentig de afdeling Legal oprichtte. Het aantal kantoren waaraan zaken werden uitbesteed, werd sterk teruggebracht. Dat waren voortaan in de eerste plaats Houthoff Buruma in Rotterdam en Ekelmans & Meijer in Den Haag. Een paar sterk gespecialiseerde kantoren deed de rest.

Van Gerner: 'De oprichting van Legal heeft ons veel inzicht gegeven in onze zaken, bijvoorbeeld de prijs en het aantal uren dat aan een zaak werd besteed. We bleken permanent zo'n dertienhonderd zaken uitbesteed te hebben. Daartoe hadden we rond zestien fte aan advocaten die voor ons werkten. We kregen ook beter zicht op welke advocaten nu voor ons werkten.'

Uiteindelijk besloot Nationale-Nederlanden tot de oprichting van zijn eigen advocatenkantoor. Door het grote verloop bij kantoren bleef het opbouwen van een persoonlijke band met de advocaten lastig. Bovendien schoten de tarieven in de advocatuur de laatste tien jaar omhoog. Met ruim een derde, volgens Van Gerner. Verzekeringsadvocaten wilden gelijke tred houden met hun collega's bij afdelingen als Fusies & Overnames, waar zonder enig oogknippen tarieven van 450 euro per uur werden betaald,

en liften zo mee omhoog. Van Gerner schat dat de totale kosten van het eigen advocatenkantoor (inclusief salarissen, huisvesting en automatisering) per uur niet meer bedragen dan een groot extern advocatenkantoor zou rekenen voor de inzet van een medewerker. 'En daarvoor heb ik topkwaliteit in huis.'

Van Gerner merkte gedurende de laatste jaren dat hij externe krachten inhuurde dat advocaten niet altijd meer even gemotiveerd waren in kleinere, eenvoudige zaken. 'Sommige grote kantoren vinden de bulkzaken minder sexy. Ze richten zich liever op de high end-zaken, het grote geld. Maar een zaak die voor een advocaat misschien minder spannend is, is voor onze klanten van groot

Walter van Gerner:
'Het werd steeds moeilijker om ook in kleine zaken goede kwaliteit te krijgen'

belang. Al is het maar een aanrijding, of een stoel waar je doorheen bent gezakt. Het werd steeds moeilijker voor ons om ook in kleine zaken goede kwaliteit te krijgen.' Om er direct aan toe te voegen: 'Daarmee wil ik niet zeggen dat samenwerkende kantoren het niet goed deden. We werken nog steeds met deze kantoren samen.'

Belangenconflict

Niet alle zaken kunnen door NN Advocaten worden behandeld. Die houden zich alleen bezig met procedures over aansprakelijkheid en verzekeringsrecht. Ze doen geen zaken die voortvloeien uit door Nationale-Nederlanden verkochte rechtsbijstandsverzekeringen – dat is wettelijk niet toegestaan –, geen incasso van verzekeringspremies en geen reguliere arbeids- of andere conflicten. Wanneer de benodigde kennis te specialistisch is, wanneer er te weinig mankracht beschikbaar is of wanneer er sprake is van een belangenconflict, blijft Nationale-Nederlanden een beroep doen op hun oude partners. Maar dat is slechts in een kwart van de gevallen.

Pikant is dat de advocaten van NN afkomstig zijn van diezelfde kantoren die in 2011 voor een groot deel werden bedankt voor hun diensten. Dat kan niet leuk voor ze zijn geweest. Van Gerner: 'Nee, als je veel verzekeringszaken kwijtraakt en een deel van je advocaten, is dat niet prettig. Maar ik hecht eraan te zeggen dat we zelf niemand hebben benaderd.'

Nationale-Nederlanden vertelde de kantoren van tevoren wat het van plan was. Van Gerner: 'Dat leek ons netjes. Vervolgens is het gaan rondzingen en zijn mensen zelf naar ons toegekomen. Voor ons heel prettig, want wij kenden de advocaten en zij kenden ons. En werken voor ons heeft voordelen. We stellen geen extreme eisen aan het aantal declarabele uren, wat parttime werken mogelijk maakt. En we stimuleren persoonlijke ontwikkeling sterk.' Misschien was de keuze van sommige advocaten ook niet zo verrassend, nu een van de grootste klanten in de branche voor een belangrijk deel wegviel. 'Dat is zo.'

De deken van de Nederlandse Orde van Advocaten reageerde 'enthousiast' op de plannen. 'Hij noemde het "goed voor de advocatuur"', zegt Van Gerner. 'In nauw overleg met de Orde hebben we de werkfaciliteiten zo ingericht dat de onafhankelijkheid van onze advocaten is gewaarborgd.' Zo hebben ze bij NN Advocaten geschieden *document management* systemen en een eigen administratieve organisatie. Ze zijn ook volledig vrij om de behandelaar van het dossier (de verzekeringsmedewerker) naar eigen inzicht te adviseren. Van Gerner: 'Ze moeten vooral advocaat blijven.'

Ziet Van Gerner de stap van Nationale-Nederlanden als het begin van een trend? 'Dat weet ik niet. Je moet een stevige omvang hebben, wil het oprichten van een eigen kantoor zin hebben. Als wij een kleinere verzekeraar zouden zijn met een even grote diversiteit aan dossiers, hadden we dit niet kunnen doen. Maar ik denk wel dat de advocatuur zich zal herbezinnen op zijn dienstverlening. Sommige grote kantoren zullen afscheid nemen van verzekeringszaken. Zij die in de markt blijven, zullen in nauwer overleg met de klant moeten werken. Veel meer dan voorheen zien bedrijven de advocaat als exponent van zichzelf en zijn optreden als gezichtsbepalend voor het bedrijf. De tijd dat een zaak over de schutting werd gegooid en verzekeraars zeiden "prettige wedstrijd" is echt voorbij.'

Koninklijke cliënten

Na hun inhuldiging op 30 april kunnen Willem-Alexander en Máxima net als hun voorgangers een beroep doen op de rechtsgeleerd adviseur van de Koning(in). Het werk van deze advocaten weerspiegelt de veranderde positie van het Koninklijk Huis. 'Wij voeren geen processen,' zei koningin Wilhelmina ooit. Sindsdien schakelden de Oranjes in dat Koninklijk Huis steeds vaker advocaten in.

Mark Maathuis

Afgezien van het staatsieportret in de Rechtszaal en de aanhef boven wetten worden de meeste advocaten in hun werk zelden met Oranjes geconfronteerd. Anders ligt dat voor een select gezelschap rechtsgeleerd adviseurs. Aangenomen per Koninklijke Beschikking kunnen

deze advocaten, volgens de Rijksvoorlichtingsdienst, 'bij juridische zaken die het Koninklijk Huis betreffen' om advies worden gevraagd.

Op 30 april mag Willem-Alexander zich de nieuwe Koning van Nederland noemen. Zal hij zijn rechtsgeleerd raadsman, Arnold Croiset van Uchelen, vaak nodig hebben? Eén ding is zeker. De

geschiedenis leert dat de Oranje-vorsten steeds vaker een advocaat in de arm nemen.

Koning Willem I (1772-1843) had geen advocaten nodig. Bij juridische moeilijkheden kon hij als absoluut heerser nog eenvoudigweg de wet naar zijn hand zetten. Voor zoon Willem II (1792-1849) gold hetzelfde. Hij moest dan wel rekening

Foto: Frank van Beek / ANP

Prins Willem-Alexander, prinses Maxima en hun dochters poserend op het strand bij het natuurgebied Meijendel in Wassenaar.

houden met de constitutionele monarchie, maar hij had het geluk dat rechters in die tijd erg op de hand van de Oranjes waren. Wie bijvoorbeeld kwaad over hen sprak, kon op fikse straffen rekenen. En onder Koning Willem III (1817-1890) was dat niet veel anders. Willem III draaide dan ook zijn hand niet om voor het laten vervolgen door Justitie van de wegens het opkomende socialisme vele majesteitschenners. Zo werd de sociaal-anarchist en dominee Ferdinand Domela Nieuwenhuis veroordeeld tot een halfjaar celstraf. Niet voor niets kreeg Willem III de bijnaam Koning Gorilla.

Maar onder Willem III had er wel een belangrijke verandering plaats. Toeval of niet, maar op het moment dat er in de jaren zestig van de negentiende eeuw een politiek conflict ontstond over de vraag of de Koning een eigen, van de Tweede Kamer onafhankelijke bevoegdheid heeft, werd voor het eerst een rechtsgeleerd adviseur, een advocaat dus, aan het hof gesignaleerd. Dat is te lezen in *De Geschiedenis van de Thesaurie*, een studie uit 2010 over de koninklijke kasbeheerders. Dat de *Staatsalmanak* die aanstelling niet meldt, tekent de koninklijke terughoudendheid. Als gewoon burger een beroep op een advocaat doen, is dat wel des Konings?

Enno Wiersma: 'De leden van de koninklijke familie laten veel over hun kant gaan, maar er zijn grenzen'

Het zou in elk geval zestien jaar duren eer die schroom verdween. Pas in 1882 werd J.G. Rochussen in de *Staatsalmanak* opgenomen als 'rechtsgeleerde van het Huis des Konings'. Aanleiding tot zijn aanstelling was overigens het testament van koningin-moeder Anna Paulowna (1795-1865) waarin Willem III volgens zijn vrouw was 'onterfd'. Rochussen kon Willem III niet helpen. Hij concludeerde dat de Koning weliswaar tekort gedaan was, maar dat hij eerder na zijn moeders overlijden actie had moeten ondernemen.

Ook koningin-regentes Emma stelde een rechtsgeleerd adviseur. In 1891 begon ze een traditie die tot ver aan in de twintigste eeuw voortduurde: zij benoemde een De Brauw tot rechtsgeleerd adviseur en wel Engelbert Nicolaas de Brauw, de oprichter van het kantoor dat zijn naam nu nog draagt. Of het aan hem lag is onduidelijk, maar op juridisch vlak bleef >>

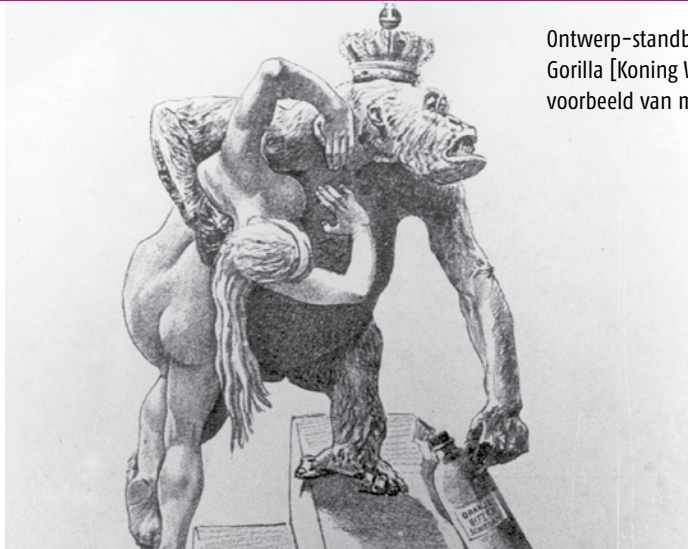
1882-1888
J.G. Rochussen

1891-1920
Engelbert Nicolaas De Brauw

Advocaat van Oranje

Rechtsgeleerd adviseurs vorst komen veelal van De Brauw

In de *Staatsalmanak* zijn tot 1891 de rechtsgeleerd adviseurs terug te vinden van de Koning(in). Mr. J.G. Rochussen, de eerste adviseur, werd rechtsgeleerde van het Huis des Konings genoemd. Zijn opvolger – en oprichter van advocatenkantoor De Brauw – E.N. de Brauw werd in 1891 rechtsadviseur genoemd. In het jaar dat koningin Beatrix aantrad, veranderde de titel van rechtsgeleerd adviseur in raadsman.

Ontwerp-standbeeld voor Koning Gorilla [Koning Willem III], voorbeeld van majesteitsschennis.

het in die jaren rustig. In zijn bijna dertig jaar adviseurschap bleven grote juridische zaken en affaires uit. De Brauw zat in de nalatenschapscommissie van koning Willem III en maakte deel uit van de Hofcommissie, maar trad voorzover bekend niet voor de Oranjes op in de rechtszaal.

Die relatieve rust heerste nog toen koningin Wilhelmina in 1898 aantrad en ook toen advocaat Willem Maurits de Brauw in 1920 het stokje van zijn naamgenoot overnam. Maar met het overlijden van Wilhelmina's man Prins Hendrik kwam in 1934 alsnog een einde aan de rust. Om te verdoezelen dat de prins een kind had verwekt bij een maîtresse, wees het hoofd van de Centrale Inlichtingen Dienst en vertrouweling van Wilhelmina François van 't Sant een diplomaat aan als de vader. Na diens dood benaderde Van 't Sant de nabestaanden van de diplomaat en vroeg hen, zogenaamd namens de moeder, 47.000 gulden om de affaire in de doofpot te houden. Toen bleek dat Van 't Sant het verhaal verzonnen had, wilde de familie van de diplomaat juridische stappen tegen hem ondernemen.

Het is aan De Brauw, die Van 't Sant bijstond, te danken dat de familie akkoord ging met de installatie van een commissie van wijze heren die partijen en getui-

gen zou horen. Dat de zaak buiten de rechtszaal geregeld kon worden, moet Wilhelmina bevalen zijn. Toen prins Bernhard in 1937 na een auto-ongeluk de veroorzaker een proces wilde aandoen, antwoordde zijn schoonmoeder, in lijn met de schroom van haar voorgangers: 'Wij voeren geen processen.'

Smeergeld

Met de entree van Bernhard braken in juridisch opzicht spraakmakender tijden aan. Dat werd zichtbaar tijdens de Greet Hofmans-affaire. Door deze gebedsgenezers werd het paleis begin jaren vijftig van de vorige eeuw verdeeld in twee kampen. Om een scheiding – en een constitutionele crisis – te voorkomen, moest Juliana van een commissie onder leiding van de katholieke minister van Binnenlandse Zaken Louis Beel breken met Hofmans. Dit lukte overigens pas onder druk van een volgende commissie, vernoemd naar voorzitter en voormalig advocaat Joost van Hamel. Commissielid en advocaat C.R.C. Wijckerheld Bisdom, kantoorgenoot van Willem Maurits de Brauw, schreef in 1957 het rapport op basis waarvan Juliana na de Hofmans-affaire gedwongen werd haar hofhouding te reorganiseren.

Anders dan zijn schoonmoeder bleek Bernhard niet terughoudend bij het inschakelen van advocaten. In 1958 werd J.H. de Brauw benoemd tot rechtsgeleerd adviseur, maar Bernhard gebruikte het liefst eigen advocaten. Zo deden advocaten Wijckerheld Bisdom en Ynso Scholten onder andere onderzoek naar een treinwagon vol kunst die tijdens de oorlog was verdwenen en waar de metgezel van Bernhards moeder wellicht bij was betrokken.

Bij een volgende affaire door smeergeldaffaires rondom vliegtuigbouwer Lockheed, deed de prins noodgedwongen opnieuw een beroep op Scholten, waarmee hij overigens rechtsgeleerd raadsman Johan Lodewijk Willem Silleviss Smitt passeerde die in 1975 aantrad. Wat Scholtens werkzaamheden behelsden en waarom Bernhard juist hem koos, wordt pas in 2050 duidelijk. Dan opent het archief dat volgens de inventarislijst nummer 12497 'correspondentie met de advocaten van prins Bernhard' betreft. Dat Scholten over de uitkomst tevreden kon zijn, mag duidelijk zijn. Hoewel vaststaat dat de prins via de Zwitserse advocaat Hubert Weisbrod geld ontving, ontkwam hij aan strafrechtelijke vervolging. Wilhelmina's uitspraak veranderde zo mede door toedoen van Bernhard van 'wij voeren geen

1920–1958

Willem Maurits de Brauw
De Brauw

Bernhard wilde in 1937 na een crash de andere bestuurder een proces aandoen. Wilhelmina verbood het.

1958–1975

J.H. de Brauw
De Brauw

Prins Bernhard in gesprek met Lockheed-manager Robert E. Gross in 1956.

processen' in 'tegen ons worden geen processen gevoerd'.

Roddelpers

Sinds het aantreden van Beatrix in 1980 blijkt uit niets dat de Oranjes nog beducht zijn voor het inschakelen van advocaten en het voeren van processen. Een belangrijke bijdrage daaraan leverde de opkomende interesse van de roddelpers in het privéleven van de Oranjes. Zo spande prins Claus in 1985 een kort geding aan tegen weekblad Privé waarvoor hij rechtsgeleerd raadsman Frits Salomonson inschakelde, die in 1981 in dienst kwam. In zijn pleidooi zette Salomonson de toon voor de toekomst. 'Hij [Willem-Alexander] heeft er, als iedere Nederlander, recht op beschermd te worden tegen openbare seksuele schrijftafelfantasiën, waarvan men hem tot object maakt met geen ander doel dan eigen winstbejag.' Salomonsons opvolger Enno Wiersma had naast privacygerelateerde zaken ook de handen vol aan de stijgende (commerciële) interesse in de Oranjes. Zo bleek in 2003 dat Wiersma voorzitter is van Sigillis Regiis Praesidio, een door koningin Beatrix opgerichte stichting ter bescherming van de 'officiële symbolen van het

Frits Salomonson: 'Willem-Alexander heeft er, als iedere Nederlander, recht op beschermd te worden tegen openbare seksuele schrijftafelfantasiën'

Koninklijk Huis'. Aanleiding voor de onthulling was een pop van een zwangere prinses Máxima waar een foetus uit de buik gehaald kon worden. 'De leden van de Koninklijke familie laten veel over hun kant gaan, maar er zijn grenzen,' zei Wiersma destijds in de Telegraaf. Ook Willem-Alexander zelf laat tegenwoordig zijn privacy in de rechtszaal verdedigen. In de juridische nasleep van incidenten tijdens zijn huwelijk verwerpt de Hoge Raad beroepen op de vrijheid van meningsuiting. Zo wint de prins in 2006 zaken tegen Privé, in 2008 tegen het blad

Party en in 2009 tegen het Amerikaanse persagentschap AP. Dwangsomeisen met maxima van tien miljoen euro onderstrepen dat 'wij niet alleen processen voeren', maar ook dat het 'ons menens is'. Anderzijds worden de Oranjes ook niet meer ontzien. In 2003 wordt prinses Máxima veroordeeld wegens betrokkenheid bij een auto-ongeluk. Wel weet Wiersma de geëiste 100 procent schadevergoeding tot een kwart te verminderen.

Nu iedereen de broekriem aanhaalt, neemt vooral de kritiek toe op de financiële besognes van de nieuwe Koning en Koningin. Moeten ze belasting betalen en zullen ze daardoor fiscale routes optuigen om belasting te ontwijken, zoals twee van Willem-Alexanders tantes? De kans dat de in 2010 door Beatrix benoemde raadsman Arnold Croiset van Uchelen wordt ingeschakeld om de Oranjes bij te staan bij financiële misstappen lijkt klein. Eerder zal deze managing partner van Allen & Overy de privacy van de kersverse, en dus onder een vergrootglas opererende, Koning en Koningin moeten verdedigen, net als zijn voorganger. Het zal blijken vanaf het moment dat zijn koninklijke cliënten hun handtekening onder de Akte van Abdicatie hebben gezet.

1975-1981 Lodewijk Sillevius Smitt De Brauw Blackstone Westbroek

1981-1998 Frits Salomonson Loeff en Van der Ploeg, Salomonson en Hammerstein, Boekel De Nerée

1998-2010 Enno Wiersma De Brauw Blackstone Westbroek

2010-heden Arnold Croiset van Uchelen Allen & Overy

Gebedsgenezeres en vertrouweling Juliaana Greet Hofmans.

Tijdens het defilé op Koninginnedag 1978 op Paleis Soestdijk schiet prins Willem-Alexander met elastiekjes op voorbijgangers.

Foto's: Nationaal Archief/Spaarnestad Photo

Mediation: geen wondermiddel

VVD-Kamerlid Ard van der Steur schreef een initiatiefwet voor de wettelijke verankering van mediation. De Wet op de registermediator moet van de mediator een beschermd beroep maken. Advocaten moeten mediation volgens Van der Steur zien als een kans. Volgens deskundigen heeft mediation nut, maar een wondermiddel is het niet.

Maarten Bakker en Trudeke Sillevius Smitt

‘Een rechtszaak. Zover mag het nooit komen, zeker niet bij de VU.’ Dat zei oud-collegevoorzitter Wim Noomen recent in *NRC Handelsblad*. Bestuur en ondernemingsraad van de Vrije Universiteit lagen in de zomer van 2012 op ramkoers, maar tot een rechtszaak kwam het niet. Een mediator kreeg het bestuur en de ondernemingsraad weer om de tafel; een procedure bij de Ondernemingskamer werd afgeblazen.

Het voorkomen van imagoschade en het verzoenen van partijen omdat ze met elkaar verder moeten, zijn valide redenen om te kiezen voor mediation, volgens advocaat Axel de Groot (Boddaert Verweel Advocaten). Maar verder is hij er niet echt van gecharmeerd. ‘Mediation richt zich niet op de terechte uitkomst, maar op een acceptabele uitkomst.’ Er zijn zaken waarin iemand volgens De Groot gewoon gelijk zou moeten krijgen. Bovendien is het proces volgens hem ondoorzichtiger dan bij een procedure. De Groot: ‘En ik

ben ook niet altijd gerust op de kwaliteit van de mediator.’

De ondoorzichtigheid van de kwaliteit is ook volgens economisch onderzoeksbureau SEO een van de verklaringen voor het feit dat mediation ondanks alle stimulerende maatregelen maar niet echt lijkt te willen doorbreken. Neem de Rechtbank Amsterdam. Net als alle andere rechtbanken en hoven heeft deze rechtbank een eigen mediationbureau dat na doorverwijzing door de rechter helpt bij het voorbereiden van een mediation

‘Advocaten kunnen duidelijke rol spelen in mediation’

VVD-Kamerlid Ard van der Steur schreef initiatiefwetsvoorstel voor wettelijke verankering van mediation. Hij wil mediation niet verplicht stellen. Wel wil hij van de mediator een beschermd beroep maken.

Van der Steur begon in 2011 met het schrijven van zijn wetsvoorstel. Hij wil het in mei in de Tweede Kamer indienen en hoopt dat het na een spoedige parlementaire behandeling in 2014 van kracht kan worden. Aanvankelijk speelde hij met de gedachte om mediation verplicht te stellen voor iedereen die zich tot de rechter wil wenden. Partijen zouden dan pas een zaak aanhangig kunnen maken na een bemiddelingspoging. Maar dat idee heeft zijn initiatiefwetsvoorstel niet gehaald. ‘Landen als Italië, Roemenië en Bulgarije kennen zo’n regeling’, zegt hij. ‘Maar daar functioneert het niet goed. Die landen gebruiken mediation vooral omdat de rechtspraak er is vastgelopen. Daar is in Nederland geen sprake van.’

Er blijven volgens Van der Steur altijd geschillen waarin een rechtsgang onvermijdelijk is. ‘Neem kort gedingen, in deze spoedzaken biedt mediation geen soelaas. Verder zijn er ook geschillen waarin de tegenpartij niet openstaat voor een schikking, of zelfs helemaal onbereikbaar is. In mijn initiatiefwetsvoorstel is nu als regel opgenomen dat partijen die zich toch tot de rechter wenden, moeten uitleggen waarom mediation niet werkt.’

Van der Steur, zelf afkomstig uit de advocatuur, wil met zijn wetsvoorstel van mediator een geregistreerd beroep maken met kwaliteitswaarborgen. ‘Vergelijk het met de Advocatenwet, waarin dezelfde waarborgen zijn opgenomen. In mijn wetsvoorstel staan opleidingsvereisten voor de registermediator en ook hoeveel vlieguren hij moet maken.’

Een mediator hoeft in het wetsvoorstel van Van der Steur geen jurist te zijn. ‘Wel moet de mediator beschikken over juridische kennis op het gebied waarop hij actief wordt. Dus een echtscheidingsmediator moet alles weten van familierecht.’

De VVD’er ziet duidelijk een rol weggelegd voor advocaten in mediation. ‘Ze kunnen zelf mediator worden. Wat de opleidingseisen betreft, hebben advocaten een voorsprong op anderen. Er zijn al advocatenkantoren die zich helemaal toeleggen op mediation. Neem het kantoor Reuling-Schutte uit Amsterdam, dat gespecialiseerd is in zakelijke mediation. Of kijk naar de leden van de Vereniging van Familierecht Advocaten, die er mediation bij doen.’

Volgens Van der Steur stelt mediation wel speciale eisen aan advocaten. ‘Er

en het vinden van een geschikte mediator. Maar van de 30.000 relevante Amsterdamse zaken per jaar, verspreid over de verschillende rechtsgebieden, verwijst de rechter er uiteindelijk niet meer dan 250 naar een mediator. Gemiddeld leidt 60 procent daarvan tot een hele of gedeeltelijke vaststellingsovereenkomst.

‘Dat is nog niet eens een druppel op een gloeiende plaat,’ zegt kantonrechter Frank van der Hoek. Hij werkte twee jaar parttime bij het landelijke mediationbureau van de rechtspraak. ‘Ik ben een tijdje een *believer* geweest, maar dat is een heel stuk minder geworden. De magie is voorbij. De pretentie was: wij lossen alles op een fantastische manier op. En ik heb inderdaad geweldige resultaten gezien die ik als rechter nooit zou kunnen bereiken, maar dat was toch maar een kleine minderheid.’

De verhoudingen in de maatschappij verharder volgens Van der Hoek, de loopgraven op zitting zijn dieper dan vroe-

Axel de Groot:
‘Mediation richt zich niet op terechte, maar op acceptabele uitkomst’

ger. Schikken ter zitting lijkt volgens de kantonrechter dan ook moeilijker te zijn geworden. ‘Mediation kost geld – je deelt die kosten weliswaar, maar lukt het niet, dan sta je alsnog met lege handen. En rechters zijn tegenwoordig zelf veel meer gericht op oplossingen die rekening houden met de achterliggende belangen. Hoe meer aandacht ze daarvoor hebben, hoe kleiner de behoefte is om door te verwijzen.’

Volgens Saskia Reuling, partner bij Reuling-Schutte, is het logisch dat als partijen voor de rechter hebben gestaan, mediation lastiger is. ‘Iedereen heeft zich dan al vastgezet in standpunten, veel kosten zijn al gemaakt, partijen voelen zich gestuurd door de rechter.’ Haar kantoor bestaat anderhalf jaar en richt zich volledig op zakelijke mediation: aandeelhoudersconflicten, bouw- en verzekeringsgeschillen, collectieve arbeidsconflicten. Mediation voordat partijen naar de rechter gaan, levert volgens haar wel degelijk veel op. ‘Bij zo’n negentig procent van de zaken lukt het om tot overeenstemming te komen. Dat heeft te maken met de voorselectie in de aanbengers: wij krijgen de meeste zaken van advocaten die ons kennen en die weten waar ze mee komen. Hun cliënten willen niet procederen vanwege de risico’s, de kosten, of de tijd die ermee gemoeid is. Als je failliet dreigt te gaan, moet je snel reorganiseren, dan ga je niet uitzoeken hoe het principieel zit.’ >>

komt veel geduld bij kijken. Een mediator komt terecht in een setting vol emoties. Dan moet hij goed kunnen luisteren. Dat is voor sommige advocaten niet weggelegd.’

Maar zij kunnen volgens Van der Steur dan nog altijd een ondersteunende rol spelen in een mediationtraject. ‘Het is goed als partijen zich in zo’n traject ook laten vertegenwoordigen door advocaten. Er zijn bijvoorbeeld echtscheidingen waarin de man veel slauer is dan de vrouw, of andersom. Een advocaat brengt het verschil dan in balans.’ Zijn initiatiefwetsvoorstel voorziet ook in een mogelijkheid dat partijen tussentijds naar de rechter stappen voor een oordeel over een geschilpunt, en dan kan het inschakelen van een advocaat ook weer wenselijk zijn.

Van der Steur beseft dat advocaten mediation als een bedreiging kunnen zien, maar bij de Nederlandse Orde van Advocaten proefde hij toch ‘een positieve grondhouding’. ‘Als we nu ook de conservatieve advocaten meekrijgen, dan wordt mediation een groot succes.’

WD-Kamerlid Van der Steur wil mediation niet verplichten. ‘Dat functioneert niet goed.’

» Advocaat Axel de Groot denkt dat de tegenstelling tussen de traditionele advocatenaanpak en mediation niet zo groot is als wel wordt gedacht. ‘We doen allemaal aan schikken. En als je een cursus onderhandelen hebt gedaan, weet je ook dat je moet onderzoeken wat de achterliggende belangen zijn, wat er te overbruggen valt. De comparitie na antwoord, dát vind ik de uitvinding van de eeuw. Ik schat dat vijftig procent van de zaken daar wordt geschikt.’

Daarnaast is de advocaat ‘een grote fan’ van het kort geding. De Groot: ‘Rechtbankpresident Van der Molen stelde in het *Noord-Hollands Dagblad* voor om de eis van spoedeisendheid bij het kort geding af te zwakken. Dat lijkt me handiger en vaak goedkoper dan mediation. Mijn weerstand is een beetje de evangelische ijver waarmee mediation wordt uitgedragen. Alsof de rest zijn conflicten met knotsen uitvecht.’

Knotsen is hij niet tegengekomen, maar Marc Padberg van Kneppelhout & Korthals ziet in de Rotterdamse havenwereld wel ‘veel kinderachtige ruzies’. Padberg: ‘Zakenlieden, echt grote jongens en ieder voor zich buitengewoon aardige mensen, kunnen zich bij het beëindigen van een samenwerkingsovereenkomst gedragen alsof het om een boedelscheiding van ex-echtgenoten gaat. Terwijl ze elkaar in het havenwereldje blijven tegenkomen.’

De ruzies waren voor Padberg aanleiding de mediationopleiding te gaan volgen. ‘Procederen bij de civiele rechter of arbitrage brengt altijd een verliezer, en met de beslissing is het volgende conflict

Saskia Reuling:
‘Advocaten kunnen het niet “gewoon niks” vinden’

vaak alweer geboren. En onderhandelen met een onredelijke wederpartij is lastig. Een neutrale derde die het onderhandelingsproces bewaakt, is dan een heel nuttig middel.’ Vinden de stoere havenjongens mediation niet een beetje te soft? ‘Natuurlijk komt er empathie bij kijken, dat is het smeermiddel waardoor het weer gaat lopen tussen partijen. Je moet de zaak van de andere kant bekijken om te zien dat die niet zo héél onredelijk is. Daar is niks softs aan.’

Mislukt

Zelfs als er uiteindelijk geen overeenstemming wordt bereikt, betekent dat niet altijd dat de mediation mislukt is, zegt Jolien Boeding-Polée, mediationfunctionaris van het mediationbureau bij de Amsterdamse rechtbank. ‘Soms hebben ex-echtgenoten vier jaar lang alleen maar via advocaten gecommuniceerd, waarbij harde standpunten zijn ingenomen. Het mediationproces biedt dan de kans naar elkaars persoonlijke verhaal te luisteren, en dat helpt de beslissing van de rechter te accepteren.’

Verplicht stellen dan maar? Dus eerst langs de mediator voordat je mag procederen, zoals in sommige landen? Geen van de geïnterviewden ziet er heil

in. ‘Het zal misschien in sommige gevallen werken – “onder het motto; we zitten er nou toch” –, maar het is wezensvreemd aan het onderliggende idee van mediation dat op vrijwilligheid is gebaseerd,’ zegt de Rotterdamse havenadvocaat Padberg.

Of zouden partijen in elk geval aan de rechter moeten uitleggen waarom ze géén mediation doen, zoals VVD-Kamerlid Ard Van der Steur voorstelt in zijn wetsvoorstel? Kantonrechter Van der Hoek is niet enthousiast. ‘Eiser moet griffierecht betalen, een goede advocaat nemen, moet hij dan ook nog de wederpartij eerst vragen om te mediaten? Je belemmert het handelsverkeer. Mediation is ook lang niet altijd het geschikte middel. En het is lastig te definiëren wanneer wel, en wanneer niet. Bovendien liggen er mogelijkheden in de zogenaamde kanton-arbitrage, artikel 96 Rechtsvordering. De rechtspraak wil dat artikel nieuw leven inblazen.’

Mediationadvocaat Saskia Reuling ziet wel iets in Van der Steurs voorstel: ‘Ik ben ervan overtuigd dat er nog heel veel groeipotentie voor mediation is, maar dan moet het wel meer gaan leven in de gedachten van mensen. Daar zou zo’n waarom-niet-voorwaarde bij kunnen helpen.’ Maar niemand, ook fulltime mediator Reuling, gelooft dat mediation het wondermiddel kan zijn waarvoor het door sommigen wordt gehouden. Reuling: ‘Niet alle problemen, en niet alle mensen zijn ervoor geschikt. Maar ik vind wel dat je je als advocaat niet kunt veroorloven het “gewoon niks” te vinden. Het is een extra instrument dat in het belang van je cliënt kan zijn, en dat je dus moet onderzoeken.’

Het initiatiefwetsvoorstel

Het initiatiefwetsvoorstel van VVD-Kamerlid Ard van der Steur kent verschillende onderdelen. Kern is een nieuwe Wet op de registermediator, die regelt dat mediator een beschermd beroep wordt met een openbare

registratie. In deze wet zijn ook de opleidingseisen voor de mediator opgenomen. Een tweede onderdeel is een wijziging van het BW en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, om de

mediationovereenkomst daarin een wettelijke verankering te geven. De wetwijziging regelt ook dat partijen op basis van de vaststellingsovereenkomst een executoriale titel kunnen krijgen. Daarvoor is een

marginale toets door de rechter nodig. Het derde onderdeel van het initiatiefwetsvoorstel voorziet in de opname van mediation in het bestuursrecht (inclusief belastingrecht).

Wat is NEXT?

Advocaten staan niet bepaald bekend om hun frivoliteit. U speelt het liefst op safe. Daarom kiest u voor NEXT*matters*®. Deze nieuwe generatie software voor de juridische praktijk is ontwikkeld door de makers van FORTUNA®, op basis van 15 jaar ervaring met úw branche.

www.trivium.nl

Edelachtbare kenners van de geneeskunde

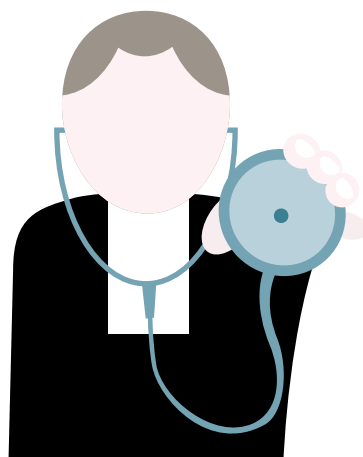
In de notitie Patiëntveiligheid pleit de VVD voor aparte medische kamers in rechtbanken. Hoe nuttig zijn medisch gespecialiseerde rechters? De visie van een advocaat, een rechter en een hoogleraar. 'Je moet als rechter weten waar je het over hebt.'

Peter Louwerse

‘W e hebben hier dokters op kantoor,’ zegt letselschadeadvocaat John Beer in zijn werkkamer aan de Weteringschans in Amsterdam. ‘Zonder hulp van een medicus kun je dit soort zaken niet doen.’ Met dit soort zaken bedoelt Beer verkeerszaken, arbeidsongevallen, vliegtuigcrashes, eigenlijk alle zaken met een medisch aspect.

Per jaar behandelen Beer en zijn negentien collega’s van Beer Advocaten enkele honderden claims tegen medici, ziekenhuizen en aansprakelijkheidsverzekeraars. ‘Het werkt,’ zegt Beer over het inzetten van eigen artsen in juridische processen. De lijnen zijn kort. De kwaliteit van de rechtshulp is beter. Je kent als advocaat beter je weg in het medische dossier. Je kunt beter aan de rechter vertellen wat de betekenis is van bepaalde feiten.’

Gespecialiseerde advocaten als Beer c.s. krijgen vooral ingeschakeld gecompliceerde zaken op hun bordje. Beer: ‘Daar moeten grosso modo twee vragen beantwoord worden. “Heeft de dokter een fout gemaakt, en zo ja, is er een oorzakelijk verband tussen die fout en het letsel?” Dat zijn allemaal juridische vragen. Die beantwoorden we dus zelf. Maar we laten ons daarbij wel adviseren door een arts.’ En om die adviezen goed te kunnen duiden, is het volgens Beer belangrijk dat advocaten zich specialiseren. ‘Je hoeft geen dokter te zijn, maar je moet toch aardig kunnen meepraten.’ Voor het bewijs is de letselschadeadvocaat bijvoorbeeld aangewezen op het medisch dossier. Om die gegevens te snappen, is een zekere expertise nodig.

Als het aan de VVD ligt, moeten ook rechters zich gaan specialiseren. In de notitie Patiëntveiligheid doet de regeringspartij achttien voorstellen om de veiligheid van patiënten te verbeteren. Eén daarvan is het oprichten van aparte medische kamers binnen rechtbanken. ‘Daardoor zijn rechters minder afhankelijk van medisch specialisten,’ stelt VVD-Kamerlid Michiel van Veen.

Volgens advocaat Beer zijn de medische kamers in meerdere opzichten een goed idee. Nu is het doorgaans zo dat advocaten van beide partijen hun deskundigen in stelling brengen. Als de rechter er vervolgens niet uitkomt, bijvoorbeeld omdat de deskundigenberichten elkaar tegenspreken, benoemt de rechter een extern deskundige. ‘Dat vertraagt de procedure en het is duur,’ zegt Beer.

Het invoeren van een externe deskundige door de rechter heeft volgens de advocaat nog een nadeel. Want hoe onafhankelijk is zo’n externe deskundige? Beer: ‘Vanochtend had ik een zaak tegen een hartchirurg. In Nederland zijn

er dertig senior-hartchirurgen. Die kennen elkaar allemaal. Degene die benoemd wordt, zal altijd een persoonlijke of zakelijke band hebben met de procespartij. Wie moet je als rechtbank accepteren als deskundige? Dat zijn moeilijke vragen.’

Daar komt volgens Beer bij dat meer kennis bijdraagt aan het kritisch vermogen van de rechter.

Soms zegt de deskundige over de handelwijze van de gedaagde medicus bijvoorbeeld: ‘Dat doen we allemaal zo.’ Beer: ‘In zo’n geval zou ik willen dat de rechter meer kritisch vermogen in stelling kon brengen. Dan zou hij beter in staat zijn de goede vragen te stellen, en zich zekerder voelen.’

Overtuigingskracht

Rechter Dirk Vergunst van de Rechtbank Zutphen is het niet met Beer eens. Kritische vragen stellen, kunnen rechters volgens hem nu ook. ‘Er lopen in deze discussie twee dingen door elkaar,’ stelt Vergunst. ‘De juridische regels, en de taal van de mensen over wie je het hebt.’

De relevante juridische regels moet de rechter volgens hem kennen. ‘Geen twijfel over mogelijk,’ zegt Vergunst. Maar de vraag in hoeverre de rechter de taal van de ‘klanten’ moet spreken, is volgens hem moeilijker te beantwoorden. ‘Vooropgesteld: je moet als rechter weten waar je het over hebt. Als je om de haverklap moet vragen wat iemand bedoelt dan kan dat je overtuigingskracht schaden. Maar dit moet je niet overdrijven.’ Je mag volgens Vergunst van rechters verwachten dat ze openstaan voor de wereld, niet dat de rechter ‘op elk kennisniveau snapt waar de klant het over heeft’.

Dirk Vergunst

Geboren in 1957 in Corsica, South Dakota, Verenigde Staten.

Studeerde geschiedenis en Nederlands recht, was van 1982 tot 1987 geschiedenisleraar en daarna rechterlijk ambtenaar in opleiding. Sinds 1993 werkt hij als rechter bij de Rechtbank Zutphen. Hij is daar nu teamleider van het team civiel en tevens persrechter.

De Zutphense rechter vindt het logisch dat advocaten zich meer specialiseren dan rechters. ‘Specialistische informatie moet door de advocaten worden ingebracht. De advocaat heeft dus meer expertise nodig. De advocaat moet immers stellen. De rechter wordt gevoed door advocaten.’

De vraag van Beer over de onafhankelijkheid van de extern deskundige, veelal een hoogleraar, is volgens Vergunst terecht. Maar juist om die reden bouwen gerechten al waarborgen in. Vergunst: ‘We checken of de deskundige onafhankelijk en competent is en we passen tijdens het proces hoor en wederhoor toe.’ Daarnaast hebben beide advocaten en hun deskundigen volgens hem volop gelegenheid om te reageren op de bevindingen van de ‘neutrale’ deskundige. Vergunst: ‘De zorgvuldigheid is naar mijn opvatting dus meer dan voldoende gewaarborgd.’

De kanttekeningen van Vergunst betreffen niet dat hij tegen specialisatie is. De rechtspraak kent volgens hem talrijke specialistische gerechten, bijvoorbeeld op het gebied van ondernemingsrecht, belastingen en octrooien. Verder zijn er bij elke rechtbank meerdere specialismen te vinden: in Zutphen is dat letselschade. Vergunst: ‘We krijgen veel van dergelijke zaken omdat verzekeraar Achmea in ons

Johan Legemaate

Geboren in 1958 in Zierikzee.

Studeerde van 1977 tot 1982 rechten aan de Universiteit Utrecht, promoveerde in 1991 op het gezondheidsrecht aan de Universiteit van Amsterdam, was van 1991 tot 2010 als jurist verbonden aan de artsorganisatie KNMG en hoogleraar gezondheidsrecht aan de Erasmus Universiteit en de Vrije Universiteit. Sinds 2010 is hij hoogleraar gezondheidsrecht aan de Universiteit van Amsterdam.

arrondissement is gevestigd. Twee rechters en een aantal secretarissen hebben zich in letselschade gespecialiseerd. Die aanpak is zeer succesvol: veel zaken worden geschikt.’ Officieus heeft Zutphen dus al een medische kamer.

‘Prutswerk’

Wat Johan Legemaate betreft zijn medische kamers zoals de VVD die voorstelt helemaal niet nodig. De hoogleraar gezondheidsrecht aan de Universiteit van Amsterdam vindt de notitie Patiëntveiligheid van de partij ‘prutswerk’. Legemaate: ‘Dat geldt dus ook voor de aanbevelingen voor de rechterlijke macht. Mij is niet duidelijk voor welk probleem dit een oplossing is.’

Afgaande op het stuk lijkt het volgens Legemaate te gaan over civiele zaken. ‘Maar hoeveel zijn dat er nu helemaal? Er zijn per jaar ongeveer duizend schadeclaims tegen medici. Het overgrote deel wordt afgehandeld door de schadeverzekeraar van de medicus of het ziekenhuis.’

Het merendeel van de claims wordt door aansprakelijkheidsverzekeraars afgewezen, stelt Legemaate. Vervolgens stappen weinigen volgens hem naar de rechter. Een juridische procedure is naar

John Beer

Geboren in 1952 in Amsterdam.

Studeerde Nederlands recht aan de Universiteit van Amsterdam, haalde zijn doctoraal examen in 1976 en werkt sinds 1977 als advocaat. Zijn kantoor Beer Advocaten, gevestigd in Amsterdam, is gespecialiseerd in letselschade en werkt alleen voor slachtoffers.

zijn mening voor de meeste patiënten helemaal niet zo’n interessant alternatief. Een rechtszaak kan lang duren, is emotioneel belastend en financieel risicovol. Wie verliest, loopt kans om te worden veroordeeld in de kosten en te moeten bijbetalen aan de rechtsbijstand. Legemaate: ‘Dat er weinig medische zaken bij de rechter terechtkomen, heeft dus niet zozeer te maken met de medische expertise van die rechter.’

De hoogleraar is het niet eens met de stelling van advocaat Beer dat rechters te afhankelijk zijn van een medisch deskundige. ‘De getuige-deskundige verschaft alleen puur medische deskundigheid, geen juridische.’ Over de mogelijke partijdigheid van de deskundige zegt Legemaate: ‘Ik geloof best dat een deskundige het moeilijk vindt zijn collega af te vallen, maar er zijn genoeg medisch deskundigen die wel een objectief oordeel geven. Als Beer alle deskundigen met deze opmerking over één kam wil scheren, ben ik dat hartgrondig met hem oneens.’

Maar stel nu dat medici, zoals John Beer beweert, elkaar toch niet graag afvallen in de rechtszaal? ‘Dan nog heeft het geen zin om medisch gespecialiseerde rechters te benoemen,’ oordeelt Legemaate. ‘We kennen 27 medisch specialisten: het is volkomen ondenkbaar dat een rechter daar allemaal verstand van heeft.’

De oplossing is volgens de hoogleraar niet om juristen medisch te scholen, maar om te waarborgen dat deskundigen hun werk serieus nemen. 'Het Medisch Tuchtcollege heeft daarvoor richtlijnen opgesteld,' zegt hij. 'Daarin is vastgelegd wat je mag verwachten van een medisch adviseur: hij moet objectief en onafhankelijk zijn, en dat moet uit zijn rapportage blijken. Zo niet, dan is dat tuchtrechtelijk verwijtbaar. De tuchtrechtspraak heeft dus de functie die zij zou moeten hebben: normontwikkeling. Op dat punt is veel verduidelijking bereikt de afgelopen jaren. Ik geloof best dat niet iedereen zich daar aan houdt, maar er zijn wel belangrijke stappen vooruit gezet.'

Het echte probleem zit aan onderkant van de juridische piramide, betoogt Legemaate. 'Als de patiënt wil weten of de afwijzing door de aansprakelijkheids-

Johan Legemaate: 'Mensen met een claim boven de 5.000 euro vallen tussen wal en schip'

verzekeraar door de beugel kan, is er geen eenvoudige procedure om een goed advies te krijgen. Een gespecialiseerde rechter lost dat probleem ook niet op.'

Mensen die een reële claim hebben, haken bij gebrek aan zo'n procedure af. Legemaate: 'Daar helpt aansprakelijkheidsrecht onvoldoende. Je kunt wel naar de Geschillencommissie, maar die behan-

delt alleen zaken tot 5.000 euro.' Dat doen per jaar ongeveer veertig mensen. Mensen met een claim boven de 5.000 euro vallen nu dus tussen de wal en het schip. Het wetsvoorstel Cliëntenrecht en Zorg verhoogt die grens tot 25.000 euro. 'Dat is perspectiefvol,' meent Legemaate. 'Je hebt dan een onafhankelijke commissie die binnen een redelijke termijn kan oordelen over hogere bedragen.' Het wetsvoorstel ligt ter behandeling bij de Tweede Kamer.

Zelf pleitte de hoogleraar in zijn oratie voor de oprichting van een onafhankelijke instantie die kan beoordelen of medische claims kansrijk zijn. 'Als er een fout is gemaakt, wil je van een onafhankelijk orgaan horen of je wel of geen kans hebt. Dan voorkom je dat je een zinloze zaak start, en je staat sterker als je een procedure begint.'

(advertentie)

medisch en tandheelkundig advies

Medisch en tandheelkundig inhoudelijk bent u doorgaans op anderen aangewezen.

Het is geruststellend te weten waar u voor duidelijk en transparant advies terecht kunt.

Lechnerconsult maakt schade inzichtelijk.

Bel naar 010 4762870 en vraag naar Coen Hoogenkamp voor een vrijblijvende kennismaking.

Meer informatie vindt u op www.lechnerconsult.nl.

lechnerconsult
medische advisering

Schiekade 458
3032 AX Rotterdam
telefoon: 010 4762870
fax: 010 4772075
e-mail: info@lechnerconsult.nl

Stationsweg 70 b
7941 HG Meppel
telefoon: 0522 820210
fax: 0522 244433
e-mail: info@lechnerconsult.nl

de specialist in gezondheidsschade

NEXTmatters is software voor advocatuur 2.0

‘We vonden vernieuwing nodig,’ legt Ben van Hengstum uit. ‘Want de advocatuur van morgen heeft andere wensen. Er is behoefte aan nog efficiënter werken. Met NEXTmatters hebben we een antwoord op die vraag.’ Van Hengstum weet waar hij het over heeft. Hij is directeur bij Trivium Software dat al sinds 1989 software voor de juridische praktijk ontwikkelt.

Trivium is bekend bij meer dan tweehonderd Nederlandse grote en middelgrote advocatenkantoren van practice management programma FORTUNA. Daar komt nu NEXTmatters bij. Voor het advocatenkantoor 2.0.

‘Als je een huis hebt, dan wil je er soms een schuurtje bij, of een veranda, of een hele verdieping er bovenop. Maar soms is het beter om te verhuizen,’ ziet Van Hengstum. ‘NEXTmatters is dat nieuwe huis. Een hypermodern en gebruiksvriendelijk practice management tool die het runnen van de advocatenpraktijk efficiënter maakt.’

Van Hengstum: ‘Wij denken vanuit de klant en richten ons op waar we goed in zijn: software ontwikkelen. NEXTmatters is een integraal product. Alles wat een kantoor nodig heeft zit er in.’ Advocaten die al een sneak preview van NEXTmatters kregen, reageren al positief verrast op de nieuwe mogelijkheden voegt hij toe.

Van Hengstum somt op wat NEXTmatters onder meer biedt:

- Tijdbesparing door inlezen van gegevens van bijvoorbeeld de KvK
- Geavanceerd relatiemanagement tool
- Geautomatiseerde digitale dossieropbouw
- Documenten beheer en archivering
- Genereren van gedetailleerde management rapportages
- Document drafting
- Gebruiksvriendelijk tijd schrijven
- Clientportal deelt real-time informatie met de klant
- Inzicht in de efficiëntie van processen van kantoor
- Geautomatiseerd agendabeheer
- Koppeling met financiële administratie software AFAS Profit

Processen slim automatiseren en standaardiseren zijn onmisbaar geworden bij de organisatie van de advocatenpraktijk 2.0. Klanten, en de advocatuur zelf, willen namelijk betere kostenbeheersing. NEXTmatters maakt de advocatenpraktijk efficiënter, er wordt meer tijd bespaard. En NEXTmatters maakt de relatie met de cliënt hechter en transparant via de cliënt portal.

Vroeger verkocht een advocaat voornamelijk uren en relatief weinig standaardproducten, merkt Van Hengstum op. ‘Dat draait langzaam om. Advocaten leveren tegenwoordig vaker standaardproducten.’ Die trend naar standaardisatie, daar helpt NEXTmatters bij, door juridische processen in de praktijkvoering inzichtelijk te maken. Hoeveel uren zitten er in een zaak en hoe kan het beter? NEXTmatters maakt alles helder.

‘We hebben veel tijd gestoken in het ontwikkelen van intelligente management rapportage tools,’ zegt Van Hengstum. ‘Efficiënt werken bespaart tijd. Die kostenbesparing komt ook de klant van de advocaat ten goede.’

NEXTmatters bespaart gebruikers ook tijd door slimme koppeling met externe databronnen als de Kamer van Koophandel. Wie een nieuw dossier of document aanmaakt hoeft nooit meer handmatig gegevens in te voeren van rechtspersonen - met kans op fouten. NEXTmatters neemt dat werk uit handen door de KvK-gegevens te automatiseren.

Gebruikers van NEXTmatters kunnen kiezen, of het draait op de eigen omgeving van kantoor, of in de Cloud. ‘Dat laatste adviseren wij. We hebben een zeer veilige omgeving ontworpen. We weten precies waar alle klantdata staat, want we doen alles op servers in eigen beheer. Recente security audits zijn fluitend doorstaan zegt hij. Zeer veilig dus.’

De uitrol van NEXTmatters staat gepland voor juni. Van Hengstum zoekt nog vooruitstrevende, maar kritische kantoren die een pilot willen draaien met NEXTmatters. ‘Daar staat ook wat tegenover,’ voegt hij toe. Bang voor ontevreden klanten is hij niet. ‘We hebben meer dan vijftien jaar ervaring met FORTUNA, op die ervaring hebben we voortgebouwd.’

Voor meer informatie: www.trivium.nl

Historische vergadering

Advocatenparlement telt voortaan minder afgevaardigden.

Mark Maathuis
Fotograaf: Jelmer de Haas

De vergadering van het College van Afgevaardigden die op 27 maart plaatshad in Utrecht, was tevens de laatste keer dat dit advocatenparlement in zijn huidige omvang samenkwam. Door het in werking treden van de Wet herziening gerechtelijke kaart op 1 januari 2013 is het aantal arrondissementen terug-

gebracht van negentien naar tien. In afwachting van de verkiezingen binnen de lokale Orden bleven de 93 afgevaardigden tot 27 maart zitting houden. Vanaf nu is het aantal vertegenwoordigers in het College van Afgevaardigden 76. Algemeen deken Jan Loorbach wees aan het begin van de vergadering op de 'his-

torische samenstelling'. Bij de aankondiging dat er in de pauze een groepsfoto zou worden gemaakt, zei Loorbach dat 'als u dit van tevoren had geweten, u wellicht iets anders had aangetrokken'. Vanaf een verhoging stelde de algemeen deken gerust: 'Van hier gezien, ziet u er netjes genoeg uit.'

Jeroen Recourt

Geboren: 4 juli 1970 in Dordrecht

Burgerlijke staat: samenwonend, ongehuwd

Studie: Nederlands recht, Rotterdam

- 1993-1999** medewerker Reclassering Nederland (aanvankelijk in het kader van vervangende dienstplicht als erkend gewetensbezwaarde)
- 1999-2004:** RAI0, Rechtbank Amsterdam
- 2004-2006:** rechter bij de arrondissementsrechtbank Amsterdam
- 2006-2010:** raadsheer bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba
- 2010-heden** Tweede Kamerlid Partij van de Arbeid

‘Een stevige klap op enig moment mag best’

Dat het toezicht scherper moet, staat voor Jeroen Recourt vast. Juristen moeten buitenstaanders laten meekijken, vindt het PvdA-Kamerlid. Een frisse blik is volgens hem juist nodig om lastige hervormingen dragelijk te maken. Wat niet wil zeggen dat veranderingen moeten gaan van ‘hard, harder, hardst’. Dat is volgens de justitiewoordvoerder ‘heel erg VVD’. Of op rechtsbijstand honderd miljoen euro extra moet worden bezuinigd is volgens Recourt ‘nog niet duidelijk’. Maar er wordt zeker stevig bezuinigd.

Tatiana Scheltema

Fotograaf: Emilie Hudig

Het was bij een congres in de periode dat Jeroen Recourt zijn vervangende dienstplicht vervulde bij het Bureau Alternatieve Straffen van de reclassering. ‘Een collega stond op en zei: “We hebben bij onze organisatie een psycholoog, een socioloog, en een ongeschoolde.” Ik dacht: over wie heeft hij het nou?! Dus toen werd het tijd om een studie te doen. Dat werd rechten, en het was fantastisch. Interesse en aandacht, het kwam allemaal bij elkaar. Ik heb die studie vrij snel gedaan, in de avonduren.’

Tweede Kamerlid en justitiewoordvoerder van de PvdA Jeroen Recourt (42) was een tweede-kansstudent en dat is één van de redenen dat de Partij van de Arbeid zo goed bij hem past: voor sociaaldemocraten is zelfontplooiing altijd het middel geweest om het verheffingsideaal waar te maken. Dat het eerder niet zo lukte had er ook mee te maken dat hij dyslectisch is. ‘Op de middelbare school was ik slordig en slecht in talen. Pas bij de rechtenstudie kwam ik erachter dat ik er toch wel gevoel voor had.’

Om geld en spullen geeft hij weinig. Zijn rijtjeshuis in Haarlem is bescheiden. Maar het rechterschap leek hem wel wat, vanuit maatschappelijk engagement. Hij studeerde net op tijd af: voor de opleiding tot rechter mocht je toen nog niet ouder zijn dan dertig. Zijn buitenstage liep hij bij toenmalig PvdA-kamerlid Aleid Wolfsen, de huidige burgemeester van Utrecht. ‘Het gebeurt niet veel, maar

‘Uiteindelijk word je toch een beetje King of the Court’

voor een rechter is de wetgever een heel logische plek.’

Daarna ging hij werken bij de Rechtbank Amsterdam, sectie Bestuur, Vreemdelingenzaken. Maar hij ‘wilde bewegen’. Na twee jaar rechterschap kon hij beginnen bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba. Een fantastische plek om het rechtersvak te leren, zegt hij. ‘Al moet je er ook weer niet te lang blijven.’

Advocatenblad: waarom niet?

‘Op de Antillen heerst een andere cultuur dan hier. Als rechter sta je in hoog aanzien, je hebt veel gezag. Daarbij geldt vooral voor de Europese rechter, die nog geen vriendschaps- of familiebanden heeft dat men niet kan zeggen: die uitspraak komt omdat hij bevriend is met die en die. Juist in zo’n eergegrelateerde samenleving waar het heel erg is om gezichtsverlies te lijden, komt de rechter er vaak aan te pas, want dan kun je een conflict zonder gezichtsverlies oplossen. Maar als je te lang blijft, ga je al snel denken dat je fantastisch bent. Uiteindelijk word je toch een beetje *King of the Court*, het is de aard van de situatie waarin je

daar zit. Je zit er met vijf, zes man, en alle advocaten moeten eerst langs jou. Sowieso is dat een gevaar voor rechters: je wordt altijd naar de mond gepraat.’

Het belangrijkste punt dat Recourt deze regeerperiode wil binnenhalen: hervorming van de regelgeving rond het huwelijksvermogensrecht en de partner- en kinderalimentatie. Tientallen mails krijgt hij er wekelijks over, van dwaze vaders, boze vaders, ongelukkige vaders. De huidige regels zijn gebaseerd op een ‘SGP-achtige visie’ op het huwelijk, vindt Recourt. Die visie op de relatie tussen man en vrouw riekt volgens hem naar spruitjesjaren: de man is kostwinner en verantwoordelijk voor het welzijn van de partner, de vrouw zit zorgzaam thuis, ook nadat het huwelijk is gestrand.

Recourt woont sinds één jaar samen met fractiegenoot Sjoera Dikkers, woordvoerder economie en infrastructuur van de PvdA. Ze werden op dezelfde dag beëdigd. ‘We zijn een Kamersetje,’ zegt Recourt, ‘maar we hangen het niet aan de grote klok.’ Samen hebben ze vijf kinderen (drie van hem, twee van haar), een hond, drie kippen en een konijn. En nee, niet getrouwd.

Waarom vindt u deze hervormingen zo belangrijk?

‘De bestaande wetgeving gaat uit van lotsverbondenheid: je trouwt voor het leven, dus je bent levenslang aan die persoon gebonden, ook financieel. Die grondslag klopt niet. We moeten af van het idee dat je aan een huwelijk toekomstverwach-

tingen kunt ontleen voor wat betreft het inkomen. Een betere grondslag voor alimentatie is de zorg die je voor elkaar en de kinderen hebt. Als de vrouw meer zorgtaken op zich neemt zodat de man carrière kan maken, is dat een reden om partneralimentatie te betalen. Andersom ook. Die gelijkwaardigheid moet er ook komen als er kinderen zijn. Het co-ouderschap is in de praktijk allang de norm, maar in de wetgeving is het beroerd geregeld. We willen de zorg na de scheiding eerlijk verdelen, en daar het systeem van alimentatie op inrichten. Als je beiden voor de helft zorgt dan hoeft er niets te gebeuren, maar als de één zorgt en de ander niet, moet je toch een minimumbedrag gaan betalen. Je bent altijd verantwoordelijk voor je kind. Tekorten worden nu nog te vaak bij de moeder gelegd.'

Recourt diende vorig jaar de initiatiefnota Partneralimentatie al in samen met VVD en D66. Aan de initiatiefwet Kinderalimentatie legt hij deze weken met VVD-woordvoerder van justitie Ard van der Steur de laatste hand.

Hoe bevalt de samenwerking? Toen u net in de Kamer zat, botste u nogal met Ard van der Steur, u noemde hem zelfs een demagoog. Nu dient u samen het ene na het andere wetsvoorstel in.

'In het eerste jaar in de Kamer hebben we een aanvaring gehad. Als parlementariër bots je altijd weleens in een debat, maar hier zat een enorme lading onder. We hadden echt een beetje ruzie, op het persoonlijke vlak. Het ging over integriteit, en dat ligt natuurlijk altijd heel gevoelig. De vonken spatten er vanaf. Sindsdien respecteren we van elkaar dat we andere uitgangspunten hebben. En er zijn natuurlijk een hoop onderdelen waar we het, vanuit die verschillende uitgangspunten, wel over eens zijn. Sindsdien werken we in goede harmonie samen.

Zoals de uitbreiding van het spreekrecht voor slachtoffers in het strafproces. Sommige advocaten vrezen dat

'Dat je de rol van het slachtoffer wat groter maakt, vind ik geen enkel punt'

de rechten van de verdachte in het gedrang komen als je meer emoties toelaat in de rechtszaal.

'Ik zie dat niet zo als een tegenstelling. Het is niet zo dat de ene van Mars komt, en de ander van Venus. Daders en slachtoffers zijn met grote regelmaat één en dezelfde persoon, of komen uit dezelfde familie. Dat je de rol van het slachtoffer wat groter maakt, vind ik geen enkel punt, ook niet voor de dader. Het strafproces is een vorm van verantwoording afleggen, aan het slachtoffer en aan de maatschappij in het algemeen. Maar wat mij betreft is het te abstract. Rechters zijn heel erg bang voor emoties, voor een emotioneel proces, dus wordt het strafproces uitgedoemd tot een zakelijke, technische toestand waarin een bewezenverklaring wordt geconstrueerd, waarna de rechter in een soort *black box* de strafmaat bedenkt. Maar die emotionaliteit van het slachtoffer hoort er gewoon bij. Vaak wordt verondersteld dat slachtoffers mensen zijn die alle nuance uit het oog verloren zijn, en voor wie alleen de doodstraf de beste straf is. Maar dat is maar een klein clubje. De meeste slachtoffers zijn heel rationeel, ze snappen heel goed dat de rechter met alle omstandigheden rekening moet houden, dat hij de balans moet herstellen.'

Het vonnis is er toch om de balans te herstellen?

'Nee! Het strafproces draait niet alleen om de technische vaststelling van schuld of onschuld, maar dient ook om een oordeel uit te spreken: "wat u heeft gedaan kan

absoluut niet." Van mij mag een rechter in zijn vonnis (of een officier in zijn requisitoir) heel moralistisch zijn, en meer zijn afkeuring uitspreken. In zaken met een bekende verdachte zelfs al eerder. Ik vind dat dat te weinig gebeurt.

Ik vind ook: een stevige klap op enig moment mag best. Het hoeft allemaal niet "hard, harder hardst", wat heel erg VVD is. Overigens: met die filosofie van "we sluiten mensen heel lang op en gooien de sleutel in de sloot" is het definitief afgelopen, nu Teeven heeft besloten om flink te snijden in het gevangeniswezen. Maar dat merkt niemand op.'

Een al te moralistische rechter roept al snel een wraking over zichzelf af.

'Maar als je, uit angst voor wraking, alles maar neutraal aanhoort, blijf je te veel hangen in de techniek. Ik ben niet zo van "de rechter als sfinx". Zowel het slachtoffer als de dader zit daar om dat proces aan te gaan, om verantwoording te vragen van de dader. Als iemand iets zegt waarvan jij denkt: onzin, dan moet je dat ook kunnen zeggen. Dan kan daarop worden gereageerd. Je moet contact maken met de verdachte, zodat hij zich gezien voelt. Dat werkt ook beter voor de acceptatie van de straf.'

Wat vindt u van het plan van staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Fred Teeven (VVD) om een knip aan te brengen in het proces?

'In grotere zaken kan het uitstekend werken. Alleen: in de bulk van de zaken kun je gewoon niet knippen, dus ik heb er qua aantallen geen al te hoge verwachtingen van. In politierechterzaken, of kleinere meervoudige kamerzaken hoeft dat ook helemaal niet, daar is versterking van de positie van het slachtoffer genoeg.'

Met die bezuiniging op het gevangeniswezen is Teeven er nog niet. Ook in de gefinancierde rechtshulp moet flink gesneden, wel honderd miljoen. Uw partijleider Diederik Samsom zei

laatst toch duidelijk: dit gaat te ver. Vindt u dat ook?

‘Ik kan er nog niet te veel over zeggen. Of het honderd miljoen wordt, is nog niet duidelijk, maar er wordt zeker stevig op bezuinigd. Dat kan alleen als je structureel anders naar dat stelsel gaat kijken. Ik kan me bijvoorbeeld voorstellen dat je een eigen bijdrage vraagt van mensen die veroordeeld zijn. In sommige buitenlandse functioneert dat prima. Als de overheid jou in het vizier heeft, en allerlei maatregelen over jou afroept, moet daar natuurlijk goede rechtshulp tegenover staan. Dat moet ook kosteloos zijn als de overheid fout zit. Maar wat nou als die overheid niet fout zit? Dan kun je er wat mij betreft wel over denken.

Op andere rechtsgebieden moeten we proberen het volume terug te dringen. De wijzigingen in de alimentatiewetgeving hebben als prettig neveneffect dat het aantal procedures afneemt. We denken dat we daar grote stappen kunnen zetten, bijvoorbeeld door de administratieve scheiding weer in te voeren als er geen kinderen zijn of niet meer thuiswonen. En de extremen kun je eruit halen door

‘Tekorten worden na een scheiding nu nog te vaak bij de moeder gelegd’

het aantal procedures dat je per jaar mag voeren te maximaleren. Daar moet je mee oppassen natuurlijk. Mensen kunnen in heel ellendige situaties terecht komen waardoor rechtshulp op meerdere terreinen nodig is. Maar er zijn ook voorbeelden van mensen die veertig procedures per jaar voeren, gewoon omdat het kán.’

De overheid doet dat ook, met name in het bestuursrecht.

‘Zeker. Daarom heb ik al eens voorgesteld om de griffierechten daar flink op te hogen, om het bestuursorgaan ertoe te dwingen al in de bezwaarfase tot een serieuze oplossing te komen. Nu wordt die door sommige gemeentes soms gewoon maar overgeslagen, die zeggen: “Mensen gaan toch niet naar de rechter vanwege de hoge drempel.” Dat gedrag wil je eruit hebben.’

Over gedrag gesproken: binnenkort komt staatssecretaris Teeven met antwoord op de schriftelijke vragen over de wijzigingen in de Advocatenwet, zoals de instelling van een extern college van toezicht. Gaat dat er komen?

‘Dat het toezicht scherper moet, staat wel vast. Hoe precies, weet ik niet. De cliënt mag op geen enkele manier de angst hebben dat wat hij aan zijn advocaat vertelt bij de overheid terecht komt, dus je moet ergens een schot inbouwen. Maar het argument “we moeten geen buitenstaanders in het toezicht hebben” vind ik een beetje vreemd. Bovendien: een deel van de tuchtrechters is ook buitenstaander. Door niet-advocaten te laten meekijken, legitimeer je wat je doet voor het publiek. Dat geldt voor advocaten, maar net zo goed voor de samenstelling van een wrakingskamer.

Het is juist goed als iemand zegt: “Vanuit jullie logica is wat hier gebeurt misschien onvermijdelijk, maar ik vind het toch wel gek.” Zo’n frisse, kritische blik heeft elke beroepsgroep nodig: rechters, advocaten, maar ook de politiek. De echte veranderingen moeten altijd van buiten komen.’

Bewijs van **causaal verband**

Voor het bepalen van causaal verband tussen fout en schade gebruikt de rechter verschillende methoden. Helaas valt vaak niet te voorspellen welke methode de rechter zal toepassen. Bovendien lijken de methoden inwisselbaar. In recente arresten trekt de Hoge Raad duidelijker grenzen tussen de methoden. Daardoor zijn bewijsrisico en dus proceskansen beter in te schatten.

Leonie Rammeloo¹

Het uitgangspunt in het civiele aansprakelijkheidsrecht is dat iemand die een fout maakt alleen dan aansprakelijk is, wanneer die fout schade heeft veroorzaakt. Zonder causaal verband tussen fout en schade is er geen plicht tot vergoeding van schade. De eiser moet doorgaans het causaal verband tussen fout en schade stellen en bewijzen, maar loopt daardoor grote procesrisico's. Vaak is het zonneklaar of een fout schade heeft veroorzaakt, maar dat is niet altijd zo. Om in die minder evidente gevallen de eiser in zijn bewijslast tegemoet te kunnen komen (indien nodig), is in de rechtspraak naar hulpmiddelen gezocht voor beantwoording van de causaliteitsvraag. Daartoe zijn verschillende methoden ontwikkeld. Helaas valt vaak niet te voorspellen welke methode de rechter zal toepassen. Dat bemoeilijkt het vooraf inschatten van proceskansen. In de praktijk gaan eisers daarom voor meerdere ankers liggen, zeker wanneer de methoden inwisselbaar lijken en rechters schijnbaar willekeurig uit het scala kiezen.²

De Hoge Raad (HR) heeft, vooral de afgelopen maanden, in een aantal arresten enige duidelijkheid, en wellicht zelfs ordening, in de verschillende methoden aangebracht. Een overzicht van deze methoden, waarin, achtereenvolgens, de (bewijs)positie van eiser steeds comfortabeler wordt (en die van de foutmaker dus steeds minder).

Rechters kiezen schijnbaar willekeurig uit het scala aan methoden

Artikel 150 Rv

De hoofdregel van artikel 150 Rv bepaalt dat de partij die zich beroept op de rechtsgevolgen van door hem gestelde feiten, de bewijslast van die feiten draagt. Zodoende moet de eiser die iemand aansprakelijk stelt onder andere het door hem gestelde causaal verband bewijzen. Bij toepassing van deze hoofdregel behoudt de rechter de vrijheid om de argumenten van partij en de onderbouwing daarvan te wegen. Zo mag de rechter bijvoorbeeld bepalen in welke mate van de eiser gevraagd kan worden dat hij zijn stellingen bewijst; soms volstaat het aannemelijk maken van een stelling. Zo ook in het arrest van de HR van 9 november 2012³ in een beroepsaansprakelijkheidskwestie tussen een cliënt en zijn advocaat.

De cliënt verweet zijn advocaat een bepaald verweer niet te hebben gevoerd in de oorspronkelijke – verloren – procedure. In die procedure was de cliënt gedaagde geweest en had daarom een coulant bewijsregime genoten. Maar in deze beroepsaansprakelijkheidszaak was de cliënt eiser en het hof droeg hem op te bewijzen dat de procedure een andere

uitkomst had gehad wanneer het verweer wél was gevoerd. De HR vernietigde die bewijsopdracht, omdat de cliënt in de beroepsaansprakelijkheidsprocedure niet slechter af mag zijn dan in de oorspronkelijke procedure. De cliënt hoefde in de beroepsaansprakelijkheidskwestie slechts aannemelijk te maken (en niet te bewijzen) dat het niet-gevoerde verweer zou hebben geleid tot afwijzing van de oorspronkelijk tegen hem ingestelde vordering.

Ook kan de rechter bepalen dat de eiser wel degelijk het causaal verband moet bewijzen, maar pas wanneer de gedaagde zijn betwisting enigszins heeft onderbouwd. De enkele betwisting volstaat dan niet; op de gedaagde rust een verzwaarde stelplecht. De HR paste deze methode toe in de effectenleasearresten inzake Dexia en Levob⁴, ten aanzien van klanten (eisers) met een eigen vermogen dat op zich toereikend was om in beleggingsproducten te stappen. Deze eisers hoefden pas te bewijzen dat ze op basis van onjuiste informatie over het effectenleaseproduct waren ingestapt (dus dat causaal verband bestond tussen de onjuiste informatie en de restschuld), wanneer Dexia en Levob hun eigen betwisting van het gestelde causaal verband konden onderbouwen.

Verlies van een kans

Een andere van de hoofdregel afwijkende methode betreft 'verlies van een kans' ofwel de 'kansschade-methode'.⁵ Deze

¹ Advocaat bij Van Doorne N.V. te Amsterdam en redactielid van het *Advocatenblad*.

² Klaassen, *Causaliteitsperikelen*, Deventer 2012, blz. 2 en Akkermans en Van Dijk, *AVO* 2012/17.

³ HR 9 november 2012, LJN: BX0737.

⁴ De effectenleasearresten van HR 5 juni 2009, LJN: BH2815, r.o. 5.5.3 (Dexia) en HR 5 juni 2009, LJN: BH2811, r.o. 4.7.10 (Levob), zie hierna de methode 'aanname causaal verband' voor klanten zonder toereikend vermogen.

⁵ HR 24 oktober 1997, NJ 1998/257 (Baijings).

methode wordt gebruikt wanneer de fout vaststaat, maar niet duidelijk is welke schade daardoor is veroorzaakt, omdat de schade bestaat uit het verlies van een kans op een beter resultaat. Denk bijvoorbeeld aan de kans op een gewonnen procedure of de kans op een beter onderhandelingsresultaat. In zo'n geval moet de kans op succes (en daarmee het antwoord op de causaliteitsvraag) worden geschat aan de hand van goede en kwade kansen. De niet-gevoerde procedure wordt bij deze methode 'nagespeeld' om aan de hand van de dan blijkende 'goede en kwade kansen' een percentage te bepalen. Aan de hand van dat percentage, afgezet tegen de misgelopen uitkomst, wordt de schade vastgesteld. Blijkt bijvoorbeeld in de 'nagespeelde procedure' dat er 60 procent kans bestond op toewijzing van een vordering van honderd op de wederpartij, dan komt zestig procent van die vordering als schade voor vergoeding in aanmerking, te betalen door bijvoorbeeld de advocaat die deze vordering liet verjaren. Volgens de HR in zijn arrest van 21 december 2012 is deze methode breed inzetbaar. Dit arrest betrof een beroepsaansprakelijkheidszaak tegen een belastingadviseur over een niet bij de Belastingdienst aangevoerd argument.⁶ De HR oordeelde dat het hof terecht de methode van het verlies van een kans had gebruikt. De methode is dus steeds bruikbaar wanneer niet met zekerheid kan worden vastgesteld of de kans op succes zou zijn gerealiseerd als er geen fout was gemaakt.

Proportionele aansprakelijkheid

Anders dan de methode van het verlies van een kans bestaat slechts zelden (gerechtvaardigd) aanleiding voor de methode van de proportionele aansprakelijkheid. Deze komt alleen in beeld wanneer de geleden schade meerdere oorzaken kan hebben, waarvan er één in de risicosfeer van de eiser ligt. Bovendien moet een 'niet zeer kleine kans' bestaan dat de fout schade heeft veroorzaakt. In dat geval dient de

Hoe comfortabel is de bewijspositie van de eiser?

rechter, meestal aan de hand van deskundigenonderzoek, te bepalen in hoeverre elke mogelijke oorzaak (waarvan één dus de fout van gedaagde betreft) de schade heeft veroorzaakt. De methode is ontwikkeld in het arrest Nefalit/Karamus.⁷ Dit betrof een procedure over werkgeversaansprakelijkheid, waarin onduidelijk was of de longkanker van de werknemer was veroorzaakt door blootstelling aan asbest tijdens zijn werk of door het langjarig rookgedrag van de werknemer. Wat deze methode bijzonder maakt, is dat de rechter een schadebedrag toewijst zonder dat het *conditio sine qua non*-verband kan worden vastgesteld. Nadien is de methode dan ook zeer terughoudend (lees: niet) toegepast. Zo is de methode niet geschikt wanneer de fout bestaat uit schending van waarschuwings- of informatieplichten.⁸

In zijn arrest van 14 december 2012⁹ heeft de HR opnieuw aanleiding gezien voor de proportionele benadering van aansprakelijkheid. Het ging in deze zaak om een baby die met ademhalingsmoeilijkheden ter wereld kwam, bij wie hersenbeschadiging werd gediagnosticeerd en die spastisch is geworden. Tijdens de zwangerschap had de moeder een verkeersongeval gehad. De veroorzaker van het verkeersongeval werd veroordeeld tot vergoeding van 50 procent van de schade van het kind. De HR (voorgelicht door deskundigen) stelde vast dat het aandeel van het verkeersongeluk in het causaal verband tot de hersenbeschadiging van het kind 50 procent bedroeg.

Nadien, in het al genoemde arrest van 21 december 2012,¹⁰ benadrukte de HR nog eens het onderscheid tussen de methode van het verlies van een kans en de methode van de proportionele aansprakelijkheid. Dit in afwijking van de visie van advocaat-generaal mr. Spier in zijn conclusie voor dit arrest, dat geen rechtens relevant verschil bestaat tussen beide methoden, omdat praktisch gesproken de uitkomst van beide exercities dezelfde is. De HR deelt deze visie dus niet.

Omkeringsregel

Al in 1996 is de omkeringsregel¹¹ ontwikkeld, voor gevallen waarin de hoofdregel van artikel 150 Rv tot onbevredigende uitkomsten leidt. Hoewel het bereik van deze regel het afgelopen decennium weer werd ingeperkt, is deze regel toepasbaar wanneer 1) de geschonden norm strekt tot het voorkomen van specifiek gevaar, 2) dat specifieke gevaar zich heeft verwezenlijkt en 3) als enig *conditio sine qua non*-verband bestaat tussen fout en schade. In die gevallen wordt causaal verband aangenomen (behoudens tegenbewijs door gedaagde).¹²

In 2007 heeft de HR expliciet geoordeeld dat de omkeringsregel niet van toepassing is bij schending van informatie- en waarschuwingsplichten.¹³ De gedachte is dat een dergelijke schending niet leidt tot schade, maar tot een instructie of toestemming op basis van onvolledige informatie. Ondergaat iemand bijvoorbeeld een operatie zonder informatie over een complicatie en doet zich die complicatie voor, dan is die het gevolg van de operatie en niet van schending van de informatieplicht. Bovendien acht de HR in een aantal arresten de omkeringsregel vooral van toepassing in gevallen van schending van verkeers- en veilig-

6 HR 21 december 2012, LJN: BX7491 (Deloitte/H&H Beheer).

7 HR 31 maart 2006, LJN: AU6092 (Nefalit/Karamus).

8 HR 24 december 2010, LJN: B01799 (Fortis/Bourgonje).

9 HR 14 december 2012, LJN: BX8349 (Nationale-Nederlanden/X c.s.).

10 HR 21 december 2012, LJN: BX7491 (Deloitte/H&H Beheer).

11 HR 26 januari 1996 (Dicky Trading II).

12 HR 29 november 2002 (de arresten WFS c.s./NS c.s. en het arrest Gemeente Achtkarspelen) alsmede HR 19 maart 2004 (autopsie) en HR 9 april 2004 (fibromyalgie).

13 HR 2 februari 2007, LJN: AZ4564 (Juresta).

heidsnormen.¹⁴ Kennelijk is schending van een verkeers- of veiligheidsnorm zó kwalijk dat de foutmaker in de causaliteitsdiscussie direct op achterstand staat.

De HR heeft op 23 november 2012 in gelijke zin geoordeeld. Een arts was aansprakelijk omdat hij geen hartbewaking had toegepast op de foetus tijdens een bevalling met ruggenprik. Causaal verband tussen die fout en de schade (het hersenletsel van het kind door zuurstoftekort tijdens de bevalling) werd op grond van de omkeringsregel aangenomen. In een cassatiemiddel had de arts nog betoogd dat de omkeringsregel alleen van toepassing is als de normschending de kans op schade heeft vergroot en dat daar in zijn geval geen sprake van was. Maar de HR oordeelde dat het hof de omkeringsregel correct had toegepast, (ook) omdat vergroting van de kans niet nodig is.

Aanname van causaal verband

De laatste methode betreft de mogelijkheid voor de rechter om aan te nemen dat causaal verband bestaat tussen fout en schade. Zo nam de HR op 5 juni 2009¹⁵ causaal verband aan tussen de schending van informatieplichten door Dexia en Levob jegens hun klanten, die (zonder dat zij over toereikend vermogen beschikten), aandelenleaseproducten hadden gekocht. De schade van de klanten (de ingelegde gelden en betaalde

14 HR 8 april 2005, LJN: AR8876 (Aydin/Winterthur), HR 25 november 2005, LJN: AU4042 (Skeeler), HR 18 december 2008, LJN: BG1890 (Smeets/Heerlen).

15 HR 5 juni 2009, LJN: BH2815 (Dexia) en HR 5 juni 2009, LJN: BH2811 (Levob).

Uit natuurwetenschappelijk oogpunt zullen sommige methoden als ‘lapmiddelen’ worden beschouwd

rente) gold als schade door schending van de informatieplicht. Ook in het World Online-arrest van 27 november 2009¹⁶ nam de HR causaal verband aan tussen de onjuistheid in het prospectus voor de beursgang van World Online en de door de beleggers geleden koersschade. Deze arresten zijn opvallend, omdat ze de eisers volledig ontslaan van hun verplichting het bestaan van causaal verband te bewijzen. Dit terwijl de fout bestaat uit schending van informatieplichten. Voor die categorie van fouten kunnen juist niet de – minder vergaande – methoden van proportionele aansprakelijkheid en de omkeringsregel worden gebruikt.

Deze meest vergaande methode van aanname van causaal verband (zoals in de Dexia-, Levob- en World Online-arresten) is dan ook alleen bruikbaar wanneer daarmee een uniforme beoordeling van een groot aantal geschillen wordt bereikt (zoals in de effectenleasezaken) én wanneer de effectieve rechtsbescherming in het geding is. Ten aanzien van dit laatste

16 HR 27 november 2009, LJN: BH2162 (World Online).

overwoog de HR in de World Online-zaak dat de (Europese) prospectusrichtlijn een papieren tijger zou worden als de belegger (als eiser) zou moeten bewijzen dat hij op basis van het prospectus tot aankoop van aandelen was overgegaan. Om te voorkomen dat de bescherming die deze richtlijn beleggers beoogt te bieden illusoir wordt, mogen geen strenge eisen worden gesteld aan het bewijs van causaal verband door beleggers. De ratio voor deze methode – effectieve rechtsbescherming in combinatie met een uniforme beoordeling van een groot aantal geschillen – maakt dat deze methode slechts spaarzaam wordt toegepast.

Causaliteitsvragen moeten worden beantwoord met de ‘wegdenkoefening’: wat zou er zijn gebeurd als de fout niet was gemaakt? Dat zou eigenlijk moeten neerkomen op een natuurwetenschappelijke benadering van de relatie tussen oorzaak en gevolg. Maar in een aansprakelijkheidsprocedure wordt de causaliteitsvraag beantwoord volgens de ‘regels’ van het civiele proces. Daarin is waarheidsvinding niet het doel; een partij hoeft zijn stelling alleen te bewijzen wanneer de andere partij die betwist. Door deze benadering in het civiele proces kan het natuurwetenschappelijke karakter van de causaliteitsvraag in het gedrang komen. Uit natuurwetenschappelijk oogpunt zullen sommige methoden daarom als ‘lapmiddelen’ worden beschouwd. Lapmiddelen of niet, voor de praktijk is het goed dat de HR duidelijker grenzen heeft getrokken tussen de verschillende methoden.

(advertenties)

TOGA
atelier

S c h o u t

Kwaliteit met oog voor detail

www.toga-atelierschout.nl
info@toga-atelierschout.nl

Industrieweg 51
3044 AS Rotterdam
Tel.: 010 245 07 66
di t/m vr 9:00 - 17:30

Ambitieuze, jonge juriste zoekt uitdagende baan

Bij voorkeur als adv.-stagiaire
(klein/middelgroot kantoor).

Veelzijdig c.v., recent afgestudeerd
(master gezondheidsrecht, master strafrecht).

Opleidingskosten en buitenpatronaat bespreekbaar.

ADVOCAATSTAGIAIRE@OUTLOOK.COM

De Praktijk van Ferry, Erik, Laurien, Mark, Mieke, Jolling, Rieme-Jan, Rik en Toon

DE PRAKTIJKBLADEN VAN SDU

SDU PRAKTIJKBLADEN: RECHT IN DE PRAKTIJK

Met de Praktijkbladen van Sdu leest u op een ontspannen wijze over alle ontwikkelingen binnen uw vakgebied. De deskundige redactie volgt jurisprudentie, rechtspraak en literatuur op de voet en vertaalt nieuwe inzichten naar leesbare, verdiepende en praktijkgerichte artikelen. Hiermee bent u altijd op de hoogte van de laatste ontwikkelingen en kunt u uw cliënten op de juiste wijze adviseren.

Voor bijna ieder juridisch vakgebied is er een Praktijkblad in de vorm van een tijdschrift, online en app voor iPhone & iPad, inclusief een wekelijks e-zine. Zo blijft u bij op de manier die bij u past, waar en wanneer u dat wilt.

Oordeel zelf. Kijk op www.rechtindepraktijk.nl voor een gratis proefabonnement.

Advocaten krijgen voorlichting over testinstallatie voor vuurwapens op de schietbaan van het NFI.

Forensisch onderzoek ontleed

Wat doet het NFI eigenlijk, en hoe lees je een forensisch rapport? De introductie cursus Forensisch Technisch Bewijs voor de advocatuur is intrigerend, ontvullend, en blijkt onmisbaar voor strafadvocaten. 'Verdachte heeft over zijn handen geplast.'

Tatiana Scheltema
Fotograaf: Sander Foederer

Rechercheurs die in hun dagelijkse kloof een laboratorium in lopen, een patholoog-anatoom die ook de schotresten op de kleding van de verdachte onderzoekt en en passant de zaak 'oplost'? In televisieseries als *CSI*, *Bones*, of *Silent Witness* is het doodnormaal, maar bij het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) lachen ze er hartelijk om. In de echte wereld van het forensisch onderzoek komen rechercheurs het lab niet in en zijn de verschillende onderzoeksafdelingen streng van elkaar gescheiden. En anders dan hun collega's op televisie laten de forensisch onderzoekers van het NFI zich niet uit over de schuldvraag, alleen over de feiten.

Juristen doen dat ook, maar het zou optimistisch zijn om te stellen dat juristen en NFI-medewerkers elkaar blind begrijpen. Daarom organiseert het NFI sinds

enige tijd de introductie cursus Forensisch Technisch Bewijs voor advocaten die willen weten wat ze wel en niet kunnen verwachten van een forensisch rapporteur. Magistraten konden al eerder bij het instituut terecht. De cursus biedt inzicht in gebieden als dactyloscopie, toxicologie, vuurwapens en munitie, DNA-onderzoek en forensische antropologie.

Forensisch onderzoek kan veel vertellen, maar veel ook niet, waarschuwt cursusleider Arian van Asten, hoofd van de afdeling Wetenschap, Interdisciplinair onderzoek, Statistiek en Kennismanagement (WISK). Een groep van achttien strafrechtadvocaten in een zaal van de NFI Academy luistert. 'Bij forensisch onderzoek draait het steeds om drie vragen: wat is het? Hoe classificeer je het? Kun je het ergens aan linken?'

Het antwoord op die laatste vraag zal altijd in termen van waarschijnlijkheid worden gevat, zegt Van Asten. 'Wij kunnen geen absolute uitspraak doen. Dat maakt

het lezen van deskundigenrapporten ook zo lastig. De deskundige kan niet zeggen of deze moord met dit wapen is gepleegd. Wel dat een sporenpatroon van een wapen karakteristiek is, en overeenkomt met het sporenpatroon op het proefpatroon dat is afgeschoten met het wapen. Maar níet of er met dat wapen is geschoten. Hij was er immers niet bij.'

'Vieze mensen'

Hoezeer de praktijk verschilt van de televisieseries wordt duidelijk tijdens het college over vingerafdrukken. Flitsende computerprogramma's die een perfecte vingerafdruk feilloos matchen met die van een verdachte bestaán niet. De vaststelling van zo'n match is nog altijd handwerk, en vatbaar voor meerdere interpretaties, vertelt vingerafdrukdeskundige Anko Lubach. In het verleden werden daar nog weleens fouten bij gemaakt, reden waarom tegenwoordig de 'twaalfpuntennorm' als kwaliteitseis wordt gehanteerd: alleen

Op patronen zit een plastic kapje dat sporen kan nalaten.

In beslag genomen wapens.

Vuurwapenexpert Benno Jacobs.

Advocaten krijgen college.

Uitleg van het NFI.

Beschoten autoruit.

sporen die op twaalf karakteristieke punten matchen met de vingerafdruk van de verdachte worden in het rapport vermeld (voor verdachten van terrorisme geldt een uitzondering, dan zijn maar acht punten vereist). Sporen van mindere kwaliteit zie je in het onderzoeksrapport niet terug. Lubach: ‘Een goede vraag van advocaten aan de deskundige zou dus zijn: “Bent u nog sporen tegengekomen die u niet hebt onderzocht?”’

Voor Gwenn Roepnarain van de afdeling Microsporen en Schotresten zijn de collega’s van de schietbaan beneden toch een beetje ‘vieze mensen’. Dus bezoekt de groep advocaten zijn afdeling eerst, om zo te voorkomen dat na een bezoek aan de schietbaan Roepnarains onderzoeksruimte wordt ‘besmet’.

Roepnarain legt uit: een schot gaat meestal gepaard met een gaswolk van microscopisch kleine deeltjes, tenzij er op minder dan 25 centimeter afstand is geschoten. Munitie bevat vaak meerdere metalen, maar politiekogels – althans Nederlandse en Duitse – zijn altijd loodvrij. Na bemonstering van de handen of mouwen van een verdachte worden deze deeltjes geanalyseerd, maar de schotresten

kunnen ook op de huid van het slachtoffer zijn aangetroffen. Bemonsteren heeft alleen zin tot zes uur na het schietincident. En een professionele verdachte wast zijn handen en kleren na een schietpartij. ‘Je leest weleens in een proces-verbaal: “Verdachte heeft over zijn handen geplast,”’ zegt Roepnarain. ‘Die weet dus wat hij doet.’

Onderzoeksvragen

‘Forensisch denken’, heet het denken in termen van mogelijk aanwezige sporen bij het NFI. De advocatuur doet dat nog te weinig, meent cursusleider Arian van Asten. Volgens hem benutten advocaten de mogelijkheid om onderzoeksvragen mee te geven aan de rechter-commissaris (RC) of de officier van justitie maar zelden. ‘Wij zien onszelf graag als verstrekker van neutrale en waardevolle informatie die ertoe moet leiden dat de rechter – idealiter – nooit een foute beslissing neemt. Nu komt 95 procent van de onderzoeksvragen van de politie of het OM. Dus je kunt je afvragen: hoe onafhankelijk kun je dat onderzoek doen, als alleen politie en OM ons vragen stellen?’

Als de advocatuur óók vragen indient, komt dat het onderzoek volgens Van Asten vooral ten goede. Advocaten kunnen ook rechtstreeks en onafhankelijk van de RC of het OM vragen indienen, al zijn daar regels aan verbonden. Van Asten: ‘Een heel flauwe is dat het NFI niet eerder bij het onderzoek mag zijn betrokken. Dat komt natuurlijk bijna niet voor.’

Van Asten vermoedt dat ook een ander aspect het rechtstreeks indienen van onderzoeksvragen door advocaten belemmert. ‘Een officier van justitie is verplicht de onderzoeksresultaten toe te voegen aan het dossier. Als dat onderzoek ontlastend is voor de verdachte dan gaan wij er blind vanuit dat de officier dat ook gebruikt. De rol van een advocaat is toch anders. Als een advocaat mij om onderzoek vraagt, en het resultaat blijkt heel belastend te zijn, dan gaat dat liefst in een heel diepe lade. Toch?’

De verdiepingsmodule ‘Forensisch DNA-onderzoek voor strafrechtadvocaten’ heeft plaats op 21 mei. Voor deze sessie geldt een introductieprijs van 375 euro (accreditatie zes punten).

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE ?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

BEKS & BEKS
ADVOCATEN

is op zoek naar een:

Advocaat met eigen praktijk

Om op basis van kostendeling deel uit te maken van het kantoor.

De voorkeur gaat uit naar een advocaat met specialisatie op het gebied van het Arbeidsrecht, Ondernemings- en Faillissementsrecht of Personen- en Familierecht.

Beks & Beks is een reeds lang bestaand advocatenkantoor. Op dit moment zijn zeven advocaten aan het kantoor verbonden. Zij zijn werkzaam op diverse rechtsgebieden met de nadruk op Ondernemingsrecht, Faillissementsrecht, Arbeidsrecht en Personen- en Familierecht. Het kantoor is gevestigd in een kantoorvilla in de omgeving van het Mediapark te Hilversum. Alle faciliteiten zijn aanwezig.

Reacties t.a.v. mr R.V. de Lauwere – r.delauwere@beks.nl – tel.: 035 - 6246021

www.kbsadvocaten.nl

Aartsen Hekman Lodder

advocaten

ZOEKT

ADVOCAAT (op kostenbasis)

en

**ADVOCAAT-MEDEWERKER /
JURIST LETSELSCHADE**

De advocaat op kostenbasis heeft een eigen (beginnende) praktijk p&f, huurrecht, arbeidsrecht of strafrecht. Meerdere vormen van samenwerking zijn bespreekbaar.

De advocaat/jurist/(gevorderde) stagiaire letselschade heeft aantoonbare werkervaring op het gebied van letselschade.

Profiel kantoor: sterk in arbeidsrecht, strafrecht, vreemdelingenrecht en letselschade. Grote saamhorigheid, veel vrijheid, wil om uit te bouwen.

Profiel kandidaat: toe aan volgende stap, aantoonbare specialistische kennis, teamplayer, geen kapsones, wel ambitie.

Reacties:

Aartsen Hekman Lodder Advocaten, mr. J.W. Aartsen,
Van Asch van Wijckskade 31, 3512 VR UTRECHT
Verdere inlichtingen: 030-2302060
www.ahl-advocaten.nl, aartsen@ahl-advocaten.nl

FORT Vacature advocaat-medewerker
Ondernemingsrecht

FORT zoekt een enthousiaste kandidaat (4e/5e jaars) met relevante werkervaring in de ondernemingsrechtelijke procespraktijk.

Ga voor meer informatie naar:
www.fortadvocaten.nl/vacatures/

Hier had uw advertentie kunnen staan

Meer informatie over adverteren in dit blad? Kijk op www.bereikdejurist.nl of neem contact op met de afdeling **Advertentie Juridisch** (advertentie.juridisch@sdu.nl of 070 - 37 805 62)

Sdu UITGEVERS

Procederen in Duitsland?

Duitse advocaten, vloeiend tweetalig, gespecialiseerd in Nederlands-Duitse rechtszaken

Blankestijn & Oortman Advocaten en Rechtsanwältinnen L.L.P.
Postbus 619, 7550 AP HENGELO

Telefoon 074 - 259 38 67

Fax 074 - 259 38 68

www.blankestijnenootman.nl

Ontslag op staande voet, hoe zat het ook alweer?

De ogenschijnlijk heldere wettelijke vereisten voor een geldig ontslag op staande voet staan in schril contrast met de soms zeer weerbarstige praktijk.

Laura Oostwouder¹

Ontslag op staande voet is het ultimatum remedium van het ontslagrecht. Een ingrijpende maatregel die het onmiddellijke einde van de arbeidsovereenkomst tot gevolg heeft. Vanwege het ontbreken van (preventieve) ontslagbescherming gelden voor een ontslag op staande voet strenge vereisten.

De objectiviteit van de dringende reden

Om een ontslag op staande voet te rechtvaardigen, moet de reden voldoende dringend zijn. In de literatuur wordt de eis gesteld dat de reden zowel objectief als subjectief dringend moet zijn. Objectieve dringendheid houdt in dat de aangevoerde reden voor ontslag door een objectieve, weldenkende buitenstaander als dringend wordt ervaren.

Als objectieve dringende reden voor de werkgever worden beschouwd 'zodanige daden, eigenschappen of gedragingen van de werknemer' die ten gevolge hebben dat van de werkgever redelijkerwijze niet kan worden gevergd de arbeidsovereenkomst te laten voortduren. Het tweede lid van artikel 7:678 BW somt een twaalfal niet-limitatieve daden, eigenschappen of gedragingen op die een dringende reden voor de werkgever kunnen opleveren, zoals diefstal of mishandeling.

Een werknemer kan ook zelf ontslag op staande voet nemen. De objectieve dringende reden voor een werknemer hoeft echter slechts verband te houden met 'zodanige omstandigheden' waar-

'Elk ontslag op staande voet staat op zichzelf'

door van hem niet kan worden verwacht dat de arbeidsovereenkomst voortgezet wordt (artikel 7:679 lid 1 BW). Ook privéomstandigheden kunnen hier meespelen. In de praktijk komt het echter zelden voor dat een werknemer ontslag op staande voet neemt vanwege de financiële en uitkeringsrisico's.

De subjectiviteit van de dringende reden

Subjectieve dringendheid houdt in dat van de werkgever redelijkerwijs niet gevergd kan worden de werknemer te ontslaan met een opzegtermijn. Ontslag wegens een dringende reden moet onverwijld worden gegeven nadat de dringende reden zich heeft voorgedaan (artikel 6:677 lid 1 BW). Een onverwijld opzegging staat niet gelijk aan een onmiddellijke opzegging. De rechtspraak biedt enige ruimte. Mits met de nodige voortvarendheid wordt gehandeld, bestaat bijvoorbeeld gelegenheid tot het inwinnen van (juridisch) advies en het voeren van intern overleg alvorens tot ontslag op staande voet over te gaan.

Gelijktijdige mededeling van de dringende reden

Het vereiste dat de dringende reden onverwijld wordt medegedeeld, strekt ertoe te waarborgen dat voor de werknemer onmiddellijk duidelijk is welke eigenschappen of gedragingen de werk-

gever hebben bewogen tot het beëindigen van de arbeidsovereenkomst (artikel 6:677 lid 1 BW). De werknemer dient zich immers te kunnen beraden of hij de opgegeven reden als juist erkent en als dringend aanvaardt. Teneinde elk misverstand te voorkomen, doet een werkgever er verstandig aan de mededeling van de dringende reden gelijktijdig schriftelijk (en aangetekend) te bevestigen.

Persoonlijke omstandigheden

Ook al is aan deze drie wettelijke vereisten voldaan, dan nog staat niet vast dat er sprake is van een rechtsgeldig ontslag op staande voet. Bij de beoordeling van de gerechtvaardigdheid van een dergelijk ontslag dienen namelijk onder meer de persoonlijke omstandigheden van de werknemer in ogenschouw te worden genomen. Daaronder behoren de aard van de dienstbetrekking, de duur daarvan en de wijze waarop de werknemer die dienstbetrekking heeft vervuld, alsmede zijn leeftijd en de gevolgen die het ontslag op staande voet voor hem hebben. Indien de gevolgen voor de werknemer bij een ontslag op staande voet te ernstig zijn in vergelijking tot het belang van de werkgever bij onmiddellijke beëindiging van de arbeidsovereenkomst, kan de rechter oordelen dat het ontslag op staande voet niet rechtsgeldig is gegeven.

In de praktijk

Hoewel de wettelijke vereisten voor een geldig ontslag op staande voet duidelijk lijken, is de praktijk weerbarstig en zeer casuïstisch. Zowel de uiteenlopende objectieve dringende redenen als de grote verscheidenheid aan persoonlijke omstandigheden maken dat elk ontslag op staande voet op zichzelf staat.

¹ Advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek N.V. in Amsterdam.

Spreekuur als strategie

Een inloopspreekuur kan kantoren helpen om zaken binnen te halen. Wat levert zo'n spreekuur op? Drie advocaten vertellen: 'Het woord "gratis" doet nog wonderen.'

Foto: Roger Dohmen/HH

Groeiend aantal kantoren houdt inloopspreekuur, ook op zaterdag.

Hedy Jak

Een lange man van in de veertig zit in de wachtkamer van Vallenduuk Advocaten in Haarlem. Hij komt voor het gratis inloopspreekuur. Hij heeft lange tijd op internet gezocht naar informatie en jurisprudentie, maar zit nog steeds met prangende vragen over zijn echtscheidingsconvenant. 'Het is destijds met goede bedoelingen op papier gezet, maar soms loopt het anders.' Hij heeft met zijn ex-vrouw onenigheid over het begrip studiekosten. 'Onduidelijk is wat er juridisch gezien onder valt. Ik kan het niet allemaal betalen.'

Naast hem zit een donkere vrouw. Ze friemelt aan haar vingers. Ze vertelt dat ze voor veertig procent is afgekeurd door het UWV. Daar is ze het helemaal niet mee eens. Ze diende al een bezwaarschrift in, maar de uitkeringsinstantie keurde dat niet goed. Nu wil ze weten wat haar mogelijkheden zijn. 'Hoe sta ik ervoor? Heb ik een reële kans en wat zijn de kosten? Ik wil een eerlijk beeld hiervan.'

Advocaten die ervaring hebben met het houden van een inloopspreekuur zijn unaniem: de juridische vragen waar mensen mee komen zijn divers en uiteenlopend. Maar: niet overal zit werk in.

Het middelgrote kantoor Vallenduuk Advocaten in Haarlem houdt al meer dan een jaar een wekelijks gratis inloopspreekuur. Rechtzoekenden kunnen zich via een formulier op de website aanmelden. 'Gemiddeld komen er drie rechtzoekenden per week op af,' zegt advocaat Valerie Vallenduuk. 'En op de vestiging in Zaandam ongeveer vijf per week.'

Vallenduuk zette in 2011 een nieuwe vestiging op in Zaandam. 'Ik wilde toen een manier bedenken om particulieren naar ons kantoor te krijgen. Inloopspreekuren bestonden al, maar toen ik op internet zocht naar een landelijk overzicht van participerende kantoren was dat er nog niet. In mijn vrije tijd heb ik het Landelijk Netwerk Gratis Inloopspreekuur Advocaten opgezet.' Op de website kunnen kantoren, tegen betaling, hun inloopspreekuur en contactgegevens vermelden. Sinds kort

bieden kantoren ook een spreekuur aan op zaterdag.

'Wij zijn geen kantoor dat alles aanneemt wat zich op een spreekuur aandient. Alleen als er écht iets in zit,' benadrukt Vallenduuk. 'Vaak blijft het bij vrijblijvend advies of een tip om een brief op te stellen. Toch wordt vijftig procent van de aanmeldingen een zaak.' Ze heeft niet bijgehouden wat de spreekuren precies opleveren, maar schat dat het om ongeveer 50.000 euro per vestiging per jaar gaat. 'Ik weet in elk geval dat het genoeg oplevert om het te blijven doen.'

Gertjan Bloem van Advocatenkantoor Bloem in Den Haag denkt dat zijn inloopspreekuur een 'substantieel onderdeel' gaat vormen van de jaaromzet van zijn kantoor. Sinds een halfjaar houdt hij één keer per week een spreekuur. Binnenkort wil hij dit gaan uitbreiden naar drie vaste dagen in de week. 'Het loopt heel goed.' We krijgen nu zo'n vijf aanmeldingen per week en daarvoor moeten we al uitwijken naar andere dagen.' Bloem schat in dat het hem twee betalende zaken per week

oplevert. Hoeveel dat voor zijn kantoor opbrengt? ‘Wij zijn net begonnen en dat is nu nog moeilijk in te schatten. Maar het kan uiteindelijk een belangrijk onderdeel van de omzet worden. Particulieren hebben keuze uit 17.000 advocaten, dan moet je je proberen te onderscheiden. Het woord “gratis” doet nog wonderen in Nederland.’

Passend advies

Bloem is selectief in wat hij aanneemt. ‘Als bij de aanmelding blijkt dat het een probleem of rechtsgebied betreft wat niet onze *cup of tea* is, dan verwijzen wij die persoon nog voor de intake door. Ook neem ik geen zaken over. Dat komt vaak neer op het repareren van andermans fouten. Met gefinancierde rechtsbijstand ben ik soms ook wat terughoudend. Vaak leg je daar al op toe en het is helemaal ondoenlijk er iets aan over te houden als zaken zeer arbeidsintensief blijken. Maar ik zie het spreekuur wel als het verlenen van eerstelijns juridische rechtshulp en zal altijd proberen mensen verder te helpen; met een nuttige doorverwijzing of ander passend advies.’

Ook het Friese kantoor Bomhof Van Uitert Advocaten in Drachten is te spreken over het invoeren van een gratis spreekuur. ‘Wij ontvangen sinds een jaar gemiddeld vier personen per week,’ zegt advocaat Derk Bomhof. Daarvan levert 50 procent een zaak op. Wij zijn daarin niet teleurgesteld.’

Het kantoor bediende een jaar geleden voornamelijk de zakelijke markt. Met een aangescherpt acquisitiebeleid is het kantoor zich ook op particulieren gaan richten. Een inloopsprekuren leent zich daar volgens Bomhof goed voor. Hij ziet dat veel zaken die uit de spreekuren voortvloeien op basis van toevoegingen zijn. ‘Wij hebben altijd gezegd zaken op basis van toevoegingen te blijven doen. Dat is een principiële keuze. En ja, daarmee verdienen we minder dan ons gebruikelijke uurtarief, maar zo willen we er niet naar kijken.’

In Haarlem bij Vallenduuk Advocaten komt de man met de problemen rond het echtscheidingsconvenant uit de spreekkamer. Hij zegt antwoord te hebben gekregen op zijn vraag. ‘Ik weet nu dat ik juridisch in mijn recht sta. Daar kan ik voor het moment zelf verder mee.’

Column

Meer werk: market jezelf het dal uit

Dolph Stuyling de Lange

In mijn vorige column gaf ik aan dat er maar een paar manieren zijn om de winst en het rendement van je kantoor te beïnvloeden. De meest interessante daarvan is om te zorgen voor meer werk. Hoe doe je dat?

Wat je vooral níét moet doen, is zonder focus of plan losse acties ondernemen. Dat is net zoiets als op jacht gaan en in het wilde weg in het rond schieten in de hoop dat een verdwaalde kogel een eend of konijn zal raken. Wat dan wel?

Stap 1 is om er een gezamenlijke operatie van te maken: zorg dat ten minste al je partners betrokken worden bij het maken van plannen en dat ze gezamenlijke besluiten nemen. En zorg dat iedereen zich aan die besluiten houdt.

Stap 2 is om informatie te verzamelen, om te beginnen over je eigen praktijk. Waar ben je de afgelopen twee of drie jaar mee bezig geweest? Wie waren je grootste cliënten? Welke soorten werk heb je vooral gedaan en waar kon je het meest mee verdienen?

Stap 3 is om te beginnen met de bestaande cliënten. Zit daar niet meer werk in? Het is veel eenvoudiger meer werk te doen voor de cliënten die je kennen dan nieuwe cliënten binnen te halen. Werkt je kantoor op alle gebieden voor de grotere, tevreden cliënten? Als je bijvoorbeeld alleen Arbeidsrecht doet voor een cliënt, kan het heel zinvol zijn eens met de partner Ondernemingsrecht bij die cliënt op bezoek te gaan. Bied eens een

gratis ‘apk’ aan: een check welke juridische kwesties spelen en in hoeverre die goed zijn afgedekt.

Stap 4 is om achter ‘nieuwe’ cliënten aan te gaan. Maak een lijst van interessante bedrijven/personen en benader die met een concreet en op maat gesneden voorstel: welke soorten werk doe je voor vergelijkbare bedrijven/personen – en hoe kun je op de meest effectieve manier ‘binnenkomen’? Adverteren werkt doorgaans niet of nauwelijks. Net als bij de gewone detailhandel is *sampling* een van de meest effectieve manieren: onderzoek of je een potentiële cliënt ertoe kunt krijgen eens op proef voor een gereduceerd tarief met je te werken.

Stap 5 is het ‘bredere’ marketen: netwerken, lezingen geven, juridische artikelen schrijven in voor de beoogde nieuwe cliënten relevante kranten of tijdschriften. Zorg steeds voor nazorg en focus. Vaak denken advocaten dat een lezing het eindpunt is, maar dat is juist het begin. Daarna ga je de aanwezigen individueel benaderen. Wees ook zo specifiek mogelijk. Zorg dat je kennis hebt van je beoogde nieuwe cliënt en diens omstandigheden – en laat zien dat je meedenkt: niet primair laten zien wat jij juridisch allemaal in huis hebt, maar heb vooral aandacht voor de (potentiële) problemen van de cliënt.

Betrokkenheid, de markt kennen, helderheid over aanbod en prijzen: dit zijn sleutelthema’s bij het vinden en behouden van tevreden klanten.

IT-OPLOSSINGEN VAN EPONA ZORGEN ERVOOR DAT U TIJD OVERHOUDT.

Onze producten zijn speciaal ontworpen in samenwerking met juridische professionals. Optimaal relatiebeheer en efficiënt document- en e-mailmanagement, u wenst het en wij bieden het in de vorm van ContactManager en DMSforLegal. Alle relevante relaties en dossiers in één ogenblik voor u.

**RENNEN DOE JE
TENSLOTTE IN HET BOS,
NIET OP KANTOOR.**

Geheel vrijblijvend geven wij een presentatie van onze diensten, voor meer informatie kunt u kijken op www.epona.com

epona

+31 (0)10 206 63 70 - sales@epona.com

De juridische Private Cloud

- IT-infrastructuur
- Verbindingen
- Private Cloud

Alles voor elkaar!

Amersfoort Amsterdam Eindhoven Joure Oosterhout Rotterdam

Breng uw ICT onder daar waar het hoort: de IT-partner met verstand van zaken. Eén centraal aanspreekpunt voor uw IT-infrastructuur, verbindingen én de juridische Private Cloud. En met veiligheid hoog in het vaandel.

Scan de code voor direct contact.
Of bel 088 002 84 83.

ICT Concept is die partner.
www.ict-concept.nl

CCLaw
Uw zaken
op orde

**“CCLaw is absoluut
gebruiksvriendelijk!”**

Stefanie van Asch, Van Veen Advocaten

Met CCLaw van Clip Consultants beschikt u over een compleet softwarepakket voor uw juridische praktijk. Door jarenlange ervaring in de advocatuur combineert CCLaw gemak met kwaliteit. Inmiddels zijn ruim 400 advocatenkantoren enthousiaste gebruikers!

CCLaw: uw zaken op orde

Bel: 0413 - 34 88 88

Bezoek: www.clipconsultants.nl

Clip Consultants

TELEFONIE VOOR DE JURIDISCHE PRAKTIJK

COMPLEET IN (TELE)COMMUNICATIE

ONAFHANKELIJKE AANBIEDER

ZAKELIJKE TELECOM DEALER VAN 2012

Maak kennis met Helder Telecom, marktleider in telecommunicatie voor juridisch Nederland. Voor specifieke communicatieoplossingen, beheer en management. **MEER WETEN?**
BEL ONS VANDAAG NOG.

Helder Telecom
Schutweg 15
5145 NP Waalwijk
Tel. 0416 740 740
www.heldertelecom.nl

helder
telecom

Wie, wat, waar?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

Naar ander kantoor

Arendsen, mw. mr. N.S.: Van Gelderen Arbeidsrechtadvocaten te Utrecht
Bakkali, mw. mr. H.: Mengelberg Prillewitz Planten Advocaten te Bussum
Balen, mr. C. van: Lexsigma Advocaten te Amsterdam
Benbrahim, mw. mr. M.: Stibbe N.V. te Amsterdam
Bodewits, mw. mr. J.: Hogan Lovells International LLP te Amsterdam
Boelhauer, mw. N.A.: Gerritse Poelman advocaten te Tilburg
Bouma, mw. mr. M.H.: OMVR Advocaten + Notarissen te Harderwijk
Boumans, mr. V.G.J.: Lexence N.V. te Amsterdam
Brouwer, mw. mr. A.: Boot Advocaten te Amsterdam
Bruin, mw. mr. M.K. de: Schyns Advocaten te Utrecht
Buul, mr. R.L.A. van: BIZ Advocaten, Business Law te Den Bosch
Buitem, mr. S. van: Dorhout Advocaten te Groningen
Camps, mr. A.A.: RRA Advocaten N.V. te Ubachsberg
Cimegotto Venema, mw. mr. P.: SLENC abg.avv./mr. Paola Cimegotto Venema te Amsterdam
Coerts, mw. mr. S.: OMVR Advocaten + Notarissen te Harderwijk
Eckhardt, mr. M.G.: Sennef De Koning Van Eenennaam te Den Haag

Ensink, mw. mr. M.: Bruggink & Van der Velden Advocaten Belastingadviseurs BV te Utrecht
Freund, mr. A.P.: Clifford Chance LLP te London
Gijrath, mr. S.J.H.: C- Legal B.V. te Amsterdam
Gludemans, mw. mr. L.A.E.: Deterink Advocaten en Notarissen N.V. te Eindhoven
Hazenkamp, mw. mr. M.A. van den: AV Advocatuur te Eindhoven
Heuvel, mw. mr. N.W.M. van den: Rassers advocaten te Breda
Hofstede, mr. R.F.: Loyens & Loeff te Rotterdam
Huisman, mr. P.W.M.: Mengelberg Prillewitz Planten Advocaten te Bussum
Janssen, mr. R.W.: Thuis & Partners advocaten te Heerlen
Jong, mw. mr. A.M. de: BINGH Advocaten te Amsterdam
Katwijk, mr. A.E.H. van: De Boorder Schoots Familierechtadvocaten, Mediators en Collaborative Divorce Lawyers te Amsterdam
Keulen, mw. mr. C.H. van: Korver & van Essen advocaten | lawyers te Amsterdam
Koenders, mr. B.R.: Pijnenburg Advocaten te Amsterdam
Kreijl, mr. T.T. van: JPR Advocaten te Deventer
Leenhouts, mw. mr. M.C.: Katelijne van Barneveld Advocaat Erfrecht te Arnhem
Lopez de Vries, mw. mr.: Clifford Chance LLP te London
Luckens-van der Laan: Van Bloemendaal & Verweij Advocaten te Ermelo

Malenstein, mr. W.A. van: Pellicaan Advocaten N.V. te Amsterdam
Megen, mw. mr. M.C. van: Kuijpers & Nillesen Advocaten te Amsterdam
Merhottein, mw. mr. S.A.: Verschuur Advocaten te Bloemendaal
Mos, mw. mr. J.J.: Berntsen Mulder Claimcare te Alphen aan den Rijn
Muller, mr. D.S.: OMVR Advocaten + Notarissen te Nijkerk
Oostlander, mr. F.: Griph law & tax te Amsterdam
Pastoor, mw. mr. C.W.: Nederlandse Gasunie N.V. te Groningen
Pasveer, mw. mr. K.J.: Bosch en Berg Letselschadespecialisten te Almelo
Peters, mw. mr. H.M.G.: Guarda Advocaten te Breukelen
Phaff, mw. mr. S.M.J.: Loyens & Loeff te Parijs
Prins, mr. L.R.: Linklaters LLP te Amsterdam
Pronk, mw. mr. A.C.: Hogan Lovells International LLP te Amsterdam
Ripken, mr. K.: Kiveld International Lawyers te Den Haag
Sahin, mr. E.: Meulenkamp Advocaten te Venlo
Seumeren, mr. R.A. van: Oorsprong Advocaten te Utrecht
Sen, mr. T.: Advocatenkantoor Van Bremen te Rotterdam
Schee, mr. P.A. van der: Van Iersel Luchtman N.V. te Breda
Schneider, mr. F.: Mengelberg Prillewitz Planten Advocaten te Bussum

Scholten, mw. mr. H.J.: Nieuwstad Advocaten te Zutphen
Schuchmann-Mooijman, mw. mr. P.E.: Viiser Quispel Heidema te Oud- Beijerland
Spijksma, mr. J.A.: Stibbe te New York
Stijn-Swets, mw. mr. A. van: Ploum Lodder Princen te Rotterdam
Tanger, mr. J.G.: Tanger Advocaten N.V. te Haarlem
Timmerman, mw. mr. I.: Stibbe te London
Veen, mr. C.J. van: Valegis Advocaten te Rijswijk
Verhoeven, mr. H.J.J.: BIZ Advocaten, Business Law te Den Bosch
Veld, mr. P. van der: Beelaard Breetveld Advocaten te Den Haag
Vermeer, mr. F.F.P.M.: OMVR Advocaten + Notarissen te Harderwijk
Vierhout, mr. R.: BBM Advocaten te Nijkerk
Viersen, mr. R. van: Siekman & Stassen Advocaten en Belastingadviseurs te Hoofddorp
Visser, mr. R.: RechtNet Advocaten B.V. te Den Bosch
Vos, mw. mr. J.S.: Advocatenkantoor Oudegracht te Alkmaar
Vries, mr. S.A.G.: De Haan Advocaten te Leeuwarden
Waverijn, mw. mr. A.A.M.: Stam Advocaten te Naarden
Werdmuller, mr. P.B.J.: Houthoff Buruma te Rotterdam
Werff-Dost, mw. mr. A.J. van der: Van Nierop & Hijma te Utrecht

Variëteit voorop

Sinds april heeft **Freek Geevers** (36) een eigen kantoor in Utrecht, met een extra bezoekadres in zijn woonplaats Vleuten: Advocaat Geevers. 'Veel van mijn cliënten zijn mkb'ers. Die hebben te maken met zaken als personeel, huisvesting en onbetaalde facturen. Daarom adviseer en procedeer ik op verschillende rechtsgebieden. In mijn eentje is dat goed te doen. Ik heb ruime ervaring en dankzij het kennissysteem Kluwer Navigator heb ik alle noodzakelijke actuele en relevante informatie tot mijn beschikking. Variëteit vind ik een van de aantrekkelijkste kanten van mijn werk.'

Korte lijnen

Carina Vrieling (35) houdt sinds april kantoor onder haar eigen naam: Carina Vrieling Fiscaliteiten en Advocatuur in Mijnsheerenland, waar ze onlangs naartoe verhuisde. 'Ik kom uit een ondernemersgezin en vond het een logische stap om op eigen benen te gaan staan. Zelfstandig werken vind ik prettig: door het persoonlijk contact met cliënten en de korte lijnen is er weinig "ruis" op de lijn. Ik houd mij al bijna tien jaar bezig met fiscaal ondernemingsrecht, estateplanning en erfrecht. Ook geef ik met veel plezier lezingen over algemeen nut beogende instellingen en landgoederen.'

Modern partnerschap

Vanuit de wens om bij een kantoor te werken dat ruimte geeft aan moderne, ondernemende advocatuur begon **Frank Oostlander** (52) onlangs als partner vastgoed bij het Amsterdamse Griph law & tax. ‘Gespecialiseerde advocaten en fiscalisten, afkomstig van gerenommeerde kantoren, werken hier als partner samen. Daarbij werken we met directe lijnen, zowel naar de cliënt als binnen kantoor. Ik houd mij vooral bezig met huurrecht, bouwrecht en aanbestedingsrecht. De juridische context voor het maken, gebruiken en ontwikkelen van vastgoed vind ik heel boeiend.’

Aanstekelijke energie

Met een omvangrijke klantenportefeuille en inspirerende collega's zit arbeidsrechtadvocaat **Anniek van Stijn-Swets** (35) goed op haar plek bij het Rotterdamse Ploum Lodder Princen. ‘Ik was toe aan een grotere juridische uitdaging. Op het kantoor hangt een aanstekelijke, goede energie. Dat vind ik belangrijk, want mijn werkdag is geslaagd als ik weer iets heb geleerd, mijn doelstellingen zijn gehaald en er gelachen is. Het is plezierig dat Ploum ook de mogelijkheid biedt om parttime te werken: met twee kleine kinderen is dat in deze fase erg prettig.’

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

Advocaat Geevers (mr. F.A. Geevers te Utrecht)
Advocatenkantoor Mr. J.J. Kuiper (mr. J.J. Kuiper te Heerhugowaard)
Advocatenpraktijk Paxe (mw. mr. B.M. Vijverberg te Diessen)
Advocatenkantoor Queis (mw. mr. B. Queis te Sittard)
Alderse Baas Noordhof Advocaten (mr. R.J. Alderse Baas, mr. Noordhof te Groningen)
Bijsterbosch Advocatuur (mw. mr. J.S. Bijsterbosch te Den Haag)
BIZ Advocaten, Business Law (mr. H.A.A. Voermans te Den Bosch)
Boer & Van Wees Advocaten (mr. P.G.W. van Wees, mr. T.P. Boer te Arnhem)
Choy Advocaten (mr. C. Choy te Voorburg)
De Familiekamer (mw. mr. M.Y.M. Renken, mw. mr. J.C. de Zwart, mw. mr. C. de Jongh te Leiden)
Dekker advocaat (mr. C.N.M. Dekker te Breda)
Doelen Advocatuur (mw. mr. B.M. Pajmans te Utrecht)
D-recht Advocatenkantoor (mr. N.B. de Neef te Dordrecht)
D.S.N. holdings B.V. (mr. D.S. Nauwelaers te Rotterdam)
Expero International B.V. (mw. mr. M.G.C. Thuis te Amsterdam)
FDJ Advocaten (mr. E. de Jongh, mr. M.H. Fleers te Den Haag)
Flinck Advocaten (mr. V.P. Melens, mr. M.F.A. Vreeswijk te Amsterdam)
Gabriël Advocatuur (mr. G. Yousef te Enschede)
Groenewoud Advocatuur & Mediation (mw. mr. N.D. Groenewoud te Nieuw-Vennep)
Habitat (mw. mr. A.M. Mohnen te Maastricht)

Hersman advocaat (mw. mr. M.F.B. Hersman te Amsterdam)
Kingma Advocatuur (mr. S.H. Kingma te Amsterdam)
Knopper Advocatuur (mr. T.J.R. Knopper te Helmond)
Langenberg Gurses Advocaten (mr. D. Gurses, mr. J.M. Langenberg te Utrecht)
Ministerie van BZK (mw. mr. S.J. Van Baasbank te Den Haag)
Mr. R.G. Groen (mr. R.G. Groen te Den Haag)
mr.Mirjam Schellens Familierecht Advocaat & Scheidingsmediator (mw. mr. M.J.T. Schellens te Den Bosch)
O & O Legal Advocaten (mr. E.H.C.M. Bustamente-Oosterbroek, mr. J.H.W. Oosterbroek te Hilversum)
RBM Advocaten (mw. mr. M. Ünal, mr. R. Bagasrawalla te Nieuwegein)
Rood Advocatuur (mw. mr. C. Tomas te Wageningen)
Roovers Advocatuur (mr. N. Roovers te Roosendaal)
ROM Letselschade Advocaten (mr. A. Ruesink te Apeldoorn)
ServiceNow Nederland B.V. (mr. mw. M.D. Siegfried te Amsterdam)
Selders Advocatuur (mr. L.J.P. te Selders te Houten)
Schoneveld Vennik Van der Klaauw Advocaten (mr. M.A.J. van der Klaauw te Haarlem)
Schulte Roth & Zabel (mr. P.J.M. Declercq te London)
Van Bremen & Sen Advocaten (mr. N. van Bremen, mr. T. Sen te Rotterdam)
Van Ekelen & Poort | advocaten & mediators (mw. mr. M. Poort-van der Meeren, mw. mr. E.P.E. van Ekelen te Eindhoven)
Van Raak Advocatuur (mw. mr. J.A.E. van Raak- Kuiper te Tilburg)
Van Schaik & Van Elst Advocaten (mr. B. van Elst, mr. N. van Schaik te Utrecht)
Van Vuuren & Moree Advocaten (mr. drs. ir. W. Moree, mr. J.C. Moree, mw. mr. N.A. van Vuuren te Poortugaal)

Carina Vrieling Fiscaliseerden en Advocatuur (mw. mr. C. Vrieling te *Mijnsheerenland*)
Wielinga Advocatuur & Mediation (mw. mr. M.J.E.W.M. Wielinga - van Dillen te Wijk bij Duurstede)

Uit de praktijk

Bartheld, mr. S.M. von Deventer 18-03-2013
Bogaarts, mw. mr. S.P. Maastricht 25-03-2013
Brinkhof, mr. J.J. Amsterdam 31-12-2012
Bruijne, mr. B.B. Amsterdam 19-03-2013
Duijvenbode, mw. mr. M.L. Amsterdam 29-03-2013
Duynstee, mr. A.W.J. Best 01-04-2013
Elzas, mr. R. Ph. Arnhem 01-04-2013
Enthoven, mw. mr. D.M. Den Haag 01-04-2013
Erbel, mr. M.M.M. Venlo 01-04-2013
Erp, mw. W.E.M. van Arnhem 01-04-2013
Frijlink, mr. C. Singapore 01-04-2013
Ghislain, mw. mr. I.M. Amsterdam 11-03-2013
Gooijer, mw. mr. A.M. de Amsterdam 01-04-2013
Greven, mw. mr. c. van Rotterdam 31-03-2013
Haren, mr. C.H.J. Utrecht 02-04-2013
Henket, mr. A.P.M. Rotterdam 01-04-2013
Hompus, mw. mr. A.M.M. Rotterdam 02-03-2013
Hottinga, mw. mr. C.J. Enschede 01-04-2013
Jacobs, mr. R.G.H.M. Venray 18-03-2013
Jong, mr. J.T. de Amsterdam 01-04-2013
Jongsma- Valck, mw. mr. F.J. Rotterdam 01-04-2013
Kooij, mw. mr. M.R. Den Haag 02-03-2013
Kolk, mr. J.A. Rotterdam 13-03-2013
Kramer, mw. mr. J.M. Haarlem 01-04-2013
Krasnova, mw. mr. A.V. Rotterdam 01-03-2013
Krenning, mw. mr. A.L. Rotterdam 01-04-2013
Kwint, mw. mr. R. Den Haag 27-03-2013

Lodewijk, mr. J.M. Leiden 01-04-2013
Maas, mr. J.R. Rotterdam 02-03-2013
Marks, mw. mr. I. Amsterdam 01-04-2013
Meerburg, mr. D.C. Amsterdam 21-03-2013
Mook, mr. L.G. Eindhoven 06-03-2013
Mosterd, mr. J.P. Delft 07-03-2013
Nannings, mr. W.G.M. Leiden 15-03-2013
Naaykens, mw. mr. E.T.A. Amsterdam 26-03-2013
Okkerse, mw. mr. M. Amsterdam 01-04-2013
Ooijen, mw. mr. F.J.A. van Amsterdam 01-04-2013
Oude Elferink, mw. mr. C. Amsterdam 15-03-2013
Proost, mw. mr. I.S. Enschede 26-03-2013
Quakkelaar, mr. J. Amsterdam 01-04-2013
Rueter, mw. mr. S. Den Haag 08-03-2013
Scholcz, mw. mr. O.J. Amsterdam 19-03-2013
Schulden, mr. drs. R.J.R. Amsterdam 01-04-2013
Sliereendrecht, mw. mr. A.M. Utrecht 31-03-2013
Snijders, mr. A.P.A. Heerlen 25-03-2013
Speijer, mw. mr. E.L. Amsterdam 01-03-2013
Stam, mw. mr. H.A.H. Amsterdam 06-03-2013
Staal, mw. mr. V.L. Amsterdam 01-04-2013
Steen, mr. P.J. van Hoogeveen 02-04-2013
Sweebe, mr. E.E.V. Eindhoven 07-03-2013
Temme, mw. mr. S.N. Amsterdam 03-04-2013
Theunissen, mw. mr. A.M. Loenen 25-03-2013
Versteeg, mw. mr. A.M.M. Amsterdam 13-03-2013
Winnubst, mw. mr. drs. J.L.H. Amsterdam 31-03-2013
Zandbergen, mw. mr. I.A. Den Haag 19-03-2013
Zwartkruis, mr. F.O. Utrecht 26-03-2013

Van de Geschillencommissie

Onderstaande uitspraken van de Geschillencommissie Advocatuur zijn bewerkt door Luuk Hamer, advocaat te Amsterdam.

Toevoeging en toch betalen

- *Bindend advies d.d. 6 oktober 2010/37946*
(*mrs. Van der Groen, Jonker en Arnoldus-Smit*)

Toevoegingsvergoeding lager dan eigen bijdrage; toewijzing declaratie.

Klacht

De cliënte wendde zich tot advocaat inzake een geschil met de hypotheekverstrekker over gestegen rente. De cliënte meende dat de Raad voor Rechtsbijstand de zaak had doorverwezen voor een licht advies. Ze stelt dat de advocaat haar had moeten laten weten de zaak niet als een lichte advieszaak te gaan behandelen en dat zij een kostenrisico zou lopen van 705 euro. Zij ontving voor dat bedrag een factuur. Later ontving zij een bijgestelde factuur van 530,39 euro. Ook dat bedrag vindt cliënte te hoog. Na een intakegesprek van twintig minuten stuurde zij op verzoek van de advocaat enkele stukken. De advocaat stuurde vervolgens twee briefjes gestuurd naar de wederpartij. De advocaat adviseerde haar de zaak stop te zetten. Dit werd in een gesprek van een kwartier op het kantoor van de advocaat meegeedeeld, hoewel dit volgens cliënte ook telefonisch had gekund. Zij is bereid aan de advocaat een bedrag van € 74 te voldoen. Zij stelt dat zij door het handelen of nalaten van de advocaat financieel nadeel heeft geleden en verzoekt de commissie een vergoeding naar redelijkheid en billijkheid vast te stellen.

Verweer

De advocaat stelt dat er meermalen is gecorrespondeerd met de Raad voor Rechtsbijstand (hierna: de raad), de wederpartij van cliënte en met cliënte. Ook is er met de cliënte getelefoneerd. Volgens de

advocaat is de declaratie niet onredelijk. De cliënte laat buiten beschouwing dat de door haar aangeleverde stukken moesten worden bestudeerd om een brief te kunnen schrijven en dat telefoneren ook tijd kost. De advocaat heeft 4,4 uren aan de zaak besteed waarvan vier uur aan de cliënte is doorberekend tegen het tarief dat de raad zou hebben uitbetaald. De raad heeft de toe te kennen vergoeding vastgesteld op vier uur. De raad zal niet aan de advocaat uitbetalen nu de vergoeding lager is dan de vastgestelde eigen bijdrage van 705 euro. De advocaat heeft daarop de factuur bijgesteld naar 530,39 euro.

De advocaat verzoekt de commissie om de klacht van de cliënte af te wijzen en te bepalen dat de cliënte het factuurbedrag van 530,39 euro moet betalen, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf 14 januari 2010 (veertien dagen na factuurdatum).

Beoordeling

Vaststaat dat de raad de eigen bijdrage heeft gesteld op 705 euro. De uiteindelijke factuur van de advocaat bedraagt 530,39 euro, zodat de cliënte geen aanspraak op een vergoeding ingevolge de toevoeging kan maken. De raad heeft het aantal te besteden uren vastgesteld op vier en de declaratie van 530,39 is daarop gebaseerd.

In de overgelegde stukken en op de zitting vindt de commissie geen gronden of aanwijzingen voor de door de cliënte geformuleerde en door de advocaat gemotiveerde weersproken bezwaren. Met name de klacht van de cliënte dat tegenover het in rekening gebrachte bedrag van 530,39 euro een intakegesprek van twintig minuten en twee korte briefjes staan en dat een bedrag van 74 euro daarvoor als redelijk moet worden aangemerkt, kan naar het oordeel van de commissie niet slagen. Naast het intakegesprek zijn er meerdere gesprekken met de cliënte

geweest, heeft de advocaat telefonisch contact met de cliënte gehad en heeft de advocaat voor het schrijven van de brieven de stukken moeten bestuderen. Dit is niet of niet voldoende weersproken.

De advocaat heeft gehandeld zoals verwacht mag worden van een redelijk bekwaam en redelijk handelend advocaat. De omstandigheid dat de advocaat op goede gronden heeft geadviseerd de zaak niet voort te zetten maakt nog niet dat de advocaat tekortschoot in de uitvoering van de opdracht.

De door de cliënte gevorderde schadevergoeding zal worden afgewezen. De commissie voegt hieraan toe dat de cliënte niet of niet voldoende aannemelijk heeft gemaakt door het handelen of nalaten van de advocaat schade te hebben geleden. Bovendien heeft de cliënte nage laten deze schade nader te onderbouwen.

Beslissing

Het door de cliënte verlangde wordt afgewezen. De commissie bepaalt dat de cliënte aan de advocaat is verschuldigd een bedrag van 531,09 euro. Met inachtneming van het vorenstaande wordt het depotbedrag van 531,09 euro aan de advocaat overgemaakt.

Niet-ontvankelijk na minnelijke regeling

- *Bindend advies d.d. 7 februari 2011/42440*
(*mrs. Schaar, Schop en Hoogeveen-De Klerk*)

Advocaat en cliënt hebben een minnelijke regeling getroffen met betrekking tot afwikkeling opdracht onder finale kwijting.

Klacht

De cliënt klaagt over de kwaliteit van de dienstverlening, de daaraan verbonden kosten en de daaruit ontstane schade. De advocaat zou een korting toepassen op zijn honorarium en heeft de cliënt informatie onthouden. Bij de afwikkeling van dit geschil over honorarium en schade is door de advocaat geen reden voor financiële kwijting opgegeven.

Verweer

De advocaat stelt zich op het standpunt dat de cliënt niet in zijn klacht kan worden ontvangen. Onder verwijzing naar zijn e-mailbericht van 9 december 2009 heeft de advocaat aangevoerd dat partijen elkaar finale kwijting hebben verleend met betrekking tot zowel de kwaliteit van de dienstverlening als de hoogte van de declaraties.

De advocaat betwist dat hij zijn honorarium voor al zijn werkzaamheden met vijftien procent zou korten. Evenmin heeft hij essentiële informatie onthouden in het kader van het sluiten van de vaststellingsovereenkomst. De advocaat betwist dat de cliënt schade heeft geleden.

Beoordeling

Op grond van de overgelegde stukken en het verhandelde op de zitting is voor de commissie niet of onvoldoende komen vast te staan dat de advocaat expliciet en voor de cliënt op niet mis te verstane wijze heeft aangegeven dat het voorstel genoegen te nemen met een eenmalige betaling van 3.000 euro inclusief btw en tegen finale kwijting van 7 december 2009 zowel betrekking heeft op de hoogte van de ter discussie staande declaraties als de ter discussie gestelde kwaliteit van zijn dienstverlening, de cliënt daarmee akkoord is gegaan en genoemde 3.000 euro aan de advocaat in het kader van deze minnelijke regeling ter finale kwijting heeft voldaan.

Naar het oordeel van de commissie kan de cliënt daar niet meer middels de ingediende klacht op terugkomen

nu partijen ter finale kwijting en in der minne een regeling hebben getroffen.

Beslissing

De commissie verklaart de cliënt niet-ontvankelijk in zijn klacht.

Pars quota litis

- *Arbitraal vonnis d.d. 24 december 2010 / Adv10-0041 B (mrs. Schaar, Jonker en Slager)*

Honorariumafpraak ontoelaatbaar.

Klacht

De cliënte heeft zich tot de advocaat gewend in verband met letselschade. De advocaat heeft met cliënte de afspraak gemaakt dat hij 25 procent van de te ontvangen vergoeding (30.000 euro) zou kunnen declareren. De Raad van discipline in het ressort 's-Hertogenbosch heeft op 7 september 2009 de advocaat berispt wegens een ontoelaatbare honorariumafpraak. Gelet hierop vordert de advocaat thans bijna het dubbele. De cliënte verzoekt afwijzing van de vordering van de advocaat en schadevergoeding van 4.000 euro.

Verweer

De advocaat vordert 14.490,31 euro voor buitengerechtelijke kosten. Hierop is een voorschot voldaan van 7.000 euro zodat 7.490,31 euro openstaat. De advocaat voert aan dat met het schaderegelingsbureau was afgesproken dat het restant van de buitengerechtelijke kosten (7.490,31 euro) integraal zou worden voldaan, indien de cliënte akkoord zou gaan met een slotuitkering van 30.000 euro. Van afwikkeling op deze basis is het echter niet gekomen.

Beoordeling

Kern van het geschil is de vraag of het door de advocaat gevorderde bedrag van 7.490,31 euro in dit geval gerechtvaardigd en redelijk kan worden geacht.

Daarbij beslist de commissie naar redelijkheid en billijkheid met inachtneming van de gesloten overeenkomst. Daarbij hanteert zij als maatstaf voor het handelen van de advocaat dat deze heeft gehandeld zoals verwacht mag worden van een redelijk bekwaam en redelijk handelend advocaat. De commissie is van oordeel dat de advocaat niet als zodanig heeft gehandeld.

De Raad van discipline in het ressort 's-Hertogenbosch heeft de advocaat berispt. Daartoe heeft de raad onder meer overwogen dat de door de advocaat gemaakte honorariumafpraak betreffende de buitengerechtelijke kosten niet toelaatbaar is. Gelet op die afspraak zou bij een vergoeding van 30.000 euro door de advocaat aanspraak worden gemaakt op een percentage van 25 van die vergoeding. De commissie is van oordeel dat de advocaat, gelet op deze afspraak niet heeft gehandeld zoals verwacht mag worden van een redelijk bekwaam en redelijk handelend advocaat.

Gelet op wat partijen stellen, de ingebrachte stukken, en de door de advocaat verrichte werkzaamheden, komen de door de advocaat in rekening gebrachte kosten, mede gelet op de 'juridisch' relevante werkzaamheden, de commissie bovenmatig voor. Zij stelt vast dat een vergoeding van het door de advocaat van de wederpartij al als voorschot ontvangen bedrag van 7.000 euro volstaat als een meer dan gereede vergoeding. Het verzoek van de advocaat zal dan ook worden afgewezen.

De door de cliënte verzochte schadevergoeding van 4.000 euro zal de commissie afwijzen nu de cliënte, zoals haar advocaat ook ter zitting heeft onderkend, deze vordering niet nader heeft onderbouwd en daarnaast niet of onvoldoende is komen vast te staan dat de cliënte door het nalaten of toedoen van de advocaat schade heeft geleden.

Beslissing

De commissie bepaalt dat de cliënte niets meer aan de advocaat is verschuldigd en

wijst het door de advocaat gevorderde af. De commissie wijst het door de cliënte meer of anders verzochte af.

Geen begroting Geschillen- commissie

- *Bindend advies d.d. 20 oktober 2010/
Adv09-0324
(mrs. Koster-Vaags, Broers en Zuur)*

Aanzienlijke correctie pas in klachtprocedure erkend.

Klacht

De cliënt heeft zich tot de advocaat gewend wegens echtscheiding. Er is een uurtarief van 200 euro (exclusief btw) overeengekomen. Van april 2006 tot november 2008 is 82.851,90 euro in rekening gebracht, waarvan 38.643,82 euro is voldaan. De cliënt klaagt dat regelmatig dubbel is gedeclareerd, zeer vage en summere urenspecificaties zijn gegeven, en het tarief onredelijk is, gezien de uitkomst.

Na ondertekening van de overeenkomst van opdracht is de cliënt niet door de advocaat bijgestaan maar door een kantoorgenoot van de advocaat. Volgens de cliënt is de kantoorgenoot een strafrechtadvocaat. De cliënt mocht erop vertrouwen dat de kantoorgenoot ervaring heeft op het gebied van het personen- en familierecht en dat er een hoge mate van parate kennis op dit rechtsgebied aanwezig is. De cliënt stelt meerdere malen aan de advocaat zijn ongenoegen te hebben geuit over de kosten van de echtscheidingsprocedure, temeer omdat de aard van de zaak relatief eenvoudig te noemen is. Bovendien hebben de gevoerde procedures geen resultaat opgeleverd en zijn belangrijke stukken niet tijdig in de alimentatieprocedure in hoger beroep in het geding gebracht. Voorts stelt de

cliënt zich op het standpunt dat indien de commissie beslist bij bindend advies, zij niet bevoegd is uitspraak te doen over de vordering tot vergoeding van (contractuele) rente.

Verweer

De advocaat betwist dubbeltelling, maar erkent dat een bedrag van 5.885,05 euro en 3.391,55 euro in mindering moet worden gebracht. De cliënt heeft niet eerder op- of aanmerkingen gemaakt op de specificatie van de declaraties. Het was de expliciete wens van de cliënt dat de kantoorgenoot van de advocaat zo veel mogelijk de zaken van de cliënt verder zou doen. De advocaat betwist de uitsluiting van bevoegdheid ex artikel 2 van het Reglement van de commissie.

Beoordeling

Voor wat betreft de kosten van de door de advocaat verrichte werkzaamheden is het de commissie niet gebleken dat de hoogte of de omvang van de declaraties gelet op de verrichte werkzaamheden bovenmatig of buitenproportioneel is. De commissie acht de overgelegde urenspecificaties redelijk nauwkeurig en zij voldoen dan ook naar het oordeel van de commissie aan de eisen. Bovendien is naar het oordeel van de commissie komen vast te staan dat de zaak een 'vechtscheiding' betrof. Voorts staat naar het oordeel van de commissie vast dat de cliënt na het ontvangen van de declaraties geen bezwaar daartegen heeft gemaakt. De cliënt heeft weliswaar

gesteld dat hij meerdere malen aan de advocaat zijn ongenoegen heeft geuit over de kosten van de werkzaamheden, doch daarvan is de commissie niets of onvoldoende gebleken. Het verzoek van de cliënt dat de commissie de declaraties dient te begroten, kan niet worden toegewezen nu de commissie een geheel andere beoordelingsmaatstaf kent.

De enkele omstandigheid dat de genomen stappen niet hebben geleid tot het door de cliënt gewenste resultaat maakt nog niet dat de advocaat tekortschoot in de uitvoering van de opdracht. Bij de uitvoering van de opdracht door de advocaat is immers in beginsel sprake van een inspanningsverbintenis en niet van een resultaatverbintenis. De prestatie bestond niet in het behalen van een bepaald resultaat, maar dat de advocaat zich daarvoor diende in te spannen. Met zijn werkwijze is de advocaat zijn inspanningsverplichtingen correct nagekomen. Van enig onprofessioneel handelen is de commissie niets gebleken.

De door de advocaat verzochte rente komt echter niet voor toewijzing in aanmerking. De commissie is op grond van artikel 2 van het Reglement niet bevoegd een uitspraak te doen.

Beslissing

De commissie verklaart de klacht van de cliënt deels gegrond. De commissie bepaalt dat de cliënt aan de advocaat een bedrag is verschuldigd van 34.931,48 euro en wijst het meer of anders verzochte af.

(advertentie)

De Praktijk
advocatenkantoor

zoekt

ADVOCAAT (m/v)
voor toetreding tot de kostenmaatschap (thans 4 advocaten).

Wij zijn actief op de rechtsgebieden:
Asiel- en Vreemdelingenrecht, Personen- en Familierecht,
Sociale zekerheidsrecht en Strafrecht

Affiniteit met de sociale rechtshulpverlening is een pré.

Contact: mw. mr E.L. Garnett
Postbus 1535; 5200 BN 's-Hertogenbosch;

(E) info@de-praktijk.nl; (I) www.de-praktijk.nl; (T) 073 - 615 94 00

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit P.J.M. Drion, C.B. Gaaf, W.F. Hendriksen, H.J.A. Knijff, E. van Liere en H. Uhlenbroek. De uitspraken met LJN-nummer zijn integraal te raadplegen op www.tuchtrecht.nl.

Waarschuwen risico's rechtsmaatregelen

- Raad van discipline Amsterdam, 31 januari 2012, LJN: YA2371

Temeer gezien de verstrekkende gevolgen, de te verwachten reactie en het hoge kostenregime van de rechtsmaatregelen had de advocaat zijn cliënt expliciet en schriftelijk op de risico's moeten wijzen.

- Artikel 46 Advocatenwet (1.2 Vereiste communicatie met cliënt; 1.5 Vereiste van schriftelijke vastlegging)
- Gedragsregels 1, 4 en 8

Feiten

Mr. X heeft klager bijgestaan in een IE-geschil. Mr. X heeft de wederpartij van klager onder meer gesommeerd opgave te doen van de producent van de inbreukmakende zaken, de aantallen, de afnemer, alsmede de inbreuk te staken en marges af te dragen. De advocaat van de wederpartij heeft laten weten naar een oplossing te streven. De marge zou slechts circa 1000 euro bedragen. Ook heeft deze advocaat mr. X laten weten dat zijn cliënt bereid was de desbetreffende producten uit de schappen te halen en de voorraad te vernietigen. Mr. X heeft enige dagen later toch onder meer een ex parte verzoek ex artikel 1019e Rv gedaan en bewijsbeschermende maatregelen alsmede (conservatoire, informatie- en verhaals-)beslagen gelegd. Later is door de rechter het ex parte bevel ingetrokken en zijn de door klager gelegde beslagen opgeheven. In de bodemprocedure is klager veroordeeld de proceskosten van de wederpartij te voldoen van 6000 euro

voor salaris advocaat, 640 euro voor vast recht en 73,89 euro voor exploitkosten.

Klacht

Mr. X heeft klager onvoldoende geïnformeerd over de risico's verbonden aan de gevorderde ex parte bevelen en de gelegde beslagen.

Beoordeling

Indien een advocaat kiest voor het treffen van ingrijpende rechtsmaatregelen die met grote waarschijnlijkheid een ingrijpende reactie van de wederpartij kunnen uitlokken, is hij temeer gehouden zijn cliënt schriftelijk en in niet mis te verstane bewoordingen te wijzen op de verbonden risico's aan het treffen van die rechtsmaatregelen. Gelet op de verstrekkende gevolgen van de ex parte bevelen en de gelegde beslagen voor de wederpartij en de te verwachten reactie alsmede het in zaken betreffende intellectuele eigendomsrechten specifieke proceskostenregime, had mr. X in dit geval klager expliciet en schriftelijk moeten informeren over de risico's. De plicht klager volledig en schriftelijk te informeren was des te meer aanwezig nu klager aan het begin duidelijk had gemaakt de kosten niet te willen laten oplopen. De geleden schade was beperkt en klager wilde de relatie met de wederpartij herstellen. Mr. X heeft de belangen van zijn cliënt ernstig veronachtzaamd, mede gelet op het feit dat een aanbod tot een *recall* was gedaan en het relatief beperkte financiële belang van de zaak. Mr. X heeft er bovendien geen blijk van gegeven de laakbaarheid van zijn handelen in te zien.

Beslissing

Verklaart de klacht gegrond onder oplegging van de maatregel van berisping.

Dreigen met strafaangifte

- Raad van discipline Arnhem, 6 februari 2012, LJN YA 2521

Dreigen met strafrechtelijke aangifte om een civielrechtelijk doel te bereiken. Bijstaan van familieleden kan de in acht te nemen distantie en onafhankelijkheid beïnvloeden.

- Artikel 46 Advocatenwet (3. Wat een behoorlijk advocaat betaamt) Gedragsregels 1 en 31

Feiten

Kort na het faillissement van de vennootschap van klager heeft mr. X klager persoonlijk aansprakelijk gesteld voor onbetaald gebleven facturen, waarbij mr. X klager het verwijt maakt van onbehoorlijke taakvervulling, kennelijk onbehoorlijk bestuur, paulianeus handelen en zelfverrijking.

Bij uitblijven van tijdige betaling van de facturen zal strafrechtelijke aangifte tegen klager worden gedaan, terwijl in dat geval zowel klager persoonlijk als zijn overige vennootschappen zullen worden betrokken in de afwikkeling van het faillissement van de door klager bestuurde vennootschap.

In dat geval zal de curator ook vorderingen van andere schuldeisers op klager gaan verhalen, aldus mr. X.

Tussen mr. X en zijn cliënte bestaat een familierelatie.

Klacht

Klager voelt zich door mr. X gehanteerd. Mr. X heeft met zijn niet-onderbouwde dreigementen en aantijgingen onbehoorlijk gehandeld.

Verweer

Mr. X stelt dat hij zich niet aan chantage heeft schuldig gemaakt. Er is niet gedreigd met geweld of smaad, terwijl het voor chantage vereiste oogmerk van wederrechtelijke bevoordeling ontbreekt.

Mr. X heeft de strafrechtelijke aangifte reeds voorbereid. Uit onderzoek zouden inmiddels feiten en omstandigheden naar voren zijn gekomen die het treffen van de door mr. X aangezegde maatregelen kunnen rechtvaardigen. Deze maatregelen zijn alle wettig en het is de bedoeling deze ook daadwerkelijk uit te voeren.

Overwegingen raad

De advocaat behoort ervoor te waken dat de rechtsstrijd wordt gestreden met geoorloofde middelen. Of in het kader van de behartiging van de belangen van een cliënt het uiten van dreigementen een ongeoorloofd middel is, hangt allereerst af van de vraag of sprake is van een wettige maatregel. De door mr. X aangekondigde maatregelen zijn op zichzelf genomen niet onwettig. Wel zijn deze maatregelen niet dan wel volstrekt onvoldoende onderbouwd en daarmee veel te voorbarig en lichtvaardig aangezegd.

De geuite verwijten zijn dermate algemeen gesteld dat het niet aanvaardbaar is daarop een dreiging met strafrechtelijke aangifte te baseren. Bovendien is het optreden van mr. X misleidend, omdat hij mededelingen en sommaties heeft gedaan waarvan hij wist of had moeten weten dat die aan de curator zijn voorbehouden.

Dreigen met een strafrechtelijke aangifte om een civielrechtelijk doel te bereiken is in het algemeen en in elk geval in deze situatie ontoelaatbaar. Mr. X heeft in strijd gehandeld met Gedragsregel 31 en het vertrouwen in de advocatuur en in zijn eigen beroepsuitoefening geschaad.

Met betrekking tot de op te leggen maatregel overweegt de raad dat ter zitting niet is gebleken dat mr. X zich inmiddels bewust is van zijn grensoverschrijdend handelen. Dat tussen mr. X en zijn cliënt een familierelatie bestaat, is op zichzelf niet ontoelaatbaar. Wel dient een advocaat zich in dat verband bewust te zijn van het risico onvoldoende distantie te bewaren en zijn onafhankelijkheid te verliezen. Ter zitting is gebleken dat

mr. X zich onvoldoende bewust is van de relevantie van dit gegeven.

Beslissing raad

De raad verklaart de klacht gegrond en legt aan mr. X een waarschuwing op.

Informatieplicht; zonder toestemming verrekenen

- Raad van discipline 's-Hertogenbosch, 16 april 2012, LJN: YA2742

Een advocaat is gehouden tot nauwgezetheid en zorgvuldigheid in financiële aangelegenheden.

- *Advocatenwet artikel 46 (1.2 Vereiste communicatie met de cliënt; 1.4.2 Traagheid; 5.5 Nakomen van financiële verplichtingen)*
- *Gedragsregels 8 en 23*

Feiten

Mr. X heeft de belangen van klager behartigd nadat klager het slachtoffer was geworden van een geweldsmisdrijf. De drie daders werden in 1993 veroordeeld tot betaling van een schadevergoeding van (omgerekend) 165.841 euro. Mr. X heeft omstreeks 1998 loonbeslag laten leggen ten laste van een van de daders. Sindsdien zijn op de derdengeldenrekening van mr. X bedragen overgemaakt. Mr. X heeft klager niet van de betalingen op de hoogte gehouden. In 2010 ontving klager een brief van één van de daders waaruit bleek dat hij al vanaf maart 1998 zijn schuld via de deurwaarder aan het aflossen was, hetgeen de deurwaarder heeft bevestigd. In totaal is door de deurwaarder 10.631,94 euro via loonbeslag geïncasseerd en aan mr. X doorbetaald. Nadat klager bij mr. X aan de bel had getrokken, heeft mr. X per brief aanspraak gemaakt op een bedrag van 11.655,52 euro wegens daarbij gespecificeerde kosten voor rechtsbijstand en heeft hij een beroep gedaan op verrekening van die factuur met het aan klager toekomende bedrag en het restantbedrag van 2.344,94 euro aan klager overgemaakt. *(De getallen zijn uit de uitspraak overgenomen, bewerker.)*

Klacht

Mr. X heeft tuchtrechtelijk verwijtbaar gehandeld doordat hij:

- gedurende circa twaalf jaar bij een tegenpartij van klager via loonbeslag gelden heeft geïncasseerd zonder klager als rechthebbende op die gelden daarover te informeren;
- daarop in 2010 aangesproken, een declaratie heeft opgemaakt en deze zonder toestemming van klager heeft verrekend met de door hem ontvangen gelden.

Verweer

Mr. X erkent dat hij klager niet tussentijds over de op zijn derdengeldenrekening ontvangen betalingen op de hoogte heeft gehouden, maar mr. X stelt dat hij dit heeft gedaan om klager blij te kunnen verrassen als alle betalingen binnen waren. Mr. X stelt voorts dat geen sprake is van verrekening. Mr. X heeft enkel het overschot doorbetaald, maar niet verrekend. Er is immers nog geen factuur opgemaakt.

Overwegingen

Een advocaat moet nauwgezet en zorgvuldig zijn in financiële aangelegenheden. Ook dient een advocaat zijn cliënt op de hoogte te brengen van belangrijke informatie, feiten en afspraken. Waar nodig ter vermindering van misverstand, onzekerheid of geschil dient hij belangrijke informatie en afspraken schriftelijk aan zijn cliënt te bevestigen. De advocaat mag zijn declaratie enkel verrekenen met voorschotten en andere gelden die hij in depot houdt voor de cliënt, voor zover de cliënt daarmee instemt.

Ten aanzien van klachtonderdeel a

Pas nadat klager in 2010 tot de ontdekking kwam dat een der wederpartijen vanaf 1998 aan het betalen was en hij mr. X daarmee had geconfronteerd, heeft mr. X klager de informatie gegeven die mr. X klager al veel eerder had moeten verstrekken. Het verweer van mr. X dat klager hem 'een vrijbrief' had gegeven voor deze handelwijze en dat hij klager op enig moment had willen verrassen als alle betalingen binnen waren, zijn tuchtrechtelijk gezien absoluut onvoldoende.

Ten aanzien van klachtonderdeel b

Anders dan mr. X stelt, is de raad van oordeel dat van verrekening wel degelijk sprake is. In de conclusies van antwoord die mr. X in de civielrechtelijke procedure heeft ingediend, heeft mr. X immers zowel het woord 'nota' als het woord 'factuur' gebruikt, waarbij mr. X heeft gesteld dat hij 'het restant' aan klager heeft overgemaakt. Nu niet is gebleken dat klager voor de verrekening toestemming heeft gegeven, was het mr. X niet toegestaan daartoe over te gaan.

Beslissing

Verklaart de klacht gegrond en legt aan mr. X op de maatregel van schorsing in de uitoefening in de praktijk voor de duur van een maand.

Misdragingen jegens wederpartij

- Raad van discipline Amsterdam, 11 januari 2012, LJN: YA2333

Intimiderend en escalerend gedrag van een advocaat jegens medewerkers van een gemeente.

- *Advocatenwet artikel 46 (2.1 Wat in het algemeen niet betaamt)*
- *Gedragsregel 1*

Klacht

Mr. X heeft tuchtrechtelijk verwijtbaar gehandeld doordat hij:

- de jaarvergadering van de bewonerscommissie heeft verstoord;
- zich intimiderend heeft gedragen jegens medewerkers van het wijkinformatiecentrum;
- zonder toestemming stukken heeft weggenomen uit het wijkinformatiecentrum en heeft geweigerd deze stukken terug te geven, ondanks sommatie daartoe;
- ondanks sommatie heeft geweigerd te vertrekken tijdens een informatieavond.

Overwegingen raad

Uit het verhandelde ter zitting blijkt dat mr. X zeer begaan is met de belangen van zijn cliënten. Hij treedt als advocaat op van

diverse belanghebbenden die protesteren tegen plannen van de gemeente en van klager. Of mr. X voor een goede zaak vecht, is niet ter beoordeling van de raad. Het gaat om de vraag of bij deze belangenbehartiging de grenzen van het tuchtrechtelijk toelaatbare zijn overschreden. Daarvan is naar het oordeel van de raad in dit geval gebleken. Uit wat mr. X ter zitting heeft verklaard, blijkt dat mr. X zich escalerend heeft opgesteld. Zo heeft mr. X de medewerkster van klager uitgemaakt voor oplichter. Mr. X heeft voorts (herhaaldelijk) geweigerd om na verzoeken daartoe het wijkinformatiecentrum te verlaten. Ten slotte heeft mr. X zonder toestemming te vragen lades in het wijkinformatiecentrum doorzocht op zoek naar het bestemmingsplan. Nadat hij het bestemmingsplan had gevonden, heeft mr. X dit zonder toestemming meegenomen en naar zijn zeggen onder zich gehouden om als bewijsstuk te gebruiken. Door zo te handelen heeft mr. X zich niet gedragen zoals het een behoorlijk advocaat betaamt.

Beslissing

Verklaart de klachtonderdelen a tot en met d gegrond en legt aan mr. X de maatregel op van berisping.

(Ne) bis in idem

- Raad van discipline Amsterdam, 17 april 2012, LJN: YA 2595

Ontvankelijkheid Raad voor Rechtsbijstand. Ne bis in idem.

- *Artikel 46 Advocatenwet (3 wat een behoorlijk advocaat betaamt)*

Feiten

Mr. X heeft op haar eigen naam voor zaken toevoegingen aangevraagd bij de Raad voor Rechtsbijstand ten behoeve van een uitgeschreven (geschrapte) advocaat, door wie deze zaken inhoudelijk werden behandeld. Mr. X heeft deze zaken ook gedeclareerd bij de Raad voor Rechtsbijstand. De Raad voor Rechtsbijstand heeft de inschrijving van mr. X doorgehaald wegens overtreding van de inschrijvingsvoorwaarden. Na bezwaar en beroep is deze doorhaling beperkt tot een periode van drie jaar. De raad van toezicht heeft het optreden van mr. X dermate laakbaar geacht dat hij heeft

besloten tot ambtshalve beëindiging van de stage van mr. X (artikel 26 Advocatenwet^j artikel 9, lid 1 sub d Stageverordening). In administratief beroep bleef deze maatregel in stand.

Nadat klager (de Raad voor Rechtsbijstand) zich bij de deken had beklagd over het optreden van mr. X, heeft de deken een dekenbezwaar ter kennis gebracht van de raad. De raad heeft dit dekenbezwaar gegrond verklaard en mr. X een voorwaardelijke schorsing in de uitoefening van de praktijk voor de duur van zes maanden opgelegd.

Klacht

Op grond van hetzelfde feitencomplex klaagt nu de Raad voor Rechtsbijstand over het optreden van mr. X.

Overwegingen raad

Gelet op de eerdere beslissing van de raad op het dekenbezwaar, waarin reeds is geoordeeld over dezelfde feiten, is allereerst de vraag aan de orde of klager in zijn klacht kan worden ontvangen.

De raad is van oordeel dat klager een eigen belang toekomt, dat kan worden onderscheiden van het belang van de deken, terwijl de deken destijds zijn bezwaar heeft ingediend zonder het onderzoek van klager af te wachten. Klager is niet gehoord naar aanleiding van het dekenbezwaar. Aldus is klager ontvankelijk in zijn klacht. De raad acht de klacht gegrond, nu vaststaat dat mr. X de inschrijvingsvoorwaarden van de Raad voor Rechtsbijstand heeft overtreden. Door zo te handelen heeft mr. X gehandeld in strijd met hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt.

Beslissing

De klacht wordt gegrond verklaard. Ondanks gegrondverklaring van de klacht wordt geen maatregel opgelegd, omdat de raad op grond van dezelfde feiten al een maatregel aan mr. X heeft opgelegd.

Noot

In de regel kan een klacht, waarover al eerder op basis van dezelfde feiten door de tuchtrechter is geoordeeld, niet opnieuw aan de tuchtrechter worden voorgelegd. In dat geval volgt niet-ontvankelijkheid van de klacht. Het ne bis in idem-beginsel vindt ook in het tuchtrecht toepassing.

Vergeet niet je stap te maken!

DPA Legal voor Advocaten en Bedrijfsjuristen

Af en toe van baan verwisselen maakt gelukkiger. Van tijd tot tijd een nieuwe omgeving met nieuwe werkzaamheden geeft aanzienlijk meer voldoening en zelfvertrouwen. Inkomen en beroepsstatus nemen bovendien aantoonbaar toe. DPA Legal helpt jou je juridische carrière vorm te geven. Wij kennen het juridische landschap als geen ander en kunnen jouw wensen en behoeften in verschillende fasen van je leven concreet in kaart brengen.

Overstappen binnen de advocatuur, naar het bedrijfsleven of juist weer terug naar de advocatuur? Zoveel juristen en bedrijven; zoveel wensen. Per individu en per levensfase verandert de behoefte naar werk. Om die behoefte te vervullen is meer nodig dan een simpele match tussen een CV en een vacature. Door onze aanpak, kennis, ervaring en ons uitgebreide netwerk kunnen we nét iets verder kijken en een stapje verder gaan. En dat werkt in het voordeel van onze kandidaten én opdrachtgevers.

Neem contact met ons op voor nadere informatie of een oriënterend gesprek. We vertellen je graag meer over onze aanpak.

Als zelfstandige business unit van DPA Group richt DPA Legal zich op de arbeidsmarkt voor juristen met minimaal vier jaar relevante ervaring opgedaan in het bedrijfsleven of de advocatuur. We vervullen tijdelijke en vaste posities voor de advocatuur en in het bedrijfsleven.

DPA Legal Parklaan 48 1405 Bussum T +31 (0)35 625 05 05 jurist@dpa.nl www.dpalegal.nl

DPA | Legal
DETACHERING

ADVOCATUUR CONGRES 2013

Breng uw kantoor strategisch in conditie tijdens het ADVOCATUUR CONGRES 2013.

De advocatuur leek tot enige jaren geleden onaantastbaar voor de economische tegenwind. De omzetten - en dikwijls ook de winsten - groeide ieder jaar gestaag. De laatste tijd zien we een kentering. Bij veel advocatenkantoren daalt de omzet of blijft deze hooguit gelijk. Toch zijn er nog steeds advocatenkantoren die niet vatbaar lijken voor de barre economische omstandigheden. Het geheim van deze 'winnende' kantoren? Een duidelijke strategie en een topconditie om deze strategie met het hele kantoor in praktijk te brengen.

Als advocaatbestuurder of directeur van een advocatenkantoor staat u aan het roer om het strategieproces te coördineren. Maar minstens even belangrijk is het dat u uw organisatie strategisch fit maakt en houdt. Er wordt in dit proces veel van u als leidinggevende verwacht. Want hoe krijgt u uw partners en uw medewerkers zo ver om gezamenlijk strategische keuzes te maken en uit te voeren? Het Advocatuur Congres 2013 helpt u hierbij.

In twee zeer intensieve dagen krijgt u handvatten voor het ontwikkelen van een visie, het neerzetten van een strategie en de implementatie daarvan. Toonaangevende sprekers bieden u de nieuwste inzichten over onderwerpen als innovatie, strategie, marketing, leiderschap en personeelsmanagement.

Het Advocatuur Congres heeft zich ontwikkeld tot hét jaarlijkse inspiratiemoment voor bestuurders van advocatenkantoren. Samen met ongeveer 50 deelnemers kunt u hier inspiratie en actuele kennis opdoen én met collega-bestuurders sparren over kwesties uit de dagelijkse praktijk.

Opleidingscertificaat

Na afloop van het congres ontvangt u een op naam gesteld opleidingscertificaat met hierop vermeld het aantal opleidingsuren (14), de namen van de inleiders en een samenvatting van het programma.

Congresprijs & inschrijven

Het Advocatuur Congres 2013 vindt plaats in Hotel Houten te Houten, direct gelegen aan de A27. Desgewenst wordt u donderdagmorgen 8.45 uur opgehaald en vrijdagmiddag 17.00 uur gebracht van en naar het Centraal Station te Utrecht. De congresprijs bedraagt € 1.850,-. Dit is inclusief 2 x lunch, dinerbuffet en 2 x borrel. Indien u blijft overnachten komt hier € 130,00 bij. Iedere tweede en volgende deelnemer van dezelfde organisatie ontvangt een korting van € 150,-. Genoemde prijzen zijn exclusief BTW. De deelname is definitief na volledige betaling van de factuur. Deze ontvangt u per post na inschrijving op www.hokkenmanagement.nl.

GA NAAR WWW.HOKKENMANAGEMENT.NL

- Voor een uitgebreide beschrijving van het programma
- Voor meer informatie over de sprekers
- Om online in te schrijven

Thema: Strategische Fitness voor Advocatenkantoren

7 en 8 november te Houten

- Topsprekers op het gebied van strategie en management
- Toegesplitst op de praktijk bij advocatenkantoren
- Volop ruimte voor interactie en discussie

Programma

Binnen het thema 'Strategische Fitness voor Advocatenkantoren' komen uiteenlopende zaken aan de orde zoals strategie, innovatie, leiderschap, personeelsmanagement, 'het meekrijgen van de organisatie' en acquisitie. De sprekers zijn stuk voor stuk belangrijke managementdenkers in Nederland die wetenschap weten te koppelen aan de praktijk. Het Advocatuur Congres 2013 wordt exclusief georganiseerd voor bestuurders en directeuren van advocatenkantoren. De sessies gaan dan ook over zaken die voor de deelnemers direct herkenbaar zijn. Ook tijdens de informele momenten leidt dit ongetwijfeld tot interessante gesprekken.

Donderdag 7 november 2013

- 09.00 – 09.30 uur Ontvangst met koffie
09.30 – 09.45 uur Opening door Bert Hokken (dagvoorzitter)
09.45 – 12.45 uur Het stimuleren van een kansgerichte en innovatieve organisatie door prof. Jeff Gaspersz
12.45 – 14.00 uur Lunchbuffet
14.00 – 15.30 uur Nieuwe praktijken voor strategie en organisatie in de professional service firm door prof. Hans Strikwerda
15.45 – 17.15 uur Strategie voor juridische dienstverleners (Ofwel, dansen van het Zwanenmeer met veel prima donna's) door prof. Theo Camps
17.15 – 19.00 uur Dinerbuffet
19.00 – 22.00 uur De converserende advocaat, kan dat? door prof. Steven van Belleghem
Vanaf 22.00 uur Borrel

Vrijdag 8 november 2013

- 09.00 – 12.00 uur Nieuwe generaties op de werkvloer: Van kenniswerkers naar kennissenwerkers, een motivatie paradox door prof. Rob Vinke
12.00 – 13.00 uur Lunchbuffet
13.00 – 16.00 uur Innovatie en ondernemerschap: de pijlers van het onderscheidend vermogen in de advocatuur door prof. Henry Robben
16.00 – 16.30 uur Evaluatie en afsluiting
Vanaf 16.30 uur Borrel

**HOK
kEn**
Management & Advies